

Zezii'a "dızıgi MATIEE -za'a 'mu

Wludie po'a nyɔ "bɔgv -nɛɛ'ɛ -naagi 'li

Zezii'a tiniɛ -ke 'ɔ -tötöl't'a "kpidi Matiee-e za'a 'mu. 'Bho 'mno ɔ, -Lago'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ'ɔ "kpidi'a -dadudu ɔ-ɔ za'a 'mu -lrɛɛ. ɔ 'ka i-bi "dızıgi 'mnı 'cnı a, -ka ɔ -see'a 'ɔ -Bozuifu gbo'mate, nyu-ɔ 'ye'e 'na-a li.

*Zezii'a "nabhli
(Luukı 3:23-38)

I Nyɔ -lue vñ-v 'la'a *Zezii, -ɔ 'ma-a *-Lago'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pvnvn'a nyu, 'ɔ -glıgbawɔnyi'a "na "we'a 'nynı 'ka-a: ɔ-ɔ 'mo-o *Ablaamu -ke *Daviidi'a "nayu. II Ablaamu 'wlu'o *Izaakı, Izaakı 'wlu'o *Zakɔɔpu, Zakɔɔpu 'wlu'o *Zidaa -ke 'ɔ 'lotv'a "nynuu. III Zidaa 'wlu'o Falesı -ke -Zalaa -ni 'son, 'le Tamaa "du'o 'wa 'lotv, Falesı 'ye Esilɔmu 'wlu 'le Esilɔmu 'ye Alaamu 'wlu. IV Alaamu 'wlu'o Aminadabu, Aminadabu 'wlu'o Nasco 'le Nasco 'ye Salımcɔɔ 'wlu. V Salımcɔɔ 'wlu'o Buazı 'le Raabu "du'o 'ɔ 'lotv; Buazı 'wlu'o Obedi 'le Wlutı "du'o 'ɔ 'lotv. Obedi 'wlu'o *Izayii. VI Izayii 'wlu'o Daviidi -ɔ 'ma-a 'bhlvukpayowlklagba. Daviidi 'wlu'o *Salomco. 'ɔ 'lotv-ɔ 'mo-o Ulıi'a -dıgbanyynaakpu. VII Salomco 'wlu'o Wlvbıamu, Wlvbıamu 'wlu'o Abia, VIII Abia 'wlu'o Azafı, Azafı 'wlu'o Zozafaa, Zozafaa 'wlu'o Zolaamu, Zolaamu 'wlu'o Oziası, IX Oziası 'wlu'o Zuatamu, Zuatamu 'wlu'o Akaazı,

Akaazı 'wlu'o Ezekiası, **X** Ezekiası 'wlu'o Manasee, Manasee 'wlu'o Amcoč, Amcoč 'wlu'o Zoziasi, **XI** Zoziasi 'wlu'o Zekoniasi -ke 'č 'lotu'a "nynuu. -Ncoč -ke ti un kpun'a *Izrayεelikomu, un 'ye 'v *Babilcočnu kpa, 'bho-o mo'o. **XII** Izrayεelikomu nyni'a Babilcočnu, -ncoč -lreč z'i'a, 'le Zekoniasi 'ye Salatielı 'wlu. Salatielı 'wlu'o Zolobabelı, **XIII** Zolobabelı 'wlu'o Abiyudi, Abiyudi 'wlu'o Eliakimu, Eliakimu 'wlu'o Azolu, **XIV** Azolu 'wlu'o Sadokı, Sadokı 'wlu'o Akimu, Akimu 'wlu'o Eliudi, **XV** Eliudi 'wlu'o Eliazaa, Eliazaa 'wlu'o Mataa, Mataa 'wlu'o Zakcočpu, **XVI** Zakcočpu 'wlu'o *'Zızeεfu. *Malii -v 'wlu'a Zezii un-v 'la'a -Lagoč'č 'Bhozayi -č 'pυun'a nyu, 'wa nyimie č "du'o. **XVII** -E 'wlu'a 'bho Ablaamu "kpi, "na "we'a "na kpε -bue 'yč nyiε-č zi'o 'le ε 'ye Daviidı -ye. -E 'wlu'a 'bho Daviidı "kpi ε 'ke -ncoč -ke ti Izrayεelikomu'a Babilcočnu'a -nūnia -ye ε, "na "we'a "na kpε -bue 'yč nyiε-č ka'a wɔn. 'Wlu 'bho 'le ε 'ke -Lagoč'č 'Bhozayi -č 'pυun'a nyu, 'č 'wluwluncoč "kpi bhla, "na "we'a "na -zakpı -bue 'yč nyiε -lrii-č -ni'e 'bho.

***Zezii'a 'wluwlusv
(Luuki 2:1-7)**

XVIII A -gblee, -ka *Zezii *Kliisi 'wluwlusv 'muti, 'kla-a 'ka-a: 'č 'lotu, *Malii 'mo-o *'Zızeεfu'a wɔnbha. -Da un -ke č -see'a -dalue ti-de ke a, 'bho-o un 'bhle -ni'e -nigblaa. Un 'ka -nigblaa 'bhle a, *-Lagoč'č Lisaazuzu 'dree 'nu-v 'mu ti. **XIX** -Ka ε "du -ni'a -Lagoč'č Lisaazuzu'a wɔnkue 'mu un 'bhle -ni ε -be -nigblaa 'mne, 'wa wɔnbha 'Zızeεfu -mncoč se i yibo. 'č dılıkpunkamı č -see 'ybha č 'ke u gbo-za 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi. Č

'bɔ-c ti c -ke vñ 'ke 'le "zizekwla 'mñ "yrilisusso -nñ. **XX** C-c popo'a 'tɔ -kaa 'gwluti a, 'le -Lago gbo'a -dalbhoyi -lue 'ye c -bodi yi 'le ya 'mñ. C na: Daviidu'a "nayu, 'Zizzeefu, -a'a -polu'a 'kolu -nñ Malii'a "kpi -le! "Luo vñ 'mñ, -in 'ke v kpa, -ekedimaa, 'le -Lago'c Lisaazuzu'a wɔnkuε 'mñ, 'le-e vñ-v suo nñ'e "yu wɔn. **XXI** Un-v 'ye-e "yunyukpasu 'wlu -mñ 'le -in 'ke c *Zezii 'nyñ "duu. Cbɔ 'mnɔ, 'nnɔ 'ye 'c nyu 'puvñ mñ 'le 'wa "nyinynidi 'mñ 'bho -a'ba -Kɔyi -Lago'c "yigbeyi. **XXII** A -gblee, -ka -a'ba -Kɔyi 'mnɔ 'le 'ka 'c wlu'a 'mutizayi vñ-v 'la'a *Ezayii "yi see, 'ɛ "yri'a 'bñ -'wlu'o -daa. C na:

XXIII 'Nynaakpudraa-a se'a nyukpasu yibo tuku-tuku, vñ-v 'ye-e -nigblaa 'bhle -mñ, 'le, "yu vñ-v 'ye'a 'wlu mñ a, vñ 'ke c Emanueli 'la. 'ɛ 'zɔ-c 'mo-o: -A -ke -Lago -na'o.

XXIV 'Zizzeefu vñ'a -kaa, c -sɔ'c-c "nyñc 'mñ. -Ka -Lago gbo'a -dalbhoyi 'lɛ'ɛ 'tin, 'ka-a c vñ'o 'le c 'ye 'le Malii jri kpakpakamu. **XXV** I zi'a -kaa a, c -fuo 'vñ-v wɔn -kpayı! vñ 'ye -gba. Un 'wlu'a c-bɔ "yu 'mnɔ 'le c 'ye c 'nyñ "duu. C 'lo c Zezii-c, -yrozaa, 'le c -ke Malii 'ye linyinyni.

Π

'Cvdrizremv y'i'e Zezii'a -gbanyngbe 'li

^I -Nɔc -ke ti nyukpasu -lue vñ-v 'la'a *Elɔɔdi "du'a Zideebhlvkpayowlklagba, 'bho-o *Zezii 'wlu -nñ'e 'le 'ɛ -gwłɔ -lue vñ-v 'la'a Bɛtülɛemv. A -gblee, c 'wlu'a a, 'cvdriz -tɔ'c nyu 'bhlvkpayowlklagba 'wlu-o'o a, 'nnɔ 'cvdrizremv 'ye'e li. 'ɛ kamv vñ -sɔ'c 'le

'yru'a 'wl̩namu, un 'ye Zelizaleemū yi. **II** Un nyni'a, un dede'e-e ti: "Yuyigbe -ɔ 'ye'a *'Zuifu'a 'bhl̩kpayowl̩klagba "du mu, doo ɔ 'wl̩ -n̩'a? -A 'ye-e 'ɔ 'cudriɛ li. Ε 'daa'a-a 'le 'yru'a 'wl̩namu. 'Ε d̩ -a yi 'ɔ bvb̩namu.

III -Da 'bhl̩kpayowl̩li Eloɔdi -ke 'ɔ nyu-υ -n̩'a 'bho Zelizaleemū 'w̩n 'i 'b̩ ɔ, un "zru-o'o. **IV** Eloɔdi nu'a -kaa, ɔ 'la-a *-Lago'ɔ gbayibomu -ke *-Lago'ɔ 'sragazamukl̩gb̩ -yu 'ma-a 'ɔ -nu, 'innu ɔ dede'e ti: *-Lago'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu, doo ɔ 'ke 'wl̩ -n̩'a? **V** 'Le un na: 'N̩o Zideebhl̩ukpa "kpi'a -gwlo 'ma-a Betileemū, 'bho-o mo'o. -Gblee, -Lago'owl̩u'a 'mutizayi un-υ 'la'a Misee, wlu ɔ 'cni'a see, 'innu 'ka-a:

VI -Lago' na: 'Le Zideebhl̩ukpa "kpi'a gwle'ε "klumu Betileemū 'wl̩'o 'nyni, 'le ε 'li 'bhl̩kpayowl̩-i 'ye 'wl̩ -n̩'a mu 'le ɔ 'ke 'an nyu *Izrayeehk̩omu -jolu gbo po.

VII 'Bho 'ya "kpi Eloɔdi 'la-a 'cudrizremu 'mn̩u "sra 'mu, ɔ 'ye υ ti'cre 'le ɔ na: 'Cudriɛ 'mne -kaaa fanfaan wɔn-ɔ "du, 'ε 'w̩i 'die 'ka-a'a? **VIII** 'Le ɔ 'ye υ "yifloɛ "nyi un 'ke Betileemū mu, 'le ɔ na: -Bho a mu a, a dede 'ɔ 'kpidi ti "sikisiki, a 'b̩ ɔ ti. -Bho a 'ye ɔ ɔ, "leml̩ni a yi, a 'ke 'inmu 'tmuun 'le 'an "bhuo 'ke "yuyigbe 'mne bvb̩namu mu -lr̩eke.

IX 'Bhl̩kpayowl̩li "du 'υ wlu "yi -nalo, un 'kpa-a -jeyi. Un -ka 'le-e gbv, 'cudriɛ un "duu 'ka 'yriti see 'le 'yru 'zɔ-ɔ 'na-a 'bho 'wa nya. Ε nyni'a -kaa 'bho -budu -ke 'li "yu -n̩'a, 'bho-o ε -nyna'a ti. **X** U-bv nyu -n̩'a munamu, un 'ye'a 'cudriɛ li, ε -nyna'a ti a, -ka un -die'a 'mu 'wee, 'bvb̩aklagba-a 'lbhv υ'o. **XI** Un 'wlaa'a-a 'le -budu 'li. Un -ye'ε-ε

'le "yulre -ke 'o 'lotu *Malii. U-bu nyu 'mnu 'wla-a "yuyigbe 'kolri wɔnyi glu, un 'ye o bubo. Un nu'a -kaa, un 'kpa-a 'le 'wa badu 'li sv, un -za'a-a 'le 'nynibhleli, 'nni un "nyi o'o. 'Ya 'nyni 'ka-a: Sanu-e le -lue-e kɔ'o "wle, -bho nyɔ po'a "yri -ε po'a ngnezegɛ, un-u 'la'a *lasaasi -ke litricna un-u 'la'a *miili. XII Un nu'a 'tɔ -kaa, 'le ya 'mu -Lago 'tmuu nu-o'o: A'ba -mu -nì 'le Elɔɔdi gbo -le! 'Le nyu 'mnu 'ye "sesijolu bhlu, un 'ye u "bhli le mu.

'Zizɛɛfù jra-o'o o 'ye Eziputì mu

XIII U-bu nyu-u yi'a -gbany ногбе 'li, un mu'a, -Lago gbo'a -dalbhoyi -lue-e yi'e *'Zizɛɛfù -bodi 'le ya 'mu. O na: *Elɔɔdi 'bɔ-c ti o 'ke -dagbe yi, o 'ke "yuyigbe 'mu"luo o 'ke o 'lbha, o 'ke 'me. 'E dì -sɔ 'mu, "luo "yuyigbe -ke 'o 'lotu 'mu. A ple, a mu 'le *Eziputibhlukpa "kpi, a -de 'le ti. -Bho 'in nu: A yi 'le a 'ke yi. XIV 'Zizɛɛfù -sɔ'c 'mu "matu -ziaka, o "luo'o-o "yuyigbe -ke 'o 'lotu 'mu, un 'ye Eziputì mu. XV 'Le-e un -de'e ti 'le ε 'ye Elɔɔdi'a 'mɛmɛɛnɔɔ "kpi bhla. A -gblee, 'ɛ letu -nu-ε'o, 'le, wlu -a'ba -Koyi -Lago -yi -nì'a 'o wlu'a 'mutizayi un-u 'la'a Ozee 'mu, 'ɛ "yri'a 'bi 'ye 'wlu. O na: 'Le Eziputì, 'le-e 'in 'laa'a 'an "yu le.

**Elɔɔdi -za'a "yreeti ti*

XVI 'Cvdrizremu yi'a *Zezii'a -gbany ногбе 'li, un -see 'bho *Elɔɔdi gbo -pa -nì 'le un 'ke o 'tmuu'a dì, o po'o 'ce 'gagwloka, 'le, "yreetinyukpasi 'bhle'a -zvun 'son 'le ε 'ye'a 'dre, -u -nì'a 'bho Betileemuu -ke -gwle -lru-i bi'a 'ɛ lemu ti, o 'ye nyu 'srū po, un 'ye u 'lbha un 'ye 'me. "Dì nyu -zo o 'ka -bodi 'mu 'bho 'cvdrizɛ 'daadaanɔɔ'c damu, "yu 'mnu 'ke 'le "yreeti'a

"klumu -ni'a dı mo'o. **XVII** -Lago'c wlu'a 'mvtizayi
vn-v 'la'a *Zelemii, 'bho-o 'c wlu'a "yri'a 'bı 'wlu
-ni'o. **XVIII** C na:

'In 'wɔn-c "vizre 'bɔ ngazeka 'le Wlamaagwlo
'mu. *Rasεeli "vi'e 'wa tisienuuu'a
"nyuu. Un -see ti'bɔ nyu 'ke v 'gate, -
ɛkedımaa, vn 'mε-o'o.

**'Zızeefu "we -sɔ-c-cs *Ezipvtı 'le vn 'ye
Izrayεeli le mu

XIX -Nɔc -ke ti *Elɔodı 'mε'ε ε, 'le ya 'mu
-Lago gbo'a -dalbhoyi -lue 'yi-e **'Zızeefu* -
bodi 'le **Ezipvtı* 'le o na: **XX** *'Zızeefu*, -sɔ
'mu, "luo "yuyigbe -ke 'c 'lotu 'mu, a mu 'le
**Izrayεelıbhłukpa* "kpi le, -ɛkedımaa, Elɔodı -ke
nyu-v 'bɔ 'ka ti "yuyigbe 'ke 'mε, 'wa "bhi 'mε-
o'o.

XXI Elɔodı 'mε'ε 'tɔ'c dı *'Zızeefu* -sɔ, o
'ye "yuyigbe -ke 'c 'lotu 'mu"luo 'le o -ke vn 'ye
'le Izrayεeli le mu. **XXII** Un mu'a a, o 'wɔn-c 'bɔ
na 'le Zideebhlıukpa "kpi Elɔodı'a "yu Akεlayusı
-zi'e 'bho 'c -tita'a 'bı 'mu. 'E dı *'Zızeefu* -see
'ybha o 'ke le mu. 'Bho "yuyigbe'ε damu, o 'bhle-
e 'bhłukpayowli 'mnɔ'c -fanu ku 'mvti. C 'wɛn 'ɛ
'mvti "sıkısıkı 'le ya 'mu a, 'bho-o o -sɔ -ni'e 'mu,
o 'ye Galileebhlıukpa "kpi mu, **XXIII** o 'ye 'le'a -gwlo
vn-v 'la'a Nazalεetı -de. A -gblee, dı -Lago'c wlu'a
'mvtizamu "we 'cnı'a see, 'ɛ "yri'a 'bı-i 'wlu'o -
laa, vn na:

Nyu-v 'ye -o Nazalεetıyi 'la -mu.

III

**'Zaan Batiisi 'po-o weze
(Maaki 1:1-8; Luuki 3:1-18; 'Zaan 1:19-28)*

I -Nco -lue-e -ni'a 'le -nco'c 'klumu, nyukpasu -lue un-u 'la'a *'Zaan Batiisi, 'inno 'daa'a 'le Zideebhlukpa "kpi'a -da -lue "musa -ni'a, 'le o-o po'o weze 'le o-o nu'o na: **II** A yibo a'ba "nyinynidi 'yi 'bho -Lago'c "yigbeyi, a 'ke 'le o gbo "bhiti. 'C nyu'a -kokoo 'kco'c-o gbo. **III** 'Zaan'a "kpidi -Lago'c wlu'a 'mutizayi un-u 'la'a *Ezayii -za'a 'mu see, o 'ye na:
Nyo -lue-e -ni'e 'le "musa "kpi, 'inno po'o weze 'le o na: A -za 'le a'ba -polu 'zo nyanı, a'ba -Koyi -ni'e-e yinamu.

IV A -gblee, nmi un-u 'la'a *-nyomse, 'ε nani un lbha'a a, 'ε -bana 'Zaan -pa'a 'mu 'le o -bhla'a nmiku'a "betu "pli 'mu, -kpakpi o-o li'o 'le o-o bhe'ε lu. Kpli o -ni'a ti a, 'inno -Lagowlu'a 'mutizamutolu -ni'e ti -benyi. **V** A 'ye li-o, "nigblu un-u 'la'a Zudeen, 'le 'ε wɔnli, nyu -lrubu 'wlu'o 'le-ε, Zelizaleemukomu -ke Zideekomu -lrubu, 'wa -dadudu-u 'yi -o -bodi **VI** 'le wa-a za'a 'le 'wa "nyinynidi 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi 'le o-o *batizee nu'o 'le ε-be Zudeen -lue 'mne ko.

VII Nyu'a -dadudu-u yi 'c -bodi o 'ke u batizee, 'wa "klumu o 'yee'e-e nyu un-u 'la'a *Faliziεen -ke *Sadiziεen, 'le o 'ye u -kaa "yi'lε: "Yrabhabhlemu-a! Yρo nu'o, -Lago'c wɔnkuce o-o 'ye'a nyu "kpi -ya mu, abu ce ε wɔn 'mu'a?
VIII A'ba kpli-i nu'a, a yibo'o-o a'ba "nyinynidi 'yi 'bho -Lago'c "yigbeyi, 'le a 'ye 'le o gbo "bhiti, a -tɔ ni! **IX** A'ba nu, a'ba "na 'mo-o 'tɔ *Ablaamu'a dı a, a-a 'ye -Lago'c -zidle wɔn 'mu -ce mu, -le!

A -gblee, sɪkpi-ı 'pε'ε -laa ti, ɔ 'bhεε'o ɔ 'ke ı 'mu'luo ɔ 'ke ı Ablaamu'a "nynuu'a "nynuu 'mu nu. **X** A-bu -yvv, tu nyɔ 'ke amu "yi po. Tu -ye -see'a "bhizıgı po, ε-ε 'ye-e -ce -mu 'le ε 'ke 'le ne 'mu "vuto-ε. A "du a'ba "bhi "yrili! "Gbepe -suε'o see, ε 'pε-ε 'bho tu 'mne'ε kplu "kpi ti 'le ε 'ke 'ε 'sısıanyı cε. **XI** 'Inmɔ -yɔc, "ni 'mna-a batizee nı'e amu. ε-ε 'tɔ-ɔ na a yibo'o-o a'ba "nyinynidi "yi 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi 'le a 'ye 'le ɔ gbo "bhitı. Nyɔ -lue-e -nı'e 'le 'an lemu, ɔ-ɔ yi-o'o. ɔ 'ku-o wɔn, ɔ 'ye 'inmu -zi. 'In se 'bhεε in 'ke 'ɔ 'geyikpaankpi'an'a "bhuo "du. ɔ-bɔ, -Lago'ɔ Lisaazuzu ɔ-ɔ 'ye amu 'mu -po mu 'le ɔ 'ke amu 'mu "yi, 'le, a'ba "klumu'a nyvtɔlv, -ka ne-εa ɔFa 3 11 Ne'ε "yi'a 'zɔ -lrεε-ε 'mo-o, nyu Zezii-i 'ye'a -Lago'ɔ Lisaazuzu 'mu-po mu 'le ɔ 'ke u 'mu "yi, ɔ-ɔ 'ye-e lbhv -nu -mu 'le 'wa -pɔlv 'zɔ 'le un 'ke li'saa 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi. **XII** A -gblee, "yi -ke a'ba tiniε gvgɔ'ɔ "yiti, 'inne 'ka-a: Nukpe ɔ 'bhle'e kwa 'le ɔ 'ke h'a 'yɔ 'mu bhla. -Yı 'bhle'a le 'li, 'le ɔ 'ke ı 'sra 'yaa, 'le, 'ya flı-ı 'ye'a 'bho -sie mu a, ɔ 'ke ı 'le ne 'mu po. ε-be "yi 'mne'ε 'zɔ 'ka-a: 'Sra 'mo-o -Lago gbo 'le ne "du'o "kɔgwlenε.

**Zaan Batiisi *batizee'e-e *Zezii
(Maaki 1:9-11; Luuki 3:21-22)*

XIII I-bı 'wı 'mni 'li, *Zezii -sɔ'ɔ-ɔ Galileebhlıukpa 'kpi, 'le ɔ 'ye *'Zaan gbo mu 'bho Zudeen wɔnyi 'le 'Zaan 'ke ɔ *batizee. **XIV** 'Zaan na: 'In se ε 'bhεε, -ekedumaa, 'inmɔ 'ke -mnɔccɔ gbo yi 'le -in 'ke 'inmu batizee. **XV** 'Le Zezii na: 'Wɔn nε! 'Ka-a ε 'ke 'mu-nı -tanyike-ɔ,

'le, le''o le -Lago 'ybhaa'a -amu, -a 'ke ε "yi-nynia.
'Le 'Zaan 'ye ε 'wɔɔn, o 'ye o batizee.

XVI 'Zaan gwε'ε Zezii'a batizeeε "yi -nalo, -da
Zezii -so'c 'le "nuko, 'bho -gbaa -lue 'mu o 'ye-e
yaku li ε 'ye wɔn kati 'le -Lago'c Lisaazuzu 'ye o
'kpi'dree -ka 'gbolue. **XVII** Wlu-u 'wlu'a 'le yaku
'li o 'wɔn'c 'bɔ, -kaa ε 'le'ε -kaa: -Inmo 'mo-o 'an
'yu'a 'de -lue -ke d1 'in -kma'a. 'Le -in 'mu 'in
po'o 'an 'bubua'a 'wee.

IV

*"Nyinynidi'a tiyayi 'din-e *Zezii ti
(Maaki 1:12-13; Luuki 4:1-13)*

I I zi'a -kaa a, *-Lago'c Lisaazuzu -kpa -ni'e-e *Zezii'a -pɔlε 'le "musa "kpi 'le o 'ye 'le mu,
'le "nyinynidi'a tiyayi vɔn-v 'la'a *Sataan 'ke o
ti'din, 'le ε 'ke o "nyinynidi wɔnpo 'bho -Lago'c
"yigbeyi. **II** C nu 'le 'w1'a -gwli 'son, o -see le
wɔn 'd1. 'Mu nu'a -kaa, ε-ε 'lbhɔ -c'o, **III** 'le
"nyinynidi'a tiyayi 'ye o tidinnamu yi 'le ε 'ke
o "nyinynidi wɔnpo 'bho -Lago'c "yigbeyi. 'Le ε
na: -Bho -in "du -Lago'c "yu -ziaka a, -ze sıkpı
-ni 'floc 'mu. **IV** 'Le Zezii na: -Kaa i 'cnı-ε'ε -kaa
'le -Lago'c "bɔgu 'li: ε -se lilili'a "se'ε d1 nyunyɔ
-ni 'nɔ 'bhlukpa "kpi -ko. Wlu 'wee 'wlu'a 'le -
Lago'c wɔn 'mu, o 'ke i -lokupo, o 'ke i 'bho "du,
'ε d1 o -ni'e ti -lrεε.

V C po'a wlu 'mne ti a, 'le Sataan 'ye o 'mu"luo,
ε -ke o 'ye 'le -gwli -Lago -za'a 'bho vɔn-v 'la'a
Zelizalεεmu 'li mu, 'le ε -ke o 'ye 'le'a *-Lago'c
bubɔbhlegbo'a -buduklagba'a "kpi 'ya. **VI** 'Le ε
na: Zezii, -bho -in "du -Lago'c "yu -ziaka a, "blu,
-in 'ke 'le 'zɔ 'kpa. -Kaa i 'cnı-ε'ε -Lago'c "bɔgu

'li, na: -Lagɔ-ɔ 'ye-e ɔ gbo'a -dalbhomu -ya -mu, ὑν-υ 'ye-e -ινμυ 'san -mu 'le -a'a -bhιε'ε "bhuo -kaa svkpvυe li-tri. **VII** ε 'le'ε -kaa 'le Zezii na: -Kaa 'ka-a ι 'cnι-ε'ε -Lagɔbɔgv 'li -lreε: -A'a 'dιn -a'a -Kɔyi -Lagɔ ti -le!

VIII Sataan nu'a -kaa, ε "luo'o-o Zezii 'mu -lreε 'le ε -ke ɔ 'ye 'le yatεtri "kpi mu, 'le ε 'ye ɔ 'kmυ'a 'bhlikpι -ke 'ya 'bhlikpayowli'a 'nynt'a "yibheεε'ε klε "yigbeyi tide 'le ɔ -ke ε 'ye ι "kpitigbvgbv, **IX** 'le ε na: Zezii, -bho -in po 'ιnmυ 'kolri wɔnyi glu, 'le -in 'ke 'ιnmυ 'bho "du -in 'ke 'ιnmυ bvbɔ ɔ, "lemnυ 'an-a "nyt-e -ιnmυ -kɔkɔl -nιl'a klε. **X** 'Le Zezii 'ye -wlu "yikmaka 'le ɔ na: Sataan, -so 'ιnmυ kli! -A'a -Kɔyi -Lagɔ -ni -lue 'tιn, 'ιnni -in 'ke 'bho "du 'le -in 'ke ɔ bvbɔ. 'ka-a ι 'cnι-ε'ε -Lagɔbɔgv 'li.

XI C po'a wlu 'mne ti a, Sataan 'wlu -ɔ kli 'le - Lagɔ gbo'a -dalbhomu 'ye 'bho 'ɔ "troli yi 'le υn-υ kpa nɔ'o.

*Galileebhlv kpa "kpi *Zezii "du -ni'e 'ɔ lbhv
wɔn*

(*Maaki 1:14-15; Luuki 4:14-15*)

XII I zi'a -kaa a, *Zezii -so'ɔ 'mυ-ε, ɔ 'ye Galilee mu. (-Da ɔ 'wɔn'ɔ 'bɔ υn 'po-o *'Zaan -jie 'mu, 'bho-o ɔ -mu -nι'e 'le.) **XIII** C mu'a a, ɔ -see 'ɔ "bhli Nazalεetι ti-de; ɔ 'mu-o Kapenayiimυ, -gwlo -nι'a 'bho Galileebadaklagba wɔnli 'le Zabilɔ -ke Nefutaliibhlv kpa "kpi. **XIV** 'Ka 'mno 'ka-a ε -nι'e 'mu, 'le, dι -Lagɔ'ɔ wlu'a 'mutizayi *Ezayii -za 'ka 'mu, 'ε "yri'a 'bi 'ye 'wlu. -Kaa ɔ 'le'ε -kaa:

XV Zabilɔɔkɔmu! Nefutaliikɔmu! A-bv - badaklagba ge'a "yi 'le Zudeεn'ε 'kpukpu-υ -nι'a 'le Galileefɔ gbo -v -se'a-a *'Zuifv!

XVI -Ka nyu -yu -ni'a 'le -kuyre 'mu 'ye'a zoklagba, 'ka 'mno 'ka-a, nyu -yu 'me'ε 'bho -Lago'c "yigbeyi, "dizigi -ya'a zoklagba 'le 'wa -polu 'zo 'le un 'ke 'pun 'bho -Lago'c "yigbeyi.

'Ka-a Ezayii 'ls'o.

XVII 'Le 'mno 'le-e o-o za ni'e "dizigi-i 'wlu'a 'le -Lago gbo 'mu. O na: A yibo a'ba "nyinynidi "yi 'bho -Lago'c "yigbeyi, a 'ke 'le o gbo 'bhit, -ekedimaa, 'o nyu'a -kokco 'kco'c-o gbo.

***Zezii 'la-a "nizemu nyie
(Maaki 1:16-20; Luuki 5:1-11)**

XVIII Zo -lue 'zo, *Zezii -ni -badaklagba wɔnli tinanamu a, 'bho-o o -ye'ε "nizemu 'son. 'Lotu'a "nynuu mo'o, 'wa 'nyni-i 'mo-o Simoo (vn-u 'la'a *Pieli) -ke Andree. Un-u "vuto-o -dada 'le -bada ko, XIX 'le Zezii 'ye u 'la 'le o na: A yi, -a 'ke mu, 'un -ke a 'ke -na. -Ka a'ba -dada-a jri'a zmi a, a 'ke -caa nyunu jri 'le un 'ke yi, un 'ke -Lago'c nu "du. XX 'Bho -gbaa -lue 'mne 'mu un 'sie-e 'wa "nizeli'a kle 'le un -ke o 'ye mu. XXI O nyni'a 'bho nya ti a, o -ye'ε-ε 'lotu'a "nynuu 'son -lruu. 'Wa 'nyni-i 'mo-o Zaakı -ke *Zaan. Nyoo -lue un-u 'la'a Zebedee, 'o 'yreeti mo'o. Un -ke 'wa -tita -ni'e-e 'le goolu 'li 'le un-u nmaze'e 'wa -dadı, 'le Zezii 'ye u 'la, o na: A yi! XXII 'Bho -gbaa -lue 'mu, un 'sie-e 'wa goolu -ke 'wa -tita 'le un -ke o 'ye mu.

XXIII E-be -coo -mn 'coo ti, Zezii-i 'mu-o 'le Galileebhlukpa "kpi'a -da 'wee 'le o-o pa'a 'le *-Lago'lu'a 'liciaanbidi 'li, o-o co -Lago'c nyu'a -kokco "dizigi, 'le 'nuu'n'o "gwizimu'a -dadudu. XXIV O nyni -wa'a-a 'le Siliibhlukpa

"kpi ti, 'le nyu-υ yç 'ç "gwizimυ sia n'a 'wali'a 'digbi'a -dadudu wɔn 'mu, "nyinynidi'a -zuzumυbhlemυ-e, -sukusukumυbhlemυ -ke -klɔklɔmυ -nι'e-e 'le 'wa "klumu, 'le ç-ç 'puñ nu'o. **XXV** Nyunyu'a -dadudu-u "gbu-o ti, 'le υn-υ na 'no kli. U-bu nyu 'mnυ -sɔ'ç-ç -da 'wee, -lrυυ "du Galileebhlυkpa "kpi'a nyu, -lrυυ -sɔ'ç-ç 'bhlυkpa υn-υ 'la'a -Gwlεklıgbi bue'a 'bhlυkpa "kpi, 'le -lrυυ -sɔ'ç Zelizaleemugwlo 'mu -ke Zideebhlυkpa "kpi'a -gwlε -lrυυ 'mu, 'le -lrυυ -sɔ'ç 'le Zudeen lemυ'a 'bhlυkpa "kpi.

V

Trı "kpi'a tite

I -Da *Zezii 'ye'a nyu li υn -die'a "yi, ç mu-o'o ç 'ye 'le trı -lue "kpi 'ya 'le ç 'ye ti-de, 'le ç 'bınamυ 'ye ç linyni. II Ç-ç tɔ nu-o'o na:

Tiwεεzεgε'ε "sra (Luukı 6:20-23)

- III A-bu -yu yibo'a a se -naagi 'bhle 'bho -Lagç'ç wlu'a damυ, -υ -nι'a ε tibɔnamυ -bhla a, a 'wa-a ti, -ekedımaa, -Lagç 'bç-ç ti ç 'ke amυ -kç.
- IV A-bu -yu 'gwlυlinyniε kpυn'a 'gwlυ a'ba "nyinynidi'a dι, a 'wa-a ti, -ekedımaa, -Lagç-ç 'ye-e amυ 'gate -mu.
- V A-bu -yu'a zi'a wɔnyibhleeε'ε dι, a 'wa-a ti, -ekedımaa a-a 'ye-e 'bhlıkpı -kç -mu.
- VI A-bu -yu 'luo'a 'kpi 'wee 'mu, -ka -Lagç 'lε'ε 'tın -υ na'a 'na, a 'wa-a ti, -ekedımaa, le a 'bç-ç ti, -Lagç-ç 'ye -ε amυ "nyı -mu.

- VII A 'wa-a ti a-bv -yu 'ye'a a -bonyunu'a ngaze,
-Lago-č 'ye-e a'ba ngaze 'ye -mu.
- VIII A-bv -yu -ke -pəlv 'saa'a li 'bho -Lago'č
"yigbeyi, a 'wa-a ti, -ekedımaa, a-a 'ye-e -
Lago 'ye -mu.
- IX A-bv -yu -de'a 'le wənlipıpęs 'mu ti, a 'wa-a ti,
-ekedımaa, -Lago-č 'ye-e amu 'č "yreeti 'la
-mu.
- X A-bv -yu vñ-v kla'a nyani 'mu -Lago'č
"yisrəedı'a dı, a 'wa-a ti, -ekedımaa, a-a
'mo-o nyu č 'ka -kč 'komu.
- XI -Bho koo nyu "du 'an dı, vñ -ka amu "jreenynı
'mu-v po, vñ -ka amu nyani 'mu kla, vñ -
ka amu sın lice, dı-i se'a amu "yi"tuu, vñ
-kı i amu 'kpi "duu, 'an -nanaa'a kamu, a
'wa-a ti.
- XII -Lago'č wlu'a 'mvtizamu -kč a'ba nya, -ka -
lue 'mnc, 'ka-a vñ klu 'v nyani 'mu. A li
'bvbua tenyi, -ekedımaa, -Lago-č 'ye-e amu
'nynıbhlele 'lruli-nu -mu 'le yaku 'li.

'Tɔn -ke "Nape

(*Maaki 9:50; Luuki 14:34-35*)

- XIII A -gblee, *Zezii 'po-o "yi 'le č na: -Ka 'tɔn-č
'bhle nı'a -zapv 'nu wɔn, 'ka 'mnc 'ka-a abv 'ke
'kmv 'mu'a nyu -bodi nu. -Bho 'tɔn -gwę wɔn č,
ε-ε mo 'tɔ-č bhubhule 'le vñ-v po 'ɛ ti, nyu-v na
'ne "kpi. XIV -Ka "napę-ɛ 'ye nı'a 'le -kuyre 'mu
ti a, 'ka 'mnc 'ka-a abv 'ke nyunyu -bodi nu. A
yibo'o-o na "kolru'a gwłč se 'bhęɛ ε 'ke "yi"zize.
XV -Ka -lue 'mnc nyč se 'bhęɛ č 'ke "nape "yice 'le
č 'ke ε -cice "yiti"jrii. -Bho "napę -ka wan, nyɔ-č
č 'de -ε 'bho -da -tε'ε ya ti 'le nyu 'wee -nı'a 'le
-budu 'li-i 'ye'e ti. XVI -Ka "napę-ɛ 'ye nı nı'a nyu

ti 'le -kuyre 'mu, a -n̩i -kaa nyunyu -bodi, 'le un 'ke a'ba "dizig̩ -za, un 'ke a'ba kpli li'ye, "lemn̩i, a'ba -t̩ta -Lago -n̩i'a 'le yaku 'li, un-u 'bhεε-ε 'o 'nyni "yi.

**-Lago'c gba "kpi'a -tɔtɔɔ*

XVII ɔ gwε'ε "yi 'mne "yi a, 'le ɔ 'ye -kaa 'lε -lrεε: *-Lago'c gba ɔ "nyi'a *Moyiizi -a'ba d̩i -ke -Lago'c wlu'a 'mwitizamu -lrwv'a -tɔtɔl̩, a'ba popo 'gwlv̩ti -le na 'in yi-o'o 'in 'ke i ti-za. 'In yi-o'o 'in 'ke i "yi-nynia. XVIII -Ziad̩i 'in-i za'a amu -bodi 'mu, -ka 'bhlv̩kpa -ke yaku-u 'ye'a 'mu-gwle mu a, -tɔtɔl̩ -ke gba -n̩i'a "kpi -piplii -see 'bho 'wlu yi 'le 'ya tisɔe'ε -nɔɔ 'ke nyni. XIX 'Inni 'bhle'e 'nyni'a d̩i a, -bho nyɔ ce i-bi gba 'mni'a -toope gbe 'mu 'le -in 'ke ε nyu -tɔ 'le un 'ke i nu, -in "pli-e -a'a "bhuo "yi tenyi 'le yaku 'li 'bho -Lago -bodi. 'Bho 'e lemu nyɔ-ɔ kpvn'a -Lago'c gba "yi 'le -in 'ke 'na nyu -tɔ, un 'ke -kaa nu, -inmɔ 'mo-o -klagba 'le yaku 'li -Lago'c damu. XX 'In-i 'w̩i -i amu "yiti, -bho a 'bɔ ti a 'ke "yi'srεε 'bho -Lago'c "yigbeyi a, "lemn̩i, gba 'mni'a "yikpv̩en, a kpε ε, a 'ke ε -nynia, 'le a 'ke *-Lago'c gbayibomu -ke *Falizieen 'mu-zi. -Bho ε -se -mneε ε, a se 'bho -Lago'c "troli 'bi 'bhle.

'Bho 'ce "kpi'a -tɔtɔɔ

XXI *Zezii po'a wlu 'mne ti a, ɔ 'de-e d̩i'a kpε: A yibo'o-o gba *-Lago po'a a'ba "na "we see: -A'a 'lbha "ku -le! -Yɔ 'lbha'a "ku, un-u 'tu-o -inmu -zidle. XXII 'Bho 'e lemu 'mna-a 'w̩i -i amu "yiti, nyɔ "o nyɔ-ɔ po'a ɔ -bonyunuɔ 'ce kwa, -Lago 'ke ɔ -zidle -tu mo'o. Nyɔ -yɔ 'ye'a 'ɔ -bonyunuɔ 'bhateε 'mu, un 'ke ɔ -a'ba -zigletumu wɔnyi kpa

mo'o. -Yə 'ye'a 'c -bonyunyə -sabhe 'mu, əbə-c'ə "bhuo -nmə'c-c'le ne -ε'ε 'mu'a "kəməvəkəməv 'mu ti. **XXIII** 'E dı, -bho -in yi -Lagə bəbənaməv, -ka -a'a -bonyunyə 'bhlee'a -inmu 'liti 'le -in 'ke 'na 'gwłutipopo a, **XXIV** "tii 'bho 'le -in 'ke mu. -Bho a -za 'bia 'le -in 'ke le yi, -in 'ke -a'a -Lagə bəbə. **XXV** -Bho nyə "kla -inmu 'bho -zigletumu wənyi, -bho a se -bhla 'le 'gbəvə ke a, mu, -da ə -nə'a, -in 'ke ə 'bho -yε, -in 'ke ə 'gbe kwa 'mu ce 'le ə -kaa -inmu -jie 'mu po. **XXVI** -Ziadı 'in-i za'a aməv -bodi 'mu, -bho ε -se -mnəε ε 'le vən 'ke -inmu -jie 'mu po a, le -zigle -ce'ε -inmu, -a "du -ε -kpayike-ə 'le vən 'ke -inmu "yiti"taa.

-Tətəcə 'bho -yranyñəbha "kpi

XXVII *Zezii po'a wlu 'mne ti a, ə 'de-e dı'a kpe -lrəε: A 'wıñ -ı 'bə na: -A'a 'ye -yranyñəbha -le! **XXVIII** 'Mna-a 'wı -ı aməv "yiti, nyə -yo 'yra'a "sesinyynaakpu, -ə -ke -polu 'cnaa 'nu "yı a, ə -ke vən "du-o "bha see 'le 'c -polu gbo. **XXIX** C 'po-o "yi -lue: -Bho ε "du -a'a -linayri "tuu -inmu 'le "nyinynidi 'mu, -bhladı -in -see 'ε nu ke, -ze ε 'le; "vuto ne 'le nya. ε -nmə'c-c' "yrili -in 'ke -nəa 'le -in 'ke 'pvn 'bho -Lagə'c' "yigbeyi, ε 'ye -in 'ke "yi'gbaa 'le -in 'ke 'le "kəgwłenə 'mu mu -zi. **XXX** -Bho ε "du -a'a -linasv "tuu -inmu 'le "nyinynidi 'mu, -bhladı -in -see 'ε nu ke, ce ε 'bho, "vuto ne 'le nya. ε -nmə'c-c' "yrili -in 'ke sv -lue 'bhle 'le -in 'ke 'pvn 'bho -Lagə'c' "yigbeyi, ε 'ye -in 'ke "yi'gbaa 'le -in 'ke 'le "kəgwłenə 'mu mu -zi.

-Tətəcə 'bho 'nyñəkwłazεε'ε "kpi

(Matiee 19:9; Maaki 10:11-12; Luukı 16:18)

XXXI A -gblee, -kaa 'ka-a ε -ζε'ε 'μν -lrεε: -Bho nyč 'ke 'ɔ 'nynč 'kwla-za a, ɔ 'cnı "bęgu -ε νυ'a na: -ε 'wlu'a -laa -zian, 'in -za'a amu 'kwla, 'le -in 'ke u "bęgu 'mne "nyi un 'ke mu. **XXXII** 'Mna-a 'wı -i amu "yiti, nyč"o nyč-ɔ za'a 'ɔ "yikpvnnyynaakpu 'kwla 'le un 'ye'a nyimisre kpa, 'ɔ "'bhuo-o po 'u -yranynobha wɔn. Nyč -yč kpa'a 'kwlazanyč, -mnccö 'ye-e -yranynobha -lrεε.

-Τοτσ 'bho -zrezrεε "kpi

XXXIII *Zezii po'a ε-be wlu 'mne ti a, ɔ 'de-e -bhla dı'a kpε: -Kaa 'ka-a ε -ζε'ε a'ba "na "we -bodi 'mu: -Bho -in -zre -in 'ke le nu, -a'a -za wlu "yida 'mu -le! Le -ke dı -in -zre'ε 'bho -a'ba -Kɔyi -Lagɔ'ɔ "yigbeyi, nu ε "giı! **XXXIV** 'Bho 'ε lemu 'mna-a 'wı -i amu "yiti, nyč'ɔ -zre -le 'wee! Nyč'ɔ -zre -ni yaku 'mu -le! -Lagɔ'ɔ -dena mo'o. **XXXV** 'Bhlvkpa 'ka-a -lrεε! ε-be 'mo-o 'ɔ -kɔkɔłe -lrεεke. Nyč'ɔ -zre -ni Zelizaleseμua ɔFa 5 35 'Nɔɔgbε -a "bhli -abu se gwłɔ-e -sbhoosbholt'a 'mużrεε yibo. 'Le Izrayεelı wa-a zre 'ni 'mu-ε. **XXXVI** Nyč'ɔ -zre -ni 'ɔ "bhuo'a "lru 'mu -le, -ekedımaa, nyč se 'bhεε ɔ 'ke "nımnıyuε'ε "bhuo-o -ni'a 'le 'ɔ "lru 'li "pluu -ni, 'le nyč se 'bhεε ɔ 'ke ε -kpe -ni -lrεε. **XXXVII** A'ba kın "du kın! A'ba -gba "du -gba! -Bho ε -se -mneε ε, -zrezrεε nyč-ɔ "du'a 'bho "kpi, "nyinynidı'a tiyayi'a -ne mo'o.

Nyč"o nyč'ɔ 'muybhεε (Luukı 6:29-30)

XXXVIII I zi'a -kaa a, *Zezii 'de-e -bhla dı'a kpε: A 'wı -i 'bɔ na "yri -ke "yri 'ke bhlu 'le 'nynıε -ke 'nynıε 'ke bhlu. **XXXIX** 'Mna-a 'wı -i amu "yiti,

-bho nyɔ̄ nu -inmu "nyinynidı "lruli, -a'a -ze 'ε kpa -le! -Bho nyɔ̄ -po 'le -a'a -linaloku 'mu 'kpa, -tɔ̄ nɔ̄ -a'a k̄imnaloku "yi ɔ̄ 'ke 'le -po -lreεε. [XL](#) - Bho -zidle kpvn -inmu 'le un 'ke -a'a -bana 'nynı 'mu po a, "du ε -a'a 'muwlaryie "kpi 'le -in 'ke ε bubo. [XLI](#) -Bho "kui'a nyɔ̄ kpvn -inmu -glaka, -in 'ke ɔ̄ -jeyi kpa, kpɔ̄ ɔ̄ -jeyi 'le -in 'ke ɔ̄ 'le nya -nynia. [XLII](#) Nyɔ̄-ɔ̄ 'ybha'a -inmu le, -a'a -bhle nɔ̄ -le! -Yɔ̄ yi'a -inmu gbo le -zrɔ̄namu, -a'a -bhle nɔ̄ -le -lreεε!

*Jekamu'a dikmeε
(Luukı 6:27-28, 32-36)*

[XLIII](#) *Zezii 'kɔ̄-ɔ̄ 'bho wlu -lreεε: A 'wɪn -i 'bɔ̄ na: -Kma -a'a -bonyunyɔ̄'ɔ̄ dı, 'le -in 'ke -a'a jekayi 'mu'nyε. [XLIV](#) 'Mna-a 'wɪ -i amu "yiti, a -kma a'ba jekamu'a dı, 'le, nyu-υ kla'a amu nyani 'mu, a 'ke 'wa dı -Lagɔ̄ libhade, [XLV](#) "lemnı a kɔ̄'ɔ̄-ɔ̄ a'ba -tıtā -Lagɔ̄ -ni'a 'le yaku 'li. -Lagɔ̄'ɔ̄ 'te 'mu. 'ɔ̄ 'yru-υ fan 'ni-e 'limu'a wɔ̄nnmɔ̄mu -ke 'limu'a wɔ̄nnynimu 'mu, 'ɔ̄ "ni-i lbha 'ni-e 'limu'a wɔ̄nnmɔ̄mu -ke 'limu'a wɔ̄nnynimu 'mu. [XLVI](#) Nyu -yu -kma'a a'ba dı, -bho a -kma 'wa "se'-ε dı 'le, lee -ke dı a-a suo'o -Lagɔ̄ wɔ̄n a'ba -zegε'ε dı'a? Nyu-υ za'a lapoo a 'nyε'ε 'mu'a "bhi, 'ka-a un-υ nu'o. [XLVII](#) -Bho a -ka a'ba 'lotu'a "nynuu'a "se'-ε 'ye 'le, leelε a nu'o -ε mu'o "yri gbo'ɔ̄? Nyu-υ se'a -Lagɔ̄ yibo, -ka -lue 'mnɔ̄ 'ka-a un-υ nu'o. [XLVIII](#) Dı 'in-i za'a amu -bodi 'mu, 'ya "lruyilbhanamu 'ka-a: A'ba -tıtā -Lagɔ̄ -ni'a 'le yaku 'li, -ka ɔ̄ se'a 'bi li'btle a, a "du 'na "yrlili, -bho a -see "ma 'le a 'ke ɔ̄ ka -ni.

VI

"Sra 'mv'a 'je"

I *Zezii po'a wlu 'mne ti a, o na: A'ba - Lagɔlbhv'a nʊnʊsv'a damv, a "du a'ba "bhi 'yrili, 'le a -kεε ε 'bho nyv "we'a "yigbeyi -nv -ni, 'le nyv -kaa amv "yrili-ya. -Bho a nv -kaa 'ya a, "lemnui a -see le 'ye yi 'bho a'ba -tita -Lagɔ -nv'a 'le yaku 'li gbo. II 'E dι, -bho a 'ke "pvamlbhamu mɔni "nyi, a'ba po weze 'bho nyv'a "yigbeyi, a'ba -tɔ a'ba "bhi -le! -Ka -lue 'mnɔ 'ka-a -mιε 'sɔn'ɔ 'bhlemv-v nv'o 'le -Lagɔwlu'a 'liciaanbidi 'li -ke gwlo'ɔ -da nyv -die'a "yi. Un-v nv -i'o 'le nyv 'ke 'wa "diziɣi kpa. -Ziadı 'in-i za'a amv -bodi 'mu, -zıgi vñ 'ka 'le -Lagɔ gbo 'ye, vñ 'ye -i'o see. III -Inmɔ -yɔɔ, -bho -in "nyi "pvamlbhayi mɔni, nyɔ -ke -in "kuɔkɔɔ'ɔ gbo, 'ɔ 'wñ i 'bɔ -le! IV "Lemnui 'je -in nv'a -sie'e-e 'le "sra 'mu, 'le, -a'a -tita -Lagɔ -yɔ 'ye'a 'le li 'wee'a "sra 'mu ti, o 'ke -inmv -zegɛ "lrulinv -lreɛɛ.

*-Τότος 'bho *-Lagɔ wɔngbopoε'ε "kpi
(Luuki 11:2-4)*

V A -gblee, -bho a -ka *-Lagɔ wɔn gbo-o po, a'ba nv -mιε 'sɔn'ɔ 'bhlemv'a ka -le! -Bho vñ -kɔ o wɔn gbo-o po, vñ-v 'nyna-a yayi ti 'le *'ɔ wlu'a 'liciaanbidi 'li -ke gwlo'ɔ -da nyv-v -die'a "yi, 'le nyv 'wee 'ke v 'yra. -Ziadı 'in-i za'a amv -bodi 'mu, -zıgi vñ 'ka 'le o gbo 'ye, vñ 'ye -i'o see. VI -Bho -mɔɔcɔ 'ke -Lagɔ wɔn gbo po a, pa 'le -budu 'li, ka 'bho, 'le, o-bɔ -Lagɔ nyɔ'ɔ 'ye'a li, -in -ke o 'ke -wlu. "Lemnui -a'a -tita 'mnɔ-ɔ 'ye'a 'le li 'wee'a "sra 'mu ti 'ke -inmv -zegɛ "lrulinv -lreɛɛ. VII -Bho -in -kɔ o wɔn gbo-o po, -a'a tro bhebheti'a

-zebhle, nyu-v se'a ɔ-bɔ -Lagɔzɛgɛ yibo'a ka -le!
 Ubu na, -bho vñ -ka wlu tenyi, 'wa kɔku-u 'po
 -v -lokui. **VIII** Nyɔ'c -za 'wa nyunyutu "bhle -le,
 -ɛkedimaa, le -in se'a 'bhle, -bho -in -see ε 'ybha
 ke, -a'a -tita -Lago yibo ne-o'o see. **IX** 'ɛ dì, -ka -in
 'kɔ ɔ wɔn gbo po, 'ka-a 'ka-a:

-A'ba -Tita, -inmɔ -ni'a 'le yaku 'li, -a'a "bhuo
 nu ε, 'le, -ka -in 'saa'a li, nyu 'ke ı yibo!
X Yi, -in 'ke nyu -kɔ! -Ka -a'a 'gwluði -
 nu-ε'ε 'le yaku 'li, ε -nu-ε -kaa 'nɔɔgbɛ
 'bhlukpɑ "kpi! **XI** "Nyı -amu -a'ba zɔliliɛ!
XII Nyu-v nu'a -amu "nyinynidı "lruli,
 -ka -a-bu 'bhɔ'c 'wa "nyinynidı'a dì, -a'ba
 "nyinynidı -a nu'a 'bho -a'a "yigbeyi, 'bhɔ
 -kaa 'ya dì! **XIII** -A'a -za "nyinynidı'a
 tiyayi "yrili, 'ε -lu -ni -amu tidinli 'mu tu
 wɔn 'mu -le, -za -amu "nyinynidı'a tiyayi'a
 'mutikukue "kpi, [-ɛkedimaa -inmɔ ku'o
 wɔn, -a'a 'nyni-ı 'bhɛ'ε "yi, -inmɔ 'mo-o
 nyunyu'a -kɔkɔyi. *ɛ -ni -kaa 'mu 'kɔmu!]

XIV -Ziaka, -in -bonyunyɔ'c "nyinynidı ɔ nu'a
 -inmu "lruli, -bho -in 'bhɔ 'ya dì, "lemnıı -a'a
 -tita-a -ni'a 'le yaku 'li-i 'bhɔ-ɔ -a'a ni'a dì -
 lrɛɛ. **XV** -In -bonyunyɔ'c "nyinynidı ɔ nu'a -
 inmu "lruli, -bho -in se 'ya dì 'bhɔ, -a'a -tita-a
 -ni'a 'le yaku 'li -see -a'a "nyinynidı'a dì 'bhɔ yi
 'bhalrɛɛke.

*-Tɔtɔɔ 'bho *-supɛɛ'ε "kpi*

XVI *Zezii na: A -gblee, -bho -in pa *su, -a'a -
 kma "yigbeyi -le, -mιɛ 'son'c 'bhlemu'a ka! 'Wa
 "yigba-a zɛ-o'o 'le nyu 'ke yibo -ka vñ-v pa'a su.

-Ziadı 'in-i za'a amu -bodı 'mu, -zıgi un 'ka 'le -Lago gbo 'ye, un 'ye -i'o see. XVII -Bho -muccoo -ka su-u pa, 'sra "yigbeyi 'le -in 'ke -a'a "numni 'mu "flan. XVIII "Lemnii nyu -see -a'a -supadı yibo yi. -Bho ε -se -a'a -tita -Lago nyɔ'c 'ye'a li, 'inno 'ke i yibo, 'le, -a'a -tita 'mno, -ɔ 'ye'a 'le li 'wee'a "sra 'mu ti, ɔ 'ke -inmu -zegε "lrulinu -lreεε.

*Yaku 'li'a 'nyiniwlueε
(Luukı 12:33-34)*

XIX *Zezii po'a wlu 'mne ti a, -kaa 'ka-a ɔ 'le'ε -kaa -lreεε: Nyɔ'c zi 'nco 'kmu 'mu'a 'gagalu'a -zruu 'mu podı -le! -Ekedımaa, kokoyrele -ke "glı-i pa 'ni-i gbo, ya-a nyini 'ni-i wɔn, 'le "yrimu-u za'a -budu'a -kpana glu, un-u "luo 'ni 'mu. XX 'ɛ 'zɔ-c 'mo-o, nyɔ'c -ma 'kmu 'mu'a li "yi -le! ε -nmɔ'c -ɔ 'yri nyɔ'c 'ke 'ɔ 'nyiniwlueε 'le yaku 'li'a di zi 'le yaku 'li'a li-i gwle'e 'mu-e "kɔgwleka. Nyɔ se 'bhεε ɔ 'ke i wɔn-nyini. XXI A po -lokui, -da nyɔ'c 'tunule -ni'a, 'bho-o 'ɔ -pɔlu 'wla'a ti.

*Nyɔ-c -ni'a 'le -ziadi 'mu, ɔ -ni'e-e zozege "yi
(Luukı 11:34-36)*

XXII-XXIII *Zezii 'po-o "yi 'le ɔ na: -Ka nyɔ-c -ni'a 'le -kuyre 'mu 'ye -ni'a "nape 'mu ti, 'ka-a "yri -ni'o nyunyuɔ'c ku -bodı. -Bho -a'a "yri -ka ti-i'ye, -a'a ku'a klε 'bhle-e zo 'mu. -Bho -a'a "yri'a 'ye ti, -a'a ku'a klε -ni'e-e 'le -kuyre 'mu. ε-be "yi 'mne'ε 'zo 'ka-a: Nyɔ-c nu'a -Lago'c 'gwluudı kɔɔ'c -ɔ "yri-i 'ye'a ti. Nyɔ-c -ma'a 'kmu'a li "yi kɔɔ'c -ɔ "lɔlɔyi. 'ɔ nyunyuɔtu'a -kuyre 'ku-o wɔn, ε 'ye "lɔyi'a ne 'mu-zı.

Mɔni -ke -Lago
(Luuki 16:13)

XXIV *Zezii 'po-o "yi -lreε: Nyɔ -lue se 'bhεε ɔ 'ke nyv 'sɔn "yi-de. ɔ-ɔ 'nyε-ɛ -lue 'mu 'le ɔ-ɔ ybhε'ɛ -lrcɔ 'mu. 'Le ɔ-ɔ zi'e -lue gbo, ɔ-ɔ 'nyε'ɛ -lrcɔ 'mu. -Ka -lue 'mno 'ka-a nyɔ se 'bhεε ɔ 'ke -dalue -Lago -ke mɔni kli -ple -ni.

-Lago'ɔ "gwlideε
(Luuki 12:22-31)

XXV A -gblee, 'nnnunun'a dι 'in-i wι 'i amv "yiti, lilε -ke nmɔ a-a 'bɔ'ɔ ti 'le a 'ke ti-ni a, a'ba -kple 'ya dι -le! -Bani a 'ka ku "yi 'bhaa, a'ba -kple 'ya dι -le -lreε! Nyunyɔ'ɔ tinε -nmɔ'ɔ-ɔ "yrili 'le ε 'ye lilile -zi, 'le nyunyɔ'ɔ ku -nmɔ'ɔ "yrili ε 'ye -bana -zi. **XXVI** A -gblee, nukpι 'wee'a po -kɔbv, 'ya ce -kɔbv, i se 'sra 'bhle, 'le a'ba -tita -Lago -ni'a 'le yaku 'li-i "nyi 'i lilia! A -se -kaa-a le 'le a se nukpι -zi? **XXVII** Nyɔ se 'bhεε ɔ 'ke 'le 'ɔ "bhuo'a -kplekplea 'mu 'ɔ 'wι 'kpi 'wι -lue 'tun po. **XXVIII** -Bho a se -bana 'bhle, a'ba -kple -le! 'Kwla 'zɔ'ɔ -sukui-i po'a "bowle, a -gbv 'ya mεmεε ya. 'Ya nu lbhv 'le 'ya "pa'a -bani. **XXIX** 'In-i 'wι -i amv "yiti, *Salomɔɔ 'ma-a 'bhio, 'ɔ -bana -ke "bhuo 'ka "yrili-nmɔ -ɛ 'ka "bowle 'mni 'mu-zi, ε se -ni. **XXX** A -gblee, 'kwla 'zɔ'ɔ -sukui, -bho nyɔ gle'a, -bho zɔ zi, ɔ-ɔ po'a "yri a, -Lago-ɔ be ni-o'o 'le i-i nmɔ'ɔ 'le "yri lemu ti, 'le, -taafle, a-bv 'ma-a *'an -namv, ɔ -see amv li'gbaa yi -cueyi'a? -Ka a se'a -Lago'ɔ "gwlideε 'mu'bhle, a -gbv -kaa ya! **XXXI** 'Inne 'bhle'e 'nyni'a dι a, a'ba nu: Leelε -a 'ke li 'ya'a? Leelε -a 'ke 'na 'ya'a? Leelε -a 'ke 'mu-pa 'ya'a? A'ba -kple -kaa -le! **XXXII** Nyv -yu

se'a -Lago yibo, 'innu 'bi 'i -kaa ti 'yrelεε! -Bho a-bee -mnvv se le 'bhle, a'ba -tita -Lago -ni'a 'le yaku 'li, -ka a -bo 'ne 'mu, o yibo ni-o'o. [XXXIII](#) -Lago 'ke amu nyu -lrvv 'gbaa 'le o 'ke amu -ko 'le a 'ke 'o "yisrεεpie 'mu -ni, a zi 'ya dı -antanyı! 'Inni o-o 'bo'c amu 'mu ti. 'Le, -i -sie'a 'bho, o 'ke i 'bho po. [XXXIV](#) 'Inne 'bhle'e 'nynı'a dı, zo -ye 'ye'a -zi mu a, a'ba -kple 'e dı -le, -ekedımaa, 'e 'bhuo-o 'ye-e amu 'e -zıalı -ya -mu. 'Wı"o 'wı -ke 'e sıasıaa 'bhεε'ε 'mu-ε.

VII

*-A'a -tu -in -bonyunu -zidle -le!
(Luukı 6:37-38, 41-42)*

I A -gblee, *Zezii 'po-o "yi 'le o na: -A'a -tu -in -bonyunu -zidle -le, 'le -Lago -kaa -inmu -zidle -tu! II -Ka ε -ni'a, -gvvvn 'ye ε 'na, 'ka-a ε -ni'o 'le -dian 'wle 'e ti. III -Bho a'ba "bhi nu dıklıgbı, a-a po 'ni-i "yriti. -Bho ε "du a -bonyunu nu dıtoope, "lemnı a-a "tıtra-a li a 'ke o -zidle -tu. 'Ka se "yrili-nmc. IV -Inmc "yri "kanyı kpıı'n'a tenyi a, -inmc nu'o -in -bonyunu -za "kanyı "yri 'mu'a? V -Mııs 'scı'c 'bhleyi, nmaze -a'a "bhuo -tanyı 'le -in 'ke -a'a -bonyunu -o ni'a 'bi 'ye.

VI Zezii 'po-o "yi -lreε, o na: Gbi se 'nynıbhlele'ε dı "yri yibo 'le -in 'ke i ε "nyı. -Bho -in nu, -in 'ke i ε wıın "yi -za a, i 'bhεε'ı 'ke -inmu nmu. -Ka -lue 'mnc 'ka-a -gwııbhee se 'nynıbhlele'ε dı "yri yibo -lreε, 'le -in 'ke i ε "nyı, ya-a na 'ne-ε "kpi. 'E 'zı-o 'mo-o: 'Bho le"o le'ε damu, 'bhle -naagı! Le-ε 'ma-a -a'a "yisrilezegε, -a'a -za 'e dı nyı'o nyı -bodı 'mu -le 'yrelεε!

*-Tc̄t̄c̄ 'bho *-Lago c̄c̄ wɔngboroε "kpi
(Luukı 11:9-13)*

VII A -gblee, *Zezii na: -Bho -in -ka *-Lago wɔn gbo-o po, 'kpi'a -wa -inmu "yiti -le! -Ka, -bho -in bhɔtɔ 'bho -buduwɔn "yi, un-v 'ye'a 'bho kati mu a, 'ka-a, -bho -in 'ybhaa -Lago le 'le ɔ 'ke ε -inmu "nyi. -Bho -in 'be ε ti a, -a 'ye -ε'o. VIII A 'ye li-ɔ, -bho nyɔ 'ybha le, 'le -Lago-ɔ "nyi ɔ ε'o. -Bho -in 'be ε ti, -a 'ye -ε'o. IX 'Le a'ba "klumu, yrɔɔ, -bho -ɔ -ke "yu 'ybha'a "flɔɔ ɔ, -ɔ za'a 'le svkpu -ɔ "nyi 'ɔ! X 'Le yrɔɔ -ke "yu, -bho -ɔ 'ybhaa 'ɔ -tita zmi, -ɔ za'a 'le sen -ɔ "nyi 'ɔ? XI A-bu 'ma-a 'limu'a wɔnnynimu, a-bu yibo'a lizigi a 'ka a'ba "yreeti "nyi a, 'le, -taafle, a'ba -tita -Lago -ni'a 'le yaku 'li, -bho a 'ybhaa nɔ le, ɔ -see amu -zegε "nyi yi'a? XII 'E dı 'tɔ ɔ, le a-a 'bɔ'ɔ ti nyu 'ke amu "lrulinu, a nu ε a -bonyunu -bodi. 'Ya letu *Moyiizi -ke -Lagɔwlu'a 'mutizamu -lruu 'cnı'o.

*-Buduwɔn -ni'a "svkvpıı
(Luukı 13:24)*

XIII *Zezii po'a wlu 'mne ti a, nyunu'a 'digbi'a kpε 'son'ɔ "kpi'a "yi ɔ po'o: Nyu-v 'mε'ε 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi -ke nyu-v yi'a Zezii -bodi, -v 'ye'a 'puŋpuŋan 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi. ɔ na: -Buduwɔn 'bhe'ε 'muti, 'ε -jolu-v 'mu-o "mamagwlo 'mu, 'le nyu'a -dadudu-u bhlu ε'o. 'E dı a -pa -ni 'bho -buduwɔn -ni'a "svkvpıı "yi, XIV -ekedımaa, ε-be -ye -ni'a "svkvpıı 'mo-o "yikmujolu -ε mu'a 'le "kɔgwletinıε'ε gwlo 'mu. Nyu -yu 'ye'a -jolu 'mne, un se "yi-die.

*Tu -ke 'ε "bhuo
(Luukı 6:43-44)*

XV -Kaa 'ka-a *Zezii 'lε'ε -lrεε: A "du a'ba 'bhi "yрili 'bho nyυ-υ -se'a-a -Lagɔ'č wlu'a 'mutizamυzıgı'a damu. 'Bho "kpi ti υn-υ yi'e -ιnmυ -bodi, -mnccı na υn 'ycc'o *'bhlabhlε'ε ka, 'le 'wa -polı'a glu kcc'c -blakpa 'mu-υ 'lbha'a -ε 'bo'č lile ti. **XVI** 'Le 'wa nvnvpli 'mu, 'le-e a 'ke υ yibo -ni. Wlu 'mne'ε "yitigugolę 'ka-a: Nyɔ se 'bheε ɔ 'ke 'le nnagbakuo 'mu -nyimiəbhuo -za, 'le nyɔ se 'bheε ɔ 'ke 'le -kikalı ya -vajibhuo -za. **XVII** A yibo'o-o na tuzegε-ε 'po-o "bhizıgı, 'le -kmakmatu-u po'o -kmakmabhi. **XVIII** 'Mıumıtu se 'bheε ε 'ke -zötü'a "bhi -tro, 'le -zötü'a "bhuo se 'bheε ε 'ke 'le -sratu ya -ni. **XIX** Tu -ye'ε po'a "bhizıgı, ε-ε 'ye-e -ce -mu 'le ε 'ke "yri-po-ε. **XX** 'Ka 'mno 'ka-a, nyυ-υ -se'a-a -Lagɔwlu'a 'mutizamυzıgı, 'le 'wa nvnvpli 'mu a-a 'ye υ "yiyibo -ni mu.

**Zezii na: 'In se amu yibo
(Luukı 13:25-27)*

XXI A -gblee, 'an -tıta -Lagɔ -ni'a 'le yaku 'li, nyɔ -ɔ 'bo'č ti, 'ɔ nyυ ɔ -kɔ'č "klumı, ɔ 'ke 'le 'bı 'ye, -bho ɔ -ka: 'An -Koyı! 'An -Koyı! 'bho wɔnkpu "kpi'a "se-ε nu a, ɔ -see 'ɔ nyɔtu -kɔ yi. Nyɔ -yo nu'a 'ɔ 'gwıvıdı, 'inncı ɔ 'ke -ko. **XXII** -Lagɔ'č -zıgle'a -nɔc ti a, nyυ'a -dadudu-u 'ye-e na: -A'ba -Koyı, -a'a 'nynı 'mu -a -za -ni'e -Lagɔ'č wlu 'muti: -a'a 'nynı 'mu -a -nu -ni'e nyυ 'mu "nyinynidı'a -zuzu ti, 'le -a'a 'nynı 'mu -a -nu -ni'e *wɔnkult'a -dadudu. **XXIII** 'Bho-o 'in-ı 'ye -nu -ni mu: A-bı 'ma-a "nyinynidı'a nvmu a, 'in se a'ba -lue komu yibo! A po 'inmu le!

*-Bidi 'sənəc "kpidi
(Luuki 6:47-49)*

XXIV *Zezii po'a wlu 'mne ti a, o 'po-o -bidi
"kpi'a "yi, o na: 'An wlu 'in -za'a -laa 'mu, nyc
-yo po 'i -lokui, -o -de 'ni 'mu ti, -a'a nyctu kc'o
-naagtbhleyi -po -ni'a 'o lasoobudu 'bho tri "kpi.
XXV -Bibie nu'a -kaa, ε yi-o'o, "ni-i lbha-a'o, "nisu
"yi-o'o. Ε -see bhlu, -ekedimaa, 'ε 'kpu -po-ε'ε-ε
'bho tri "kpi glu. **XXVI** Ε -be wlu 'in -za'a -laa 'mu,
nyc -yo 'wcn 'i 'bc'o, -c -c -see 'i 'mu ti-de, 'o nyctu
kc'o se'a -tc'o 'bhle, -o -po -ni'a 'bho -
bisidudu 'mu -budu. **XXVII** -Bibie nu'a -kaa, ε yi-
o'o, "ni-i lbha-a'o, "nisu "yi-o'o, 'le -bibie 'ye ε
-bhlua gbligbligli!, ε 'ye wcn-nyni 'wee.

**Zezii'a wconkuε*

XXVIII A -gblee, -da *Zezii gwε'ε nyu'a -tctu "yi,
'o -tctu -ma'a-a nyu 'wee wconti. **XXIX** 'C nε se
*-Lagc'o gbayibomu'a -tctu 'o ka -ni. Cc nε
-ke wconkuε -na'o.

VIII

**Zezii 'pcuvn'o-o *lalclibhleyi -lue
(Maaki 1:40-45; Luuki 5:12-16)*

I Ε -be nyu'a -tctu 'mne gwε'ε "yi a, *Zezii -ni
'le tri "kpi 'wlcnamu, nyu "gbu-o ti 'le ucn-u na
'ucn kli. II C -ka 'le-e gbu, *lalclibhleyi -lue yi-o'o,
o 'po-o 'kolri glu 'bho Zezii'a "yigbeyi 'le o na:
'An -Koyi, 'inmc bhade -inmu li, 'in yi-o'o -in 'ke
'inmu 'pcuvn. III Zezii nu'a -kaa, o 'sro-o su, o 'ye o
li'tu 'le o na: Kcn, 'in 'wcon-o'o, 'pcuvn! 'Bho -gbaa
-lue 'mne 'mu 'o 'wce 'bhc-o'o, o 'pcuvn-o'o. IV 'Le
Zezii 'ye o 'tmuu 'le o na: Po -lokui! -Bho -in

mu a, nyɔ'cɔ 'wɔn 'ya "dɪ 'bɔ -le! Mu 'le *-Lago'cɔ 'sragazayi gbo, -ka -in -ni'a, -in 'ke ɔ 'na "yi-to, *'sraga -ke dɪ *Moyiizi -za 'ka 'mʊ a, ɔ 'ke ε -za -a'a dɪ 'le nyɔ'a kłe 'ke yibo na -in 'pʊn-o'o.

**Zezii 'pʊvn'o-o 'Wlomɛɛ'ɛ "sroja'a -klagba'a
lbhvnyi*

(Luukı 7:1-10)

V I zi'a -kaa a, *Zezii 'zi-e 'bho li, ɔ -ni -gwłɔ ɔn-v 'la'a Kapenayıimü panamu, 'Wlomɛɛ'ɛ "sroja'a -klagba -lue 'nyni -ɔ li. **VI** C na: 'An -Kɔyi, 'an lbhvzeyi 'pɛ'ɛ 'le "bhlegbo ti, ɔ -kłɔ'o 'le ɔ-ɔ sia'o tenyi. **VII** Zezii na: 'in -ke -a mu-o'o, 'in 'ke ɔ 'pʊvn. **VIII** "Sroja'a -klagba 'mnɔ na: 'An -Kɔyi, leele 'in "du'o 'le -mnɔccɔ 'ke 'le 'an -budu 'li pa? -Bho -in -za wlukpiān 'mʊ, 'an lbhvzeyi-i 'ye-e 'pʊn -mʊ. **IX** 'Mna-a 'mo-o nyɔ'a 'zɔnɔyi, 'le "sroja -Iruv -ni'e 'an "Iru 'zɔ. -Bho 'in nu: -Yɔɔ mu!, ɔ-ɔ mu-o'o, 'le, -bho 'in nu: -Yi!, ɔ-ɔ yi-o'o. -Bho 'in nu: 'An lbhvzeyi, nu c-ɔneɛnɛnɛ!, ɔ-ɔ nu -ɛ'o.

X Zezii 'wɪn 'i 'bɔ ɔ, ɔ -gbu ɔ -cɔn 'ya, ɔ 'lu-o "Iru "yi, 'le, nyɔ -ke ɔ-ɔ na'a, ɔ 'ye u -kaa "yi'lɛ: -Waaa! -Ziadı 'in-i za'a amu -bodi 'mʊ, 'nɔɔ *Izrayɛelubhlukpa "kpi 'in -see -bhla "gwlidɛɛ -yɛɛ'ɛ letu 'ye ke! **XI** A 'ye li-ɔ! Nyɔ'a -dadudu-u 'ye-e 'bhlikpı 'wee "kpiti 'wlu -mʊ 'le uŋ -ke *Ablaamu, *Izaaki, *Zakɔɔdu 'ke -dalue 'bubua -li -ni 'le -Lago'cɔ gbo. **XII** Nyɔ-u 'ke 'ka 'le -Lago'cɔ nyɔ'a "klumu -ni, uŋ-u 'ye-e 'le "kɔgwłekuyre 'mʊ "vuto-ɛ -mʊ, cɔn 'vivia -ke 'kleyeɛɛ -ni'a. ɛ-ɛ 'tɔ-ɔ uŋ -ke -Lago'cɔ "yicicɛɛ.

XIII 'Le Zezii na ɔ-bo "sroja'a -klagba 'mno -bodi: Mu -in "'bhli le! -Ka -in de'a 'inmu "gwli, i -ni -kaa 'mu! 'Bho -gbaa -lue 'mu 'ɔ lbhvzeyi 'mno 'pvn-o'o.

***Zezii 'pvn-o-o "gwizimu'a -dadudu
(Maaki 1:29-34; Luuki 4:38-41)**

XIV D1'a kle zi'a -kaa a, *Zezii 'mu-o 'le *'Pieli 'bhlibhlegbo. ɔ -ka 'bho-o nyni, yakali-i 'lbha-a 'Pieli'a 'nyno'ɔ 'lotu, vñ 'pe-ε 'bho 'wa "kpitipelε "kpi ti. **XV** ɔ nu'a -kaa, ɔ 'kpvn-o 'wa sv, 'le 'bho -gbaa -lue 'mu vñ 'ye 'pvn. 'Bho-o vñ -nyna'a ti, vñ 'ye ɔ lilia "nyi.

XVI -Da "jiazo nyni'a a, nyu 'bhle-e "gwizimu'a -dadudu, -lrvñ 'bhle-e "nyinynidi'a -zuzu 'mu, 'le Zezii-i nu'o wlu, ɔ-ɔ nu'o "nyinynidi'a -zuzu nyu 'mu ti, 'le ɔ-ɔ 'pvn-o 'wali -lrñ'a nyu. **XVII** ɔ nu -i'o, 'le, -Lagowlu'a 'mvtizayi *Ezayii'a wlu ɔ -za'a 'mu see 'bho *-Lago'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pvn'a nyu'a damu, 'ε "yri'a 'bi 'ye 'wlu:

ɔ 'luo'o-o -amu 'mu ɔ 'ye -amu -a'ba -nianiaa -ke -a'ba 'wali "kpi -za.

'Ka-a Ezayii 'le'o.

**Nyu-v 'bc'ɔ ti vñ -ke *Zezii 'ke -na
(Luuki 9:57-62)**

XVIII A -gblee, *Zezii nu'a -kaa, nyunu'a -dadudu-u 'po -ɔ -die 'li 'le ɔ na: A-ba -zi 'le "nibadaklagba'a 'kpukpu -ye 'nuaa "kpi. **XIX** ɔ 'ke wlu tiponamu mu a, *-Lago'ɔ gbayiboyi -lue 'nyni -ɔ li 'le ɔ na: 'An -Tɔyi, 'in 'bc-ɔ ti 'in -ke -in 'ke -na, 'in -ke -in 'ke da"o da mu. **XX** 'Le Zezii 'ye ɔ -kaa "yi'lε: -Toto "we 'bhle-e 'limvpabchie, 'le

nukpi 'bhle'e 'lrv. -Da 'in 'ka 'kpv "yi -jra -ni,
'nm̩ *Nyunyɔ'c "Yu -mn̩ se 'bho 'bhle.

XXI ɔ -za'a wlu 'mne 'mv a, 'le *'ɔ -namv'a -lue
na: 'An -Kɔyi, -nyu, 'in mu, -bho 'in nmaze 'an
-tita ti-ɔ 'le 'in 'ke yi. **XXII** 'Le Zezii na: Yi, -a 'ke
mu! Nyv-υ 'me'ε 'bho -Lagɔ'c "yigbeyi, "tayi nu
"yiti vñ 'ke 'wa 'məmv tinmaze.

***Zezii 'kaa'a-a -bibie 'mv**
(*Maaki 4:35-41; Luuki 8:22-25*)

XXIII *Zezii gwε'ε -wluwlua "yi, ɔ -ke *'ɔ -namv
'kpa'a 'le-e gɔlv 'li vñ 'ye -jeyi 'kpa. **XXIV** A -gblee, -
bibieklagba -lue ce'ε yayi, ε-ε 'yi-e 'le -bada'a "kpi
ti, ε klu-o'o "vuu! "vuu! 'Le "ni'a "tarili-i ce'ε
'plan, ε-ε 'wla'a 'le 'wa gɔlv 'li -wou! -wou! Un
-ke gɔlv -ni'a -kaa vɔnamv, Zezii -mn̩cɔ'c 'mv-o'o,
XXV 'le 'ɔ -namv 'ye ɔ linyni, vñ 'ye ɔ "nyncɔ 'mv
-za. 'Le vñ na: -Yeee! -A'ba -Kɔyi, 'pvvn -amv, -a
'me-ε'ɔ. **XXVI** 'Le ɔ na: Lee -sianyi 'lbha'a amv'a?
A -see 'inmv "gwlide, 'maae? 'Le ɔ 'ye 'mv-sɔ, ɔ
'ye -bibie -ke "ni 'mv'kaa, 'le ɔ na: A 'bhɔ! I nv'a
-kaa, i 'bhɔ-ɔ' blenyi! **XXVII** 'E di, nyv -yv -ni'a 'le
golv 'li, wɔn mv 'v ti 'le vñ na: Nyunyɔ'c 'ce yee
ɔbɔ "du'o 'le -bibie -ke "ni-i "du'o 'bho 'ɔ wlu'a!

***Zezii 'pvvn'o-o nyv 'sɔn-ɔ'btle'a "nyinynidi'a
-zuzu 'mv**
(*Maaki 5:1-20; Luuki 8:26-39*)

XXVIII *Zezii -ke *'ɔ -namv ce'ε "ni a, vñ 'nyni-e
'le 'bhlv kpa vñ-υ 'la'a Gadalenieε'ε "kpi. Un -ka
'le-e gbv, nyv-υ 'sɔn 'da-a 'le zokogwlīi 'mv, 'le
vñ 'ye Zezii -jeyi yi. U-bv nyv 'sɔn 'mn̩ 'bhle-
e "nyinynidi'a -zuzu 'mv. 'Wa 'mnamvnyndi,

-jolu "si'a -da un -ni'a ti, nyu'a bhu ε. **XXIX** U-bu -sabhekpunmu 'son 'mnu 'ye'a Zezii "yri, un "wɔ-o'o: -Lagɔ'ɔ "yu, leedı -a -ke -in 'bhle? -Noo -ye "du-ε 'ka a, ε -see nyni, -in yi-o'o -in 'ke -amu ti-za'a?

XXX 'Bho zokogwlii 'mne "trolı, -kaa nya -se, 'bho-o -gwlobhee'a -dugbadonu -ni'o, i-i li'e ti.

XXXI 'Le "nyinynidi'a -zuzu-u -ni'a nyu 'mnu 'mu na: Zezii, -a-bu bhade -inmu li, -bho -in nu -amu ti, "tayi -amu "yiti -a 'ke -bhee-e 'niaa 'mu pa.

XXXII C 'wɔn-o'o, 'le o na: A mu! 'Le "nyinynidi'a -zuzu 'ye nyu 'mnu 'mu 'wlu, i 'ye -bhee 'mni 'mu pa. 'Bho -gbaa -lue 'mu, -bhee gbugbluo'o, 'inni 'wlu'o 'le -gɔgo "kpi, -i 'kpa'a "nuko, -i 'me'o 'wee.

XXXIII Nyu -yu suo 'ni li, un ple-o'o, "di 'wee zi'a 'bho -bhee -ke nyukpasi 'son-ɔ 'bhle'a "nyinynidi'a -zuzu 'mu'a "kpi, un 'ye 'le gwlo 'mu 'ya wlu kpa. **XXXIV** 'Ya "di nyni'a 'le a, -gwlobkomu -so'ɔ 'mu-ε, un 'ye Zezii -jeyi mu. Un -ke o 'gbuu'a 'le un na: -A-bu bhade -inmu li, 'wlu 'co'c -a'ba 'bhlukpa "kpi!

IX

**Zezii 'puvn'o-o -klɔklɔyi -lue*

(Maaki 2:1-12; Luuki 5:17-26)

I I zi'a -kaa a, *Zezii 'kpa'a 'le-e gołu 'li o 'ye Kapenayiimu le mu. II C nyni'a 'bho a, nyu -yo -ɔ -ɔ -klɔklɔyi -lue. C 'pe-ε 'bho 'ɔ "kpitipele "kpi ti. Zezii 'ye'a -kaa 'ɔ "gwlidee 'le nyu 'mnu 'mu 'li, 'le o na -klɔklɔyi -bodi: 'An "yu, po 'le 'kpi! -A'a "nyinynidi -gwε'ε-ε 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi ti. III C 'ɛ'lɛ -kaa a, 'le *-Lagɔ'ɔ gba'a yibomu 'ye'a

'ε da-a wlu'o -kaa 'le 'wa -pčlū 'zč: 'InccnInn -naa, ɔ-ɔ 'nyni-e -Lagč'ɔ 'nyni wčn! **IV** Zezii -mnoč yibo'o-o lε wa-a popo'a 'gwlvti see, 'le ɔ na: Leedi a 'bhle'e -kaa "nyinyninaagč'a? **V** 'In 'bhεε'ɔ 'in 'ke amv -tč na 'in 'bhle-e wčnkue 'le 'in 'ke nyv -bodi nu na: -A'a "nyinynidi -gwε'ɛ-ɛ 'bho -Lagč'ɔ "yigbeyi ti. -Bho 'in nu cnu cnu -bodi na: -Sɔ 'mu, "luo -a'a "kpitipele 'mu, -in 'ke -na, 'le ɔ 'ke ε nu, 'in 'ke -tč -ka 'in 'bhle'a wčnkue 'le 'in 'ke nyv -bodi nu, na: -A'a "nyinynidi -gwε'ɛ-ɛ 'bho -Lagč'ɔ "yigbeyi ti. **VI** 'In 'ybha-o'o a 'ke ɔ yibo -ka cmn 'Nyunyč'ɔ "Yu 'bhle'a wčnkue 'nčč 'bhlvkpa "kpi, 'in 'ke nyv'a "nyinynidi'a dč 'bho 'bho -Lagč'ɔ "yigbeyi. ɔ 'le'ε -kaa a, 'le ɔ na -klčklčyi -bodi: -Sɔ 'mu, "luo -a'a "kpitipele 'mu, -in 'ke -in "bhli mu! **VII** 'Le ɔ 'ye 'mu-sɔ, ɔ 'ye 'ɔ "kpitipele 'mu "luo, ɔ 'ye 'ɔ "bhli mu. **VIII** Nyv 'ye'a -kaa li "sεε, wčn 'ma-a 'wa klε ti 'le vñ-v 'bhεε'ɛ -Lagč'ɔ 'nyni "yi -ka ɔ "nyi'a nyunu 'ɛ wčnkueletu.

***Zezii 'la-a Matiee -nanadi
(Maaki 2:13-17; Luuki 5:27-32)**

IX Dč'a klε zi'a -kaa a, *Zezii zi'e 'bho-o li. ɔ -nč'a zinamu, ɔ 'ye-e lapoozayi -lue vñ-v 'la'a Matiee li, ɔ -de'e-e 'le -budu -lue 'li ti. 'Bho-o ɔ-ɔ za nč'e zikamu mčni "lrumu, 'le Zezii na: Matiee! Yi 'nmu 'bı, 'in -ke -in 'ke -na. Matiee nu'a -kaa, ɔ -sɔ'ɔ 'mu-ɛ, ɔ -ke ɔ 'ye mu.

X Zɔ -lue 'zč Zezii 'mu-o Matiee "bhlibhlegbo. ɔ-bč Zezii -ke 'ɔ -namu -nč'a 'le Matiee 'mnoč'ɔ -budu 'li linamu a, lapoozamu -ke nyv -dudu -lruv Falizieen-e zre nč'a "nyinynikpli'a nvmu "yi 'kpa-a 'le Zezii -ke 'ɔ nyv'a "klumu 'le ɔ -ke vñ-v

li'o. **XI** Faliziεen -gbı -nı'a 'bho 'ye'a 'na li, vı nı
'c -namı -bodı: Leedı a'ba -tɔyi -ke -kaabonyı-v
li nı'e -dalue'a? 'Ka se "yrili-nmɔ.

XII Zezii 'wɔn'c 'wa wlu 'mne 'bɔ c, c -po 'nı-v
"nna 'le c na: 'Kpayibhleyi'a 'bɔ "gipoyi ti. Nyɔ
-ke "lru-u 'bhatı'a a, 'nnı 'bɔ'c "gipoyi ti. **XIII** A
mu a 'ke wlu -nɛɛ'ɛ 'zɔ ti'bɔ. ε-be wlu-u 'cnı-
'ɛ 'le -Lagɔbɔgvı 'li, 'nnı 'ka-a: Nyv'a ngazeyeeɛ
'mna 'ybha'o ε 'ye nmi'a 'sraga -zi. A -gblee, nyv-
v 'la'a 'wa "bhi kplizıgıt'a nımvı, 'ın -see 'cɔn
'kmv 'mv 'wa dı yi. "Nyinynikpli'a nımvı'a dı
'ın yi'o 'le vı 'ke 'wa "nyinynidi "iyibo 'bho -
Lagɔ'c "yigbeyi 'le vı 'ke c gbo "bhiti.

**Zezii na nyɔ'c bhete 'c -tɔtɔlı -ke *Zuifv'a -ni
gbo -le!*

(Maaki 2:18-22; Luuki 5:33-39)

XIV *Zezii gwe'ε nyvtɔɛ "yi a, zɔ -lue 'zɔ, *'Zaan
Batiisi'a -namı 'yi -c -bodı vı 'ye c tidede 'le
vı na: Leedı -a-bvı -ke *Faliziεen'ɛ -namı-v pa'a
*su, 'le -mnaaa'a nı'a pa su'a? 'Ka se "yrili-nmɔ.
XV Un po'a wlu ti a, 'le c 'ye "yi po, na: 'Bho
'nynkpagɔ'c zɔ nyimie-ε 'la-a nyv. -Bho c -nı
'bho 'le, 'gwlu 'bhɛɛ'ɛ ε 'ke nyv 'mnu li-nyni 'le
vı 'ke -lɔlɔ 'sın'a? -Gba, -bho c -nı 'bho a, 'gwlu
-see v li-nyni yi, vı -ye-e -li -mv 'le 'bubua 'mv.
-Nɔc -lrɛɛ-ε 'ye-e -nyni -mv, nyimie 'mncɔ-c 'ye-e
'wa "klumı 'wlu -mv, 'bho-o vı -ye -lɔlɔ 'sın
-nı mv.

XVI C 'po-o "yi -lrɛɛ, c na: Nyɔ se 'bhɛɛ c 'ke -
banasua'a -da -cna'a "yriefɔtɔlre "pa -nı. -Bho ε -
nı -kaa a, "yriefɔtɔlre-e -geti-e -banasua, 'le 'ɛ 'bı-
'bhɛ'ɛ 'muti. **XVII** A -gblee, -ka -lue 'mncɔ c, 'ka-
a nyɔ se 'bhɛɛ, 'tokogbalu vı "pa -nı'a -drutɛn,

ɔ 'ke 'le 'ε 'limu nmɔlre po. -Bho ε -nɪ -kaa a, nmɔlre-e 'wa-a 'toko, 'le nmɔ -ke 'toko-o nyni'e wɔn. 'Ε dɪ nyɔ-ɔ po'o nmɔlre 'le 'tokolre 'li 'le 'ya 'wee ma'a "yi -ka -zegeka.

*'Nynaakpvudraa *Zezii -za'a 'mənynɔɔ 'mu -ke
'nynaakpv-u 'tv'a Zezii'a -bana li
(Maaki 5:21-43; Luuki 8:40-56)*

XVIII A -gblee, -da *Zezii -nɪ'a -wlunamu a, 'le nyɔ -lue 'ye yi. *-Lagɔwlu'a 'liciaanbudu 'li'a -klagba mo'o. 'Innɔ -gble'e Zezii bhı gbɔ, ɔ na: 'An "yunynaakpvudraa 'mɛ-o'o, un -kaaa 'mɛ, ε -see 'mu-gwle ke. 'Inmɔ bhade -inmu li, yi -in 'ke u *kwa 'lru tide un 'ke 'mənynɔɔ 'mu -sɔ, un 'ke 'pun! XIX ɔ 'le'ε -kaa a, Zezii -ke *'ɔ -namu -sɔ'ɔ 'mu-ɛ, un 'ye ɔ kli mu.

XX-XXI A -gblee, 'le nyu'a "klumu 'nynaakpv -lue-e -nɪ'e 'le, 'le -zvɪn -bue 'yɔ 'sɔn 'li un se 'kpa "yi'btle, -genplv 'lbhv v'o. Un 'wɔn'ɔ 'bɔ Zezii-i 'puvn'o nyu a, 'le un 'ye -kaa 'wa "bhuo'a -pɔlv 'zɔ bhaga: -Bho 'in mu, 'le 'in 'ke 'ɔ -bana li 'tu fɔfuyiti a, 'in-ι 'ye-e 'pun -mu. 'Ε dɪ un nyni 'ɔ li, un 'ye 'ɔ -bana lemu li 'tu -nɪ. XXII ɔ nu'a -kaa, ɔ popo'o-o le. ɔ 'ye 'v li a, 'le ɔ na: 'An "yu, a po 'le 'kpi! A 'de-e 'inmu "gwli'a dɪ, a 'pun'o. 'Bho -gbaa -lue 'mne 'mu 'nynaakpv 'mnu 'pun-o'o.

XXIII ɔ zi'a 'bho li a, ɔ 'nyni-e -Lagɔ'ɔ nyɔklagba 'mno "bhlibhlegbo. Bhlemu yi'a 'bho guzo -ke nyu-v -nɪ'a "vinamu, -da ɔ 'ye 'v li a, XXIV ɔ 'pa-a 'le -budu 'li, ɔ na: A 'da! U-bv 'nynaakpv 'mnu -see 'mɛ, un-v 'mu-o'o. ɔ 'le'ε -kaa a, -glalaa! un 'cise no-o'o. XXV 'Le ɔ na: A 'da 'wee! Un 'da'a a, ɔ 'pa-a 'le -buduyu -ke 'li "ku -nɪ'a, ɔ 'ye 'wa

su kpvn, 'le vn 'ye 'mu'c. [XXVI](#) C-su'm 'd'u'a -kaa, i -wa'a-a 'le 'bhlvkpa 'mne "kpi ti.

**Zezii 'puvn'o-o "l̩mu"*

[XXVII](#) Dl'a 'wee zi'a -kaa a, *Zezii 'zi-e 'bho li. C -n̩i munamu 'le "l̩l̩mu 'son 'ple -ɔ kli, 'le vn-v "wɔ'o: 'Bhlvkpayowli [*Daviidı'a](#) "nayu, 'ye -a'ba ngaze, -in 'ke -amu 'puvn! [XXVIII](#) C nu'a -kaa, o 'nyni-e 'bho "bhlegbo. -Da o nyni'a 'bho "bhlegbo a, "l̩mu 'mnu 'nyni -ɔ li, 'le o 'ye v tidede: A 'de-e 'inmu "gwli 'in 'bheε'o 'in 'ke amu 'puvn'a? 'Le vn na: Kın. [XXIX](#) A -gblee, 'le o 'ye 'wa "yri li'tv, 'le o na: -Ka a de'a 'inmu "gwli, ε -n̩i -kaa 'mu! [XXX](#) 'Bho -gbaa -lue 'mu, vn 'ye-e ti, 'le o na: -Bho a mu a, nyɔ'ɔ 'wɔn 'ya "d̩i 'bɔ -le'a! [XXXI](#) Un mu'a a, vn -see 'bho 'ɔ wlu 'mne "du. Un -za'a-a 'ɔ "d̩i, i 'ye 'le 'bhlvkpa "kpi ti-wa.

**Zezii 'puvn'o-o bobonyɔ -lue*

[XXXII](#) *Zezii gwe'ε 'wa 'puvnpuan "yi a, vn -n̩i munamu, nyv 'bhle-e "gwizinyɔ -lue -l̩cɔ -ɔ -wlu'a wɔn. "Nyinynidi'a -zuzu 'kpvn -ɔ wɔn "yi'a d̩i, vn -yɔ 'ɔ Zezii o 'ke o 'puvn, 'le o 'ye o "nyinynidi'a -zuzu 'mu tinu. [XXXIII](#) -Da "nyinynidi'a -zuzu 'wlu -n̩i 'nɔ 'mu "gamv, o -bɔ nyɔ 'mnc-ɔ wlu-o'o. Nyv-v 'ye'a 'ya da, wɔn 'mu -v ti 'le vn na: -A -see -bhla -yεε 'ye ke 'nɔɔ *Izrayεɛlbhlvkpa "kpi! [XXXIV](#) *Falizieɛn -gb̩i -n̩i'a 'bho a, vn na: "Nyinynidi'a -zuzu "we'a -kɔyi "nyi 'ɔ wɔnkuɛ 'le o -o nu'o "nyinynidi'a -zuzu ti.

**Zezii 'ye-e nyunyu'a ngaze*

XXXV I zi'a -kaa, *Zezii -s'c' -m̄u -ε, ɔ-ɔ 'ple-e -gwleklıgbı -ke -gwletoope "kpi ti, 'le *-Lagɔ̄wlu'a 'liciaanbidi 'li ɔ-ɔ za ni'e wlu-u 'wlu'a 'le -Lagɔ̄ gbo 'mu -lue -lue, 'le ɔ-ɔ za'a -Lagɔ̄'c nyu'a -kɔ̄kɔ̄'c "dızıgi 'mu, ɔ-ɔ 'p̄uun'o "gwizimu'a -dadudu-u 'bhle'a 'we"o 'we 'mu. **XXXVI** Nyu-u "gbu'a ti, -u sıa'a, 'kpi -wa'a "yiti, -u yi 'c -bodi, -bho ɔ -gbu nu ya, ngaze-e 'lbhɔ̄ -ɔ'o. Un kɔ̄'c -ɔ *'bhlabhlı-i se'a ka "yriliduyi 'bhle; 'wa -klıgbı'a -tɔ̄ nu -Lagɔ̄'c -jolu'a dı mo'o. **XXXVII** 'Bhlıkpı "kpi'a nyu-u -flɔ̄'c -pɔ̄lu wɔ̄n, -u 'ka -Lagɔ̄'c "dızıgi 'wɔ̄n, -ka nyɔ̄ 'kı i u -bodi 'mu-za a, 'ya "yi Zezii po'o 'le ɔ na: 'An -namu-a, lee -ke -kpaa 'bhe'ε -kaa "yigbeyi ti, -ε -ke cemu se -kaa "yi-die 'ya-a! **XXXVIII** 'E dı, a bhade -kpaaayowli li 'le ɔ 'ke 'ɛ cemu -dudu -ya, un 'ke ε ce, un 'ke ε "glo.

X

*Zezii'a -namu -bue 'yo
(Maaki 3:13-19; Luuki 6:12-16)

I *Zezii po'a wlu 'mne ti a, ɔ 'la-a *'ɔ -namu -bue 'yo 'son, 'le ɔ 'ye u wɔ̄nkuε "nyı, un 'ke "nyinynidi'a -zuzu nyu 'mu tinu, 'le un 'ke "gwizimu -ke 'wali 'wee'a 'mubhlemu 'p̄uun. II U-bu 'c -namu -bue 'yo 'son 'mnu, 'wa 'nyñi 'ka-a: Simɔ̄c Zezii "duu'a 'nyñi ɔ-ɔ 'la'a *'Pieli -ke 'ɔ 'lotu'a "yu Andree-e, Zaakı -ke 'ɔ leyi *'Zaan-e, -u 'ma-a Zebedee'a "yreetı; III un -ke Filiipu -ke Batelemii-e; Tomaa -ke Matiee -ɔ 'ma-a *lapoomɔ̄ni'a -zayı; nyɔ̄ -lue un-u 'la'a Alifee, 'ɔ "yu Zaakı -ke Tadı; IV un -ke Simɔ̄c -ɔ 'ma-a

'bhlukpa'a "kpiticεyi -ke Zidaa Isikaliyoo -č 'ye'a -laa Zezii 'č tu'a nyu -jeyi "nyi mu.

**Zezii 'lbho-o *'č -namu -bue
(Maaki 6:7-13; Luuki 9:1-6)*

V A -gblee, 'nnu *Zezii "du'o "dı 'mu 'le ɔ 'ke u lbho, ɔ na: -Bho a mu a, -gwle -ke 'mu'a nyu -se'a-a *'Zuifu, a'ba -pa -ni 'bho -le! A'ba -pa -ni 'bho *Samaliikomu'a "gbe 'li -le! VI A mu 'le *Izrayeelekomu gbo. Un koo'č-č *'bhlabhli-ı "ma'a, -u se'a "yriliduyi 'bhle, -ekedimaa, 'wa -kligbi'a -tɔ nu -Lago'č -jolu. VII -Bho a -ka mu, a -tɔ nyu na -Lago'č nyu'a -koo'č "koo'č-č gbo. VIII A 'puun "gwizimu -ke 'memu 'le un 'ke tini -lree! A 'puun *lalvlibhlemu! A nu nyu 'mu "nyinynidi'a -zuzu ti. Le -Lago "nyi'a amu, ε-ε 'mo-o 'je, ɔ 'ye ε amu -bodi nu. 'E dı, a "nyi ε nyu bhebbe -lreeke! IX A'ba 'bhle məni gboli -le! X A'ba 'bhle badu -le! A'ba 'bhle -banı'a 'sonne -le! A'ba 'bhle -bhopimupali -le! A'ba 'bhle -koo'tu -le, -ekedimaa, lbehuzeyi -nmə'č-č lilile "yiti.

XI -Gwlo -ke 'mu a-a 'ye'a -nyni mu, a dede ti, 'le, nyu un-υ 'ye'a amu da -tɔ mu, ɔ-bo nyu 'mnu, -bho ɔ 'cre amu "yriti, -bho ɔ -za amu -jeyi, a -de 'bho ɔ "bhlibhlegbo ti 'le a'ba mumunc 'ke nyni. XII -Bho a nyni, -budu -ke 'li a-a 'ye'a -pa mu, a na: -Lago'č wənlipiree -sie amu gbo! XIII -Bho -budu 'mne 'li'a nyu kpun amu, a'ba wənlipiree ε 'yeyea 'mne -ni nu "kpi! -Bho un -see 'wən un 'ke amu kpun, "lemnı a'ba wənlipiree 'mne 'yi-e amu -bodi le 'le a -ke ε 'ke 'bho lizi. XIV -Bho ε "du gwlo 'mu'a nyu, 'le ε 'ke -budu 'li'a nyu "du, -bho un -see 'wən un 'ke a'ba 'likpu kpun 'le

vn 'ke amu -lokuipo, a -so 'bho 'mu! -Bho a -ka mu, a 'gboto 'bho'a "piplee-e -ni'a a'ba -bhopi li. 'Inne 'ke v -to na vn -ke -Lago 'bhle -i'o. XV -Ziadı 'in-i za'a amu -bodi 'mu, 'bho -Lago'c -zidle'a zo, gwlo 'mne's nyu'a 'kleyeeε-ε 'ye-e wɔn-ku -mu 'le ε 'ke *Sodɔɔmugwlo -ke *Gomɔɔgwlo'c 'kleyeeε 'mu-zi.

*'Kleyeeε-ε -ni'a yinamu
(Maaki 13:9-13; Luuki 21:12-17)*

XVI 'Bho dı 'mni'a "kpi, *Zezii na: -Ka 'bhlabhlı-ı -ni'a 'le -bhlakpi'a "klumu, 'ka-a 'in-i lbho'o amu 'le nyu-v se'a -Lago yibo'a "klumu. 'E dı, a 'bhle "klıklı, nyɔ-ɔ 'yɔɔ'c 'le -o "si'a 'bho -o 'sreeε'ε 'yi, 'le a 'ke 'ɔ ka -ni! XVII A "du a'ba "bhi'a dı gba 'mu! A'ba 'wlaa nyu wɔn ti -le! 'In na, vn-v 'ye-e amu -zidle -tu -mu. 'Le *-Lagɔwlu'a 'liciaanbidi 'li vn-v 'ye amu "sæen mu. XVIII 'An dı vn-v 'ye-e amu -kpvn -mu 'le vn 'ke amu 'bhlikpyowli -ke 'bhıɔ "we'a wɔnyi kpa 'le vn 'ke amu -zidle -tu. 'Bho 'wa "yigbeyi -ke 'le 'wa nyu'a "yigbeyi 'an "dı a-a 'ye -za mu. XIX-XX -Bho a nyni 'le -zidle 'mu ti a, 'bho dı a 'ka 'mu-za, 'ya "kpi, 'le, -ka a 'ki i 'mu-za, 'ya damu, nymɔ'c "si amu 'gwlu -le, -ekedımaa, 'bho 'mno, dı a-a 'ye'a 'mu-za mu, a'ba -tita *-Lago'c Lisaazuzu 'ye ε amu -to mu 'le a 'ke ε 'mu-za.

XXI Nyu -lruv, -bho koo ε "du 'wa 'lotv'a "nynuu, 'le ε 'ke 'wa "yreetı "du, vn-v 'ye -v tu wɔn-po -mu 'le nyu 'ke v 'lbha vn 'ke 'mε. 'Le -lruv 'ke 'wa -kɔkɔmu tu wɔnpo 'le nyu 'ke v 'lbha vn 'ke 'mε. XXII A-bv -yuv, 'an 'nyni a 'bhle'e

"kpi'a dı, nyu 'wee-e 'ye-e amu 'mu'nye -mu. 'Ka-a ı-ı 'ye 'mu-nı mu. Nyı -yo 'ye'a 'kpa "yi -ku mu, -c 'ye'a 'inmu "srii mu "komukomu, 'inı 'nyı 'ye 'puı mu 'bho -Lagı'c "yigbeyi. **XXIII** -Gwlı -ke 'mu a -nı'a, -bho un -ka 'bho amu nyanı 'mu-u kla, a ple a 'ke -gwlı -lręe 'mu mu. -Ziadı 'in-ı za'a amu -bodi 'mu, a -see *Izrayeelı'a gwle "yiti-gwe yi 'le ε 'ke 'inı 'nyunyu'c "Yu'a leyinco 'kpi bhla.

XXIV A yibo na, nyı'c 'zı'c 'ciaanyi se "yi'bhe ε se 'c -tøyi -zi 'le lbhvzeyi se "yi'bhe ε se 'c -koyi -zi -lręe. **XXV** Le un-u nu'a nyu'a -tøyi "lruli, ε -nmı'c -c "yrili un 'ke ε 'c 'zı'c 'ciaanmu "lrulinu -lręe, 'le, le un-u nu'a nyu'a -koyi "lruli, ε -nmı'c -c "yrili un 'ke ε 'c lbhvzemı "lrulinu -lręe. A -gblee, 'inmu koc'c "bhlegboyowli, -bho un 'la 'inmu "nyinynidı'a tiyayi *Beezebilı, 'le, -taafle, a-bu -yu 'ma-a "bhlegbo'a nyu, un -see amu "nyinyninynı "duu yi'a?

Nyı -yo un 'ka ple (Luuki 12:2-7)

XXVI A -gblee, a'ba ple nyunyu'a -fanı -le! Lı-ı "zize'a, ı-ı 'ye-e "piemu ti'pe -mu 'le lı -yı -nı 'ka "zizekwla 'mu-u 'ye-e yibo-ε -mu. **XXVII** Le 'in -ke a-a ce'ε kpı 'in-ı za'a amu -bodi 'mu, a -ze ε 'muıti 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi, 'le, le 'in-ı za'a amu -bodi 'mu 'le "sra 'mu, a -wa nı 'gba 'mu ti. **XXVIII** Nyı -yu 'ka ku 'lbha, -u se'a -zuzu 'bheęe, a'ba ple u -le! -Lagı 'bheęe'ε ε 'ke ku -ke -zuzu 'kleyeeę wɔnpo 'le "kɔgwlenę 'mu, 'inı nyı 'ke ple. **XXIX** 'Le *Zezii 'ye "yi -lue po, ε na: Nyı -c 'kpıuı-o nıkpıyreetı 'son 'le -a po 'nı məniyuę

gbe 'mu 'pəlv. -Bho -Lago -see 'wɔn, 'ya -lue'a
"bhuo yi ti'ga mu 'nì? **XXX** -Lago yibo'o-o "nùmni
'diɛ -ke "bhi -nì'a 'le a'ba "lru 'li. **XXXI** A "du-o le,
a 'ye "yidienukpiyreeti -zi. 'E dì 'tɔ c, -sìanyi'a
'lbha amu -le!

***Zezii'a -ke 'c' "yidepoε**
(Luukı 12:8-9)

XXXII 'Ka-a i -nì'e 'mu'a dì a, nyɔ -yɔ nu'a 'bho
nyu 'wee'a "yigbeyi 'an nɔ c "du'o, 'mna-a 'ye -
ɔ 'an -tita-a -nì'a 'le yaku 'li "yi-tɔ -mu -lrɛɛ 'an
nyɔ'c kamu. **XXXIII** Nyɔ -yɔ nu'a 'bho nyu'a kle'ɛ
"yigbeyi o se 'inmu yibo, 'bho 'an -tita-a -nì'a 'le
yaku 'li'a "yigbeyi 'in-i 'ye -c "yidepo -mu 'le 'in
'ke na 'in se c yibo nu.

-Pɔlv'a bhlubhlua -ko, ε-ε 'mo-o "yiciceε
(Luukı 12:51-53; 14:26-27)

XXXIV A -gblee, a'ba de "gwli -le na 'in 'yi-
e 'kmu 'mu 'le 'in 'ke -pɔlv'a bhlubhlua
-ya. "Yiciceε 'mna-a ya'a 'nɔc. **XXXV** 'In-i
'ya-a "yiciceε 'bho "yu -ke 'c -tita'a 'nynumu,
"yunynaakpu -ke 'wa 'lotu'a 'nynumu, 'le 'bho
"yu'a 'nynɔ -ke 'wa nyimie'ɛ 'lotu'a 'nynumu -
lrɛɛ, **XXXVI** 'le nyɔ'c "bhuo'a "bhlegbo'a nyu 'ke
'c jɛkamu "du. **XXXVII** -Bho ε "du -a'a -tita, 'le
ε 'ke -a'a 'lotu "du, -bho -in -kma 'wa "klumu'a
nyɔ'c dì, ε 'ke 'inmu -zi, -in se 'an nyɔ'c "dudua
"yiti-nmɔ. -Bho ε "du -a'a "yunyukpasu 'le ε
'ke -a'a "yunynaakpu "du, -bho -in -kma 'wa
"klumu'a nyɔ'c dì, ε 'ke 'inmu -zi, -in se 'an
nyɔ'c "dudua "yiti-nmɔ. **XXXVIII** Nyɔ -yɔ -see'a
ti'bɔ c 'ke 'inmu "srii "kɔmukɔmu, -c -see'a 'ybha
c 'ke 'kle 'ye kplokplø 'an dì 'le ε-be 'kleyeeɛ

'mne 'mu ε 'bhεε'ε nyu 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'me 'le ε
 'ke ngazememee'ε "bhuoka "du, 'ɔ nyotu se 'an
 nyɔ'ɔ "dudua "yiti-nmo. **XXXIX** Nyɔ -yɔ'ɔ zi'a 'ɔ
 "bhuo'a timε'ε dı, -ɔ sia'a 'an dı kplokplø 'le ε
 'ye'a 'ɔ 'menamu nnyi, 'ɔ nyotu 'ke 'pvn 'bho -
 Lago'ɔ "yigbeyi. Nyɔ -yɔ zi'a 'ɔ "bhuo'a timε'ε dı
 'le 'kmu 'mu'a lı 'li, 'ɔ nyotu 'ke 'me 'bho -Lago'ɔ
 "yigbeyi.

*-Zegε-ε -ni'a 'le -Lago gbo
 (Maaki 9:41)*

XL A 'ye li-ɔ, a-bu 'mo-o 'an -nu'a dı, nyɔ -yɔ
 kpvn'a amu -gli, 'inmɔ ɔ kpvn'o 'le ɔ "si'e 'bho,
 ɔ kpvn'o -Lago -yo lbho'a 'inmu. **XLI** Nyɔ -yɔ
 kpvn'a -Lago'ɔ wlu'a 'mutizayi -gli, -ɔ 'yee'a 'ɔ
 dı -ziadı 'mu -Lago'ɔ kamu, -zegε -Lago-ɔ 'ye'a
 'ɔ nyu "lruli-nu mu, 'ɔ nyotu -see ε 'mu-bɔ yi.
 Nyɔ-ɔ 'sreε'ε "yi 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi, nyɔ -yɔ
 kpvn 'ɔ -gli, -ɔ 'yee'a 'ɔ dı -ziadı 'mu 'ɔ "yisreεε'ε
 kamu, -zegε -Lago-ɔ 'ye'a "yisreεyi 'mnɔ "lruli-
 nu mu, 'ɔ nyotu -see ε 'mu-bɔ yi. **XLII** Nyɔ -yɔ -ke
 "bhuo "nyı'a *'an -namu'a "klumu'a 'zonyctoope
 'nananikpi'an 'an -nanaa'a kamu, -ziadı 'in-i za'a
 amu -bodi 'mu, 'ɔ nyotu, -zegε -Lago-ɔ 'ye 'ɔ
 "lruli-nu mu, ɔ -see 'ε -lue komu 'mu-bɔ yi!

XI

**'Zaan Batiisi'a lbhomu
 (Luukı 7:18-35)*

I A -gblee, *Zezii gwε'ε *'ɔ -namu -bue 'yɔ 'sɔn'ɔ
 -tɔtɔ "yi, ɔ -sɔ 'mu-ε, ɔ 'ye 'bho 'bhlv̄kpa
 'mne'ε "kpi'a gwε 'mu mu ɔ 'ke -Lago'ɔ wlu
 'mu-za. **II** 'Nɔɔ *'Zaan Batiisi -ni'a -jie 'mu ɔ

'wɔn-ɔ Zezii *Kliisi'a lbhv'a "dɪ 'bɔ, 'le ɔ 'ye 'le
 ɔ gbo 'ɔ -namu -yɔ gbi lbho ὑn 'ke ɔ tidede:
III *-Lago'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pʊn'a nyu, -ɔ -ke dɪ -
 Lago'ɔ wlu'a 'mutizamu 'cni'a see -ɔ 'ka yi, -
 a -ni'a wɔnfuonamu, 'in -in 'du'a? -Ale -a
 'ke ɔ -bhla wɔn-fuo ma'a? **IV** 'Le Zezii na: -
 Bho a mu, li a-a 'ye'a li -ke li a-a 'wɔn'ɔ 'bɔ ɔ,
 a 'tmuŋ ni 'Zaan! **V** "Ləmu-υ 'ye-e ti, topomu-
 υ na-o'o kpleyikpleyi, *lalvlibhlemu 'pvn-o'o,
 "sumu-υ 'wɔn-ɔ ti, 'memu-υ 'sɔ-ɔ 'menyunu'mu,
 dinnumu-υ 'wɔn-ɔ -Lago'ɔ "diziŋi 'bɔ. **VI** Nyɔ-
 -see'a 'an "gwlidēe -pɔlū "yi -za, ɔ 'wa-a ti!

VII A 'ye li-ɔ, 'Zaan'a lbhomu ὑn'a -kaa, ὑn 'mu-
 o le. ὑn -ni munamu, Zezii 'ye 'bho 'kpa 'le ɔ-
 ɔ za'a 'Zaan'a "kpi'a dɪ nyu -bodi 'mu, ɔ-ɔ ὑn'o
 na: Lbheedı a mu'o 'le "musa "kpi'a? "Yripleyi
 a mu'o 'yenamu'a? -Gba. **VIII** Nyɔ -lue-e pa'a
 "yrlinmɔbani 'mu, 'in -in a mu'o 'yenamu'a?
 -Gba. A-a 'ye-e li'a, nyu -yu 'bhle'a "yrlinmɔbani
 'mu, -mnuyu -ni'e-e 'le 'bhɔ'ɔ -denamu. **IX** -Lago'ɔ
 wlu'a 'mutizayi a mu'o 'yenamu'a? Kɪn, 'in -
 'tmuŋ'o amu-ɛ, ɔbɔ 'bhɛ-ɛ "yi tenyɪ ɔ 'ye -Lago'ɔ
 wlu'a 'mutizamu -lrwv -zi. **X** 'Zaan 'mo-o nyɔ -yɔ
 -ke dɪ -Lago -zi -ni'a 'ɔ wlu'a 'mutizayi 'mu 'le ɔ
 'ye'a na: 'An wlukpayi 'in -lbho'o 'le -a'a nya, 'le
 ɔ 'ke -a'a -jolu po, 'le, wlu ɔ-ɔ 'ye'a 'mu-za mu a,
 ε 'ke nyunu'a -pɔlū 'zɔ nmaze, mo'o.

XI -Ziadı 'in -za'a amu -bodi 'mu, -ɛ -sɔ'ɔ -
 tanyunyunu "kpi, ε 'ye'a 'Zaan "kpi bhla, nyɔ-
 ɔ 'ka "yi'bhe -ɔ 'kɔ ɔ -zi, ɔ se -ni. 'Bho 'ε lemu,
 nyu -Lago'ɔ 'ye'a -kɔ mu 'le 'wa "klumu'a nyɔ
 'wa 'la'a lɛ, ɔ 'bhɛ-ɛ "yi, ɔ 'ye 'Zaan -zi. **XII** A-a
 'ye-e li'a, -ɛ 'nyaa'a -nɔɔ -ke ti 'Zaan Batiisi-ı za

ni'a -Lagɔwlu 'mu 'le ε 'ye'a -ziān "kpi bhla, -ka tikumu kpa'a nyu tu gbo 'le wa-a kpvn'a 'wa 'bhlu kpa 'mne -glaka, 'ka 'mno 'ka-a, nyu -ke -pɔlū -gwe'ε ti 'bho -Lagɔ'ɔ damu, un 'bɔ'ɔ ti 'wa -pɔlū'a kle ti -Lagɔ 'ke u -ko. **XIII** D1 *Moyiizi -ke -Lagɔ'ɔ wlu'a 'mutizamu -lrūv 'cni'a see, 'ya "yri'a 'b1 -ni'e-e 'bho 'Zaan 'kpi 'wlu -nīnamu, **XIV** 'le, -bho a 'wɔn a 'ke i "gwlide a, -Lagɔ'ɔ wlu'a 'mutizayi *Elii -ke "kpidi un 'cni'a see -o 'ye'a le -yi mu, o-bo 'Zaan 'mno, 'cnu mo'o. **XV** -Bho a 'bɔ ti a 'ke i 'muti'wɔn, a popo 'gwlvu -ziaka!

XVI -Ka 'traamu'a nyu -ni'a, 'ε "yi 'in 'ke po. Un kɔɔ'ɔ - "yreetikɔni-i cε'ε -pligbele lε"o lε'ε kpvn'a 'gwlu 'le 'wa bhvbhladu 'mu -u "wuwɔ'ɔ 'lruli; **XVII** -A bhle'a 'traamu -Aluku, a-bee -see lete! 'le un-u nu'o "bhalrεεke: -Gwian li'a -a'ba -kɔbu, a-bee -see yi 'le a 'ke -kple'a! **XVIII** A -gblee, 'Zaan yi'a 'nɔɔ 'kmu 'mu a, li -lrui nyu-u li'a, 'ɔ li, 'ɔ 'na nmo, 'le nyu-u nu'o: C 'bhle-e "nyinynidi'a -zuzu 'mu! **XIX** 'Le nmo *Nyunyu'ɔ 'Yu -mnɔɔ 'ye yi, 'le 'in-i li'e lilile, 'in-i 'na'a nmo nyu 'wee'a ka, 'le nyu-u nu'o: -Oooo! A 'ye-e liliyi -ke nmo'ɔ 'nayi 'mno li'a! C -ke lapoozamu -ke "nyinynikpli'a nuvu -lrūv 'po-o bha! I -ni'a -kaa, 'le -Lagɔ'ɔ -naagi-i nu'o 'cnu 'kmu 'mu lbhu 'le nyu 'bheε'ɔ un 'ke ε "yiyibo 'le 'in -ke 'Zaan'a "yisrεεkpli 'mu.

*-Gwle -ke 'mu'a nyu-u -see'a ti'bɔ un 'ke "gwlide
(Luukı 10:13-15)*

XX *Zezii po'a wlu 'mne ti a, -gwle -ke 'mu o -nu -ni'a *wɔnkulı'a -dadudu, 'ya -da o-wlu'o

"yikmaka, -ekedımaa, 'bho ı-bı gwle 'mnı'a limu'a nyu -see 'wa "nyinynidı "yiyibo, un -see -Lagı gbo "bhitı, [XXI](#) 'le o na: -Yeee! Ngazedı! Kolazeeenkömu-a! -Yeee! Ngazedı! Besayidaakömu-a! A-a 'ye-e 'kle 'ye -mu tenyi "se, -ekedımaa, wənkuli 'ın -nu -ni'a 'bho a gbo, -bho ε "du 'kı Tiili -ke Sidıggwle 'mu, -nco -a 'bhle'a -laa kwa, 'bho'a nyu yibo 'kı 'wa "nyinynidı "yi, un "bhitı -Lagı gbo-ɔ! 'Le un -cre 'kı -bhęcezvıñ 'le un 'wla 'kı "tutɔni "lru-ɔ! 'Inne to'o -ka un yibo'a 'wa "nyinynidı "yi -ziaka, 'le un 'ye -Lagı gbo "bhitı. [XXII](#) 'Inni 'bhle'e 'nyntı'a dı 'ın 'tmuu'o amu, 'bho -Lagı-ɔ -zidle'a zo, a'ba 'kleyeeε-ε 'ye-e wən-ku -mu 'le ε 'ke Tiili -ke Sidıç 'mu-zi. [XXIII](#) A-bu, Kapenayiimukömu, a 'de-e "gwli na 'ın -ni'e-e -daa a'ba "klumu'a dı, -Lagı-ɔ 'ye amu 'nyntı "kpi -po mu'a? -Gba. O-ɔ 'ye-e amu dın "yi 'lbhaa -mu 'le "kögwlene 'mu, -ekedımaa, wənkuli -nu-ε 'bho a "bhli, 'le ı 'ke 'kı 'bho *Sodıomu -nu-ε -ni see a, "yri -nεε "yi 'ε -gwłetu -ni 'ko-o ti. [XXIV](#) 'E dı 'ın-ı zi 'ı 'mu -lreε, -Lagı-ɔ -zidle'a zo, a'ba 'kleyeeε-ε 'ye-e wən-ku -mu 'le ε 'ke Sodıomu'a ne -zi.

*A yi 'inmu -bodi a 'ke -połv'a bhlubhlua 'ye
(Luukı 10:21-22)*

[XXV](#) Ε-be -nco 'mne ti *Zezii na: 'An -Tıta, yaku -ke 'bhlıkpı'a -Koyı, 'ın-ı 'po-o -unmu 'sεε -ka -ın -za'a -a'a "dızıgi "yiglu, -a'a nyu-ı 'yco-ɔ 'wa 'la'a le, -ın 'ye u ı -to o; -ka -ın "zize 'nı 'nyñibhlemu 'ma-a "bögüyüibomuklıgbı -ke -naagıbhlemu -lrıu "yrılı, 'ya dı 'ın-ı po'o -unmu 'sεε. [XXVI](#) Kun, 'an -Tıta, -ka -a'a 'gwlu 'bo-ɔ ti, 'ka-a ε -ni'e 'mu. 'E

dı 'in-i po'o -inmu 'sεε. **XXVII** 'Le o na nyu-v -n'a 'bho -bodi: 'An -tita -Lago "nyi-e 'inmu 'c wɔŋkuε -jeyi, 'le nyɔ se 'c'mni 'c "yu yibo -ziaka, -bho ε -se 'an -tita, 'le nyɔ se 'an -tita yibo -ziaka, -bho ε -se 'inmɔ 'c "yu -ke nyu 'in 'bɔ'c ti 'in 'ke "yri kati 'le 'in 'ke v o -to 'le vn 'ke o yibo -ziaka -lreε. **XXVIII** O po'a wlu 'mne ti a, o na: A-bv s̄ia'a -ke a-bv se'a -pɔlv'a bhlubhlua 'bhle, a yi 'inmu -bodi 'le 'mna 'ke amu -pɔlv'a bhlubhlua "nyi. **XXIX** A "tayi a'ba "bhi "yiti 'le 'in 'ke amu -kɔ, a 'wɔn a 'ke 'an -tɔtɔlı kpvn 'le a 'ke i 'mu ti-de. A -gblee, 'inmɔ a-a 'ye'a -laa li, 'an -pɔlv 'yɔɔ'o 'le 'an 'bhεε 'an "bhuo "yi 'le a 'ke -pɔlv'a lipipεε 'ye. **XXX** 'An nyu'a 'bhlebhlesu 'in 'bhle'a nyu, 'ε -sia -ni nu.

XII

**Zezii 'bhle-e wɔŋkuε 'bho *lifɔzɔ ''kpi
(Maaki 2:23-28; Luuki 6:1-5)*

I -Nɔɔ gbe zi'a a, *Zuifu'a lifɔzɔ, *Zezii -ke *'c -namu-v yi 'n-i-e 'le -kpui 'mu. Lı-i -ke -kɔbu gugɔ'c, vn-v 'la'a 'blee, 'ya -kpui mo'o. 'Mu nu'a -kaa, ε-ε 'lbha-a 'c -namu, 'le vn-v ce'ε 'ya -flei 'le vn-v li'e 'ya 'yo. II *Falizieen "we 'ye 'v li, vn dede'e-e Zezii ti vn na: -Gbu 'nɔɔ! Le nyɔ -see'a -nu yi -a'ba lifɔzɔ, 'inne -a'a -namu-v nu'a?

III 'Le o na: "Dı-i -ze'ε 'mu 'le -Lago 'c "bɔgvu 'li, a 'mate nı-a'a-ae? -A'ba "na *Daviidi, -da 'mu-v 'lbhɔ 'c -ke 'c -namu, koo vn -nyna'a?
IV Un pa'a 'le -Lagɔbudu 'li, "fłɔɔ vn -za'a *'sraga 'mu, vn "nyi'a -Lago, 'inni vn li'o. I-bı "fłɔɔ 'mni, 'le -a'ba gba 'li, 'c 'sragazamu'a "sε-ε

'ke ɿ li. **V** *Gbawlu *Moyiizi 'cn̩'a see 'le - Lagɔbɔgv 'li, a -see ɿ zre'ε? -Lagɔ'ɔ 'sragazamu -ni'a lbhv -nunamu 'le *-Lagɔ'ɔ bvbɔbhlegbo, un 'ce-ε lifɔzɔ'ɔ gba 'mu 'le ε -se 'wa "yikpadı -ko. **VI** 'E dı a, 'in-ı 'tmv̩v'o amu, nyɔ-ɔ 'bhε'ε "yi, -ɔ -zi'a -Lagɔ'ɔ bvbɔbhlegbo, ɔ -ni'e-e -dagbe. **VII** Nyunu'a ngazeyeeɛ 'in 'bɔ'ɔ ti, ε -se nmisragazee -ko. -Bho a 'wɔn 'kɪ -Lagɔ'ɔ wlu -nεε'ε 'zɔ 'mvti a, nyu-υ -see'a dı'a da 'ye, a -see 'kɪ υ dı "yi-kpa yi. **VIII** 'Inmc *Nyunuɔ'ɔ "Yu, 'inmc 'bhle'e wɔnkuɛ 'bho lifɔzɔ'ɔ "bhuo "kpi. 'E dı ɿ-bı dı 'mnı -ni'e -kaa 'mu.

**Zezii 'pvvn'ɔ-o nyɔ -ke sv-v 'mε'ε
(Maaki 3:1-6; Luukı 6:6-11)*

IX *Zezii po'a wlu 'mne ti a, ɔ mu-o'o. *Falizieen -ke ɔ depo'a a, ɔ 'ye 'le 'wa *-Lagɔwlu'a 'liciaanbudu -lue 'li pa. **X** 'Le-e ɔ -ye'ε nyɔ -lue -ke sv-v 'mε'ε. Nyu-υ -ni'a 'le 'bɔ-ɔ ti un 'ke Zezii dı -kpvn. 'E dı un dede 'no ti: 'Bho *lifɔzɔ'ɔ zo nyɔ 'bhεε'ε ɔ 'ke nyɔ 'pvvn'a? **XI** 'Le ɔ 'ye υ -kaa "yi'lε: -Bho nyɔ 'bhle 'bhlabhlı, 'le 'ya "klumu'a -lue 'ke 'mvtəbhie 'li 'kpa -a'ba lifɔzɔ'ɔ zo, ɔ se 'bhεε ɔ 'ke ε 'le -za? **XII** Nyunuɔ se -kaa 'bhlabhlε -zi? "Lemnu ε -nmɔ'ɔ-ɔ "yrlı -a 'ke -zεgε nu 'bho -a'ba lifɔzɔ'ɔ zo. **XIII** ɔ po'a wlu 'mne ti a, 'le ɔ na nyukpasu 'mnɔ -bodi: Sro sv! 'Le ɔ 'ye ε sro, ε 'ye 'pvn -nalo. **XIV** ɔ gwe'ε "yi a, Falizieen -ni'a 'bho 'da'a 'le-e -Lagɔwlu'a 'liciaanbudu 'li, un mu-o'o un 'ye "lru'gbvv. -Ka un 'ka -nyna 'le un 'kɔ ɔ 'lbha ɔ 'ke 'mε, un 'ke 'na bhaga.

-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi

XV *Zezii yibo'o-o na *Faliziεen-ε 'ye -o fe 'zō -pa -mu. 'E dī o 'wlu'o 'bho. 'Nōcō c mu'a a, nyu "gbu-o ti, vñ -ke o 'ye mu 'le o 'ye 'wa "klumb'a "gwizimu 'wee 'puvn, **XVI** 'le o-c 'lu 'v -kaa "yi: A'ba "si nyō -yo 'in "du'a 'nyni -le"! **XVII** 'E letu -nu-ε'o, 'le, wlu -Lagō'c wlu'a 'mutizayi *Ezayii -za 'ka 'mu, 'ε "yri'a 'bı 'ke 'wlu. -Ka Ezayii 'lε'ε, 'kla-a 'ka-a:

XVIII -Lagō na: 'An lbhuzeyi 'in -za'a 'bho, conni 'ka-a. 'C dī 'in -kma'o, 'le o 'mu 'in-i po'o 'an 'bvbva'a kle. 'In-i 'ye -o *'an Lisaazuzu 'mu -po -mu, -ka 'in-i 'ye'a nyu "yi'sree mu 'bho 'an "yigbeyi, 'le o 'ke i-bı dī 'mni 'bhlikpi -bodi 'mu-za. **XIX** C -ke nyō -see -jε yi, 'le o -see zre -po yi, o -see 'yrelεε -wlu yi 'le o -kaa 'o "bhuo nyu "yi-to. **XX** Nyu-u -ni'a 'menamu 'bho -Lagō'c "yigbeyi, o -see u "kpi-tbhe yi. Nyu -ke -Lagō'c "gwlidεε-ε 'fun'a 'mu tenyi, o -see u 'ε -dī "yriti-εε yi. 'Kla 'mno 'ka-a o-c 'ye -nu mu 'le 'o nyu'a "yisrεεε'ε "yri'a 'bı 'ke 'wlu, **XXI** 'le 'bhlikpi'a kle 'ke o "gwlidε.

'Ka-a Ezayii 'lε'o.

***Zezii "du-o *Faliziεen'ε wlu "kpi
(Maaki 3:22-30; Luuki 11:14-23)**

XXII ε-be -co-n 'mne ti a, nyu 'bhle-e "nyinynidi'a -zuzu'a 'mu bhleyi -lue. 'C -wlu wɔn 'le 'o 'ye'e ti -lreε. 'Innō vñ -ya'a *Zezii. C-bc nyukpasu 'mno, Zezii 'puvn no-c'o 'le o-c wlu'o "yisrεεka 'le o-c 'ye'e ti. **XXIII** Nyu-u -ni'a 'bho, wɔn 'mu -v ti 'le vñ-v nu'o: conni 'lε'ε 'bhlu kpayowli *Daviidi'a "nayu, c -ma-a

*-Lago'c 'Bhozayi -c 'pυυn'a nyu? [XXIV](#) *Faliziεen "we 'wın 'i 'bc o, υn na, "nyinynidi'a -zuzu "we'a -koyi υn-u 'la'a *Beezebilı, 'inne "nyı 'c wɔnkuε'ε dı o-c nu'o "nyinynidi'a -zuzu "we ti. [XXV](#) C yibo'o-o le υn-u popo'a 'gwlvti'a dı o na: -Bho 'bhlvcpa -lue "kpi'a nyu cice 'mu, υn -ka tu-u vɔ, ε-be 'bhlvcpa 'mne-ε 'mo-o tisole. Gwlo o, "bhlegbo o, -ε -ke 'mu'a nyu-u cice'ε 'mu, -bho υn vɔ tu, ε-be "bhlegbo 'mne-ε 'mo-o "bhlegbo -ye 'ka ti-so -lreεε. [XXVI](#) 'Ka 'mnɔ 'ka-a, -bho Sataan -ka 'kı 'ε "bhuo ti-inu a, -bho 'ε "nyinynidi'a -zuzu -ka 'kı 'mu-υcice i -ka tu-u vɔ, 'ε wɔnkuε-ε "tii 'ko-o 'yi. [XXVII](#) -Bho a nu na 'in-i 'nu-o "nyinynidi'a -zuzu ti 'le Beezebilı'a wɔnkuε 'mu, 'le, "lemnui, a'ba "bhi'a -namu -mnυυ, doo υn-u za'a wɔnkuε 'le υn-u nu'o "nyinynidi'a -zuzu ti'a? ε-be -lue 'mne-ε "nyı 'v wɔnkuε'ε? 'Wa "nyinynidi'a -zuzu'a tinue, 'inne za'a amu 'gi see. [XXVIII](#) -Bho i -see -kaa 'mu-nı, 'le ε 'ke 'le *-Lago'c Lisaazuzu 'mu 'in-i nu nı'e "nyinynidi'a -zuzu ti a, "lemnui -Lago'c nyu'a -kɔkɔc -ye'ε amu-ε.

[XXIX](#) I-bı dı 'mnı'a kamu o -za'a 'bho *Sataan "kpi "yi 'le o 'ye ε po -lreεε, 'le o na: -Bho -in -see -glaliyi san ke, -in se 'bheeε -in 'ke o gbo pa 'le -in 'ke 'c -kɔkɔlı 'mu"luo. -Bho -in sɔn o, "lemnui -in -fɔ'c'-c 'yi 'le -a "luo'o 'tɔ 'c -kɔkɔlı 'mu 'wee. [XXX](#) A -gblee, nyɔ -ke 'in se'a -na a, o-c 'mo-o 'an tu'a nyɔ, 'le, nyɔ -yɔ -see'a 'inmu -kpa a, -a 'ke li "lru "du, o-c 'mo-o li'a yagbayi. [XXXI](#) 'E dı a, 'in-i wi 'i amu "yiti, nyunu'a "nyinynidi -ke "nyinyniwlı'a 'wee υn-u za'a 'mu, -Lago'c 'ye-e 'ya dı 'bhɔ -mu. Nyɔ

-yo nyini'a -Lago'č Lisaazuzu'a 'nyini wɔn, -Lago
-see 'o "nyinynidi'a dí 'bhɔ yi. [XXXII](#) -Bho nyɔ
nyini 'ɔ *Nyunyɔ'č "Yu'a 'nyini wɔn o, -Lago
-o 'bhɔ-o-č 'o "nyinynidi'a dí. 'Bho 'ɛ lemu 'tɔ, nyɔ
-yo nyini'a -Lago'č Lisaazuzu'a 'nyini wɔn, -Lago
-o 'bhɔ 'o "nyinynidi'a dí "kɔmukɔmu! I-ni 'nɔ
"kpi "kɔgwleka.

*Tu -ke 'ɛ "bhi
(Luuki 6:43-45)*

[XXXIII](#) *Zezii po'a wlu 'mne ti a, o -po 'nu-
"yi -lue, o na: Tuzegebhleyi 'ye'e wɔnnməbhi.
Nyɔ-o 'bhle'a -kmakmatu, o-o 'ye-e -kmakmabhi,
-ekedimaa, 'le tu'a "bhi 'mø, 'le-e nyɔ yibo
-ni 'ne "yi, -bho ε "du -zegε 'le -bho ε -se
-zegε. [XXXIV](#) "Yrabhabhlemu-a! A-bu -yu -se'a-
a -zigi, koo a 'ke 'tɔ -ziadı 'mu-za'a? 'Kla
'mno, lı-i "yi'a 'le -pɔlv 'zɔ, 'inni nyɔ-o po'o
"piemu. [XXXV](#) Nyɔzegε-ε 'za-a diziği-i 'wlu'a 'le
'o -pɔlvzegε gbo 'mu, 'le nyɔ -ke dí -nyini'a "yrili-
i za'a "nyinynidi -ni'a 'le 'o "nyinynipɔlv gbo
'mu. [XXXVI](#) 'In-i 'wi -i amu "yiti, -Lago'č -zigle'a zo
nyɔ'o nyɔ'o bhebhewlu 'wee o -za'a 'mu, o-o 'ye-
e 'ya kuna -po -mu, [XXXVII](#) -ekedimaa, nyunyɔ'č
"bhuo'a wlu 'ke o dí li-za. Ε-be wlu 'mne, 'inni
'ke o dí -kpvn -lrεε.

*'Traamu'a nyu 'ybha-a wɔnkule
(Maaki 8:11-12; Luuki 11:29-32)*

[XXXVIII](#) *Zezii po'a wlu 'mne ti a, *-Lago'č gbay-
ibomu -ke *Falizieen gbı na: Zezii, -a'ba -Tɔyi, -a
'bɔ-o-č ti -a 'ke -inmu ya-gbu, -in 'ke *wɔnkule nu.
[XXXIX](#) 'Bho 'wa wlu "kpi o na: 'Traamu'a nyu-
'ma-a "nyinynidi'a nɔmu -u se'a "yikpvn -Lago'č

damu, ὑν 'ybha-a wɔnkule 'le 'ε -lue komu -see -nu-ε yi, -bho ε -se 'tɔ-ɔ -Lago'ɔ wlu'a 'mütizayi *Zonaası'a ne'ε "se. **XL** -Ka Zonaası nu'a 'wɪ 'son 'le zmiklagba'a 'limu, 'ε tanzɔ 'le zmi 'ye 'ɔ gwla, ɔ -see'a 'me ε, 'kla 'mno 'ka-a 'inmo *Nyunyo'ɔ 'Yu-u 'ye 'wɪ 'son 'le glu -nu mu, 'ε tanzɔ 'le 'in 'ke glu -so, 'in 'ke ti-ni -lreε.

XLI 'Bho -Lago'ɔ -zigle'a zo *Niniivukomu-υ 'ye-ε 'traamu'a nyu dı "yi-kpa -mu, -ekedımaa, -da Zonaası -za -ni nu'a -Lagowlu -bodi 'mu, 'bho-o Niniivukomu 'mnu yibo -ni'e 'wa "nyinynidı "yi 'le ὑn 'ye -Lago gbo "bhitı, 'le, nyɔ -yɔ 'bhe'ε "yi -ɔ -zi'a Zonaası, ɔ -ni'e -dagbe a'ba "klumu 'le a'ba "du'o 'bho 'ɔ wlu'a! **XLII** -Lago'ɔ -zigle'a zo, 'bhlukpa ὑn-υ 'la-a Sebaa, 'ε -yowlinyynaakpu-υ 'ye-e 'traamu'a nyu dı "yi-kpa -mu, -ekedımaa, *Izrayeelı'a 'bhlukpayowli *Salomoo'ɔ -naagıwlu'a dı ὑn "du'o 'le ὑn 'ye 'le 'wa 'bhlukpa -ni'a 'le nya 'mu-so. Nyɔ -yɔ 'bhe'ε "yi -ɔ -zi'a Salomoo, ɔ -ni'e-e -dagbe a'ba "klumu 'le a'ba "du'o 'bho 'ɔ wlu'a!

*"Nyinynidi'a -zuzu'a leyie
(Luuki 11:24-26)*

XLIII I zi'a -kaa a, *Zezii 'po-o "yi, ɔ na: -Bho "nyinynidı'a -zuzu 'da nyɔ 'mu, ε-ε mu-o'o 'le ε-ε 'ye ye'e 'le "musa 'kpi ti, ε-ε 'bɔ-ɔ -dena -lreε ti 'le 'ε 'ye 'ε. **XLIV** -Bho ε -see -dena 'ye a, 'le ε-ε nu'o na: 'In-i 'ye-e 'le 'an -budu 'li le -mu -mu, 'le, -bho ε -ka le-e yi, 'le le se 'le -ni, 'le -budu 'li 'ke tiwopo-ε, 'le 'le 'ke -be, **XLV** ε-ε so'ɔ 'mu-ε, 'le, "nyinynidi'a -zuzu -mɛɛson -lri -yi -nyni'a 'mna 'mu, -i -zi'a εbe ε, ε-ε mu'o 'ya dı 'le ε -ke i-i yi'o 'le i-i de'o. Nyɔ Zezii 'la'a -budu, 'le, ɔ-bɔ nyu

'mno, 'ɔ le-ε zi'e 'tɔ "ka "yi. -Ka -lue 'mno, 'ka-a 'traamu'a nyu-υ 'bhle'a nyan'a -dedekpli-i 'ye 'mu-ni mu.

**Zezii'a 'lotu -ke 'ɔ 'lotu'a "nyuu
(Maaki 3:31-35; Luuki 8:19-21)*

XLVI A -gblee, *Zezii -ni nyu'a -dadudu -tɔnamu, ɔ 'bhle-e wlu wɔn 'mu 'le 'ɔ 'lotu -ke 'ɔ 'lotu'a "nyuu 'ye yi. Un -nyna'a-a 'bho "piemu ti, υn 'bo-ɔ ti υn 'ke ɔ 'tmuu. **XLVII** 'Le nyɔ -lue 'ye ɔ linyni, ɔ na: Po -lokui! -A'a 'lotu -ke -a'a 'lotu'a "nyuu -ni'e-e 'bho "piemu. Un na υn 'bo-ɔ ti υn 'ke -inmu 'tmuu. **XLVIII** ɔ na o-bo nyɔ 'mno -bodi: Yruu -ke "bhi -ni'e bho, -υ 'mo-o 'an 'lotu -ke 'an 'lotu'a "nyuu -ziaka'a? **XLIX** 'Le ɔ 'ye *'ɔ -namu -jie "yi-tɔ na: 'An 'lotu -ke 'an 'lotu'a "nyuu 'ka-a! **L** -Gblee, 'an -tita -Lagɔ -ni'a 'le yaku 'li, nyu -yu nu'a 'ɔ 'gwludı, 'innu 'mo-o 'an 'lotu -ke 'an 'lotu'a "nyuuuzıgi.

XIII

*'Bhlvkpa'a 'digbi nyie'ε "yi
(Maaki 4:1-9; Luuki 8:4-8)*

I Zɔ -lue 'mne 'zɔ, Zezii -sɔ'ɔ 'mu-ε, -budu -ke 'li ɔ -ni'a, ɔ 'ye 'le 'da, ɔ 'ye 'le -badaklagba wɔnli mu, ɔ 'ye ti-de 'le ɔ 'ke nyu -tɔ. **II** Nyu'a -dadudu 'gbuu'o-o 'bho 'ɔ "troli. 'Wa "yidieε'ε dı ɔ 'kpa'a gɔlu -lue 'li, ɔ 'te-ε 'kika gbo -se 'le ɔ 'ye ti-de. Nyu'a kle yi'a a, υn -ni'e-e 'bho "ni wɔnli. **III** ɔ -tɔ 'nu-υ li'a -dadudu 'le "yi 'mu, na:

A -gblee, nyɔ -lue -sɔ'ɔ 'mu-ε, ɔ 'ye 'ɔ -jolvgle -klunamu mu. **IV** ɔ -ni'a li 'le gle 'mu -gbanamu, 'ya 'yotolv 'kpa-a 'bho -jolvkpa "yi. Nıkpı nu'a

-kaa, i yi-o'o, i 'ye i li, **V** 'le 'ya 'yətəlu 'ye 'bho kpi'an "kpi 'kpa, -da -ke 'bhlukpa se'a 'muku. I nu'a -kaa, i me-o'o -nalo. **VI** 'Yru fan'a a, i sin-o'o, i 'ye 'me, -ekedimaa, 'ya 'sisianyi -see glu nyni. **VII** 'Le -lru 'ye nnagbakuo'a -gbəti'a 'bhlukpa 'mu 'kpa. I-bi "wi 'mn̩i me'ε ε, i -po'o-o 'ya -kɔni -popo "lru. 'E d̩i i nesre'o 'le i -see 'yo po. **VIII** 'Yo -lru nu'a -kaa, i 'kpa-a 'bhlukpazegε 'mu, 'le i 'ye me, i 'ye -nigblu 'bhle. I wa'a a, i -to'ɔ-ɔ "yri. -Lue'a 'yo ε po'a a, i 'bhεε'ε-ε 'yo'ɔ -gwlu -lue 'yo -bue; 'plan -lreε "klumu'a -lue 'bhεε'ε-ε 'yo'ɔ -gwlu tan 'le -yi -ni'a 'bho'a -lue po'o 'yo'ɔ -gwlu -muu. **IX** Zezii gwε'ε -wluwlua "yi, o na: -Bho a 'bɔ ti a 'ke i 'muti'wɔn o, a popo 'gwlu -ziaka.

*Lee -ke di *Zezii-i po'o "yi'a?
(Maaki 4:10-12; Luuki 8:9-10)*

X A -gblee, *Zezii gwε'ε -wluwlua "yi a, *o -namu 'nyni -o li 'le un na: Leedi -a po'o "yi'a? **XI** 'Le o na: A-bu -yuu, -Lago'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ'ɔ d̩i o "zize'a nyu -lruu "yrili, o ziza 'n̩i-i gbɔ, o 'ye amu -tɔ, a 'ke i yibo. U-bee -mnuu'a ne se -kaa 'mu-ni. **XII** A 'ye li-o, nyu -yo 'bhle'a le, -o nu 'ne lbhu, -Lago'ɔ "nyi -o -lreε, 'le i-i 'kpa'a "kpi. - Yo 'bhle'a -toope, -o de 'ɛ ti, o-ɔ 'ze -ε o kwa 'mu 'wee. **XIII** 'Inne 'bhle'e 'nyni'a d̩i, 'in-i 'tmuu 'ni nu'o "yi 'mu, -ekedimaa, -bho koo un 'yra 'unmu, 'wa -pɔlu 'zɔ -see 'inmu "yrili-gwε yi -Bho koo un po 'inmu -lokui, un -see ti'wɔn yi, 'le un -see i 'muti'wɔn yi. **XIV** -Ka -Lago'wlu'a 'mutizayi *Ezayii 'le 'ka 'bho 'wa 'kpi, 'ɛ "yri'a 'bi-i 'wlu'o -laa, o na: -Lago na:

A-a 'ye-e 'an wlu 'bu'wɔn -mu -kpiun, 'le a -see ε 'mvti'wɔn yi. A-a 'ye-e 'inmu ya-gbu -mu -kpiun, 'le a -see 'inmu "yrili-gwe yi. XV U-bu nyu 'mnu, 'wa -polu "kpleku'o, 'le ε -kaa 'inmu "yrili-gwe, 'wa -lokui 'bhlu-o -jidɔ 'le i -kaa ti'wɔn. Un 'po-o 'wa "yri kuku "kpi, 'le i -kaa ti'ye. Un nu -i'o 'le un -kaa kpli "yizizia. -Bho un zizia 'ki kpli "yi a, "lemnii 'in-i 'puun nu 'ko-o'o 'bho 'an "yigbeyi.

'Ka-a -Lago 'le'o. XVI O po'a wlu 'mne ti a, 'le o na: A-bu -yuu, a'ba "yri-i 'ye-e ti 'le a'ba -lokui-i 'wɔn'c ti'a dì, a wa'a ti! XVII -Ziadì 'in-i za'a amu -bodi 'mu, -Lagowlu'a 'mvtizamu -ke -Lago'c nyu -lruu-u 'sree'e "yi, -u -ni'a ti -benyi, 'wa -dadudu 'bo-c ti, li a-a 'ye'a li a, un 'ke i li'ye, 'le un -see i li'ye. Li a-a 'wɔn'c 'bo, un 'bo-c ti un 'ke i 'bu'wɔn 'le un -see i 'bu'wɔn.

**Zezii ziza'a-a 'bhlu kpa'a 'digbi nyie'ε "yi gbo
(Maaki 4:13-20; Luuki 8:11-15)*

XVIII *Zezii po'a wlu 'mne ti a, o na: 'Bhlu kpa'a 'digbi nyie'ε "yi'a 'zɔ 'ka-a: XIX (Ligbayi 'mo-o -Lagowlu'a 'muzayi, li'a 'yo-c 'mo-o -Lago'c wlu, 'bhlu kpa 'mo-o nyu-u po 'e -lokui, 'wa -polu.) Nyu -yu 'wɔn'c -Lago'c nyu'a -kɔkɔc'c "dì 'bo, un se 'i 'mvti'wɔn, un kɔc'c-c -jolu kpa "yi'a 'bhlu kpa. "Nyinynidì'a tiyayi yi-o'o 'le ε-ε zì 'i 'le 'wa -polu 'zɔ 'le un-u 'mate'e i-bi "dì 'mnu. XX Nyu -lruu kɔc'c-c kpian -ke "kpi liyɔ 'kpa'a. Un 'wɔn'c -Lagowlu 'bo -nalo, un-u kpun -ε'o 'le 'bu bua 'mu. XXI 'Le 'wa -de ne -polu ti -ziaka, un-u 'kpun -ε ti -daan. -Lago'c wlu'a dì, -bho 'kleyeeε -ke

nyu'a nyanu'a 'muklees bhlv u "kpi, 'wa "gwlidese-
ε "tii-o'o. [XXII](#) Nyu -lruu kcc'c-c-nnagbakuo'a -
gbetū'a 'bhlvkpaa. Un 'wcn'c-Lago'c wlu 'bc c,
c'cnu' kmv'a -nco -ke 'li -a -ni'a -laa 'traamu, 'ya
li-i sia ni nu-o'o. 'Yewlili -in 'ke 'ga -ke 'kmv'a
li -lru'a 'tu-u "su-o 'wa -pclo "yi, 'le un-u 'mate'e
-Lago'c wlu. 'E dī un se 'bhεεs un 'ke ε 'bho "du
'le un 'ke kpli "yizizia. [XXIII](#) 'Le nyu -yu -ni'a 'bho
kcc'c 'bhlvkpazεge. 'E -lololi wa'a a, i -tc'c "yri
a, -lue'a 'yo ε po'a a, i 'bhεεsε-ε 'yo'c -gwlv -lue
'yo -bue; 'plan -lreε 'klumu'a -lue 'bhεεsε-ε 'yo'c
-gwlv tan 'le -yi -ni'a 'bho'a -lue po'o 'yo'c -gwlv
-muu. U-bu nyu 'mnv 'wcn'c-Lagoowlu 'bc c, un
'win 'i 'mvti, 'le, -ka ε 'le's ε, un-u nu'o -kaa. I-bi
"yi 'mnv, 'ya 'zo'c "tiinamu 'ka-a.

-Sukui "kpi'a "yi

[XXIV](#) A -gblee, *Zezii -po 'nu-u "yi -lreε, o na:
Le -ke -Lago'c nyu'a -kɔkɔɔ gugɔ'c "yiti, 'inns
'ka-a: Nyɔ -lue 'gba-a li'a 'yo -ke -kɔbu gugɔ'c
'le 'ɔ -kpaa 'mu. [XXV](#) 'Matu -lue, -da nyu 'wee -
ni'a 'muanamu, -sukui -ke i-bi -lololi 'mnv gugɔ'c,
nyɔ 'mnɔ'c jɛkayi yi-o'o o 'ye 'ya 'yo 'le -kpaa -lue
'mne 'mu -lo 'le o 'ye mu. [XXVI](#) 'Le i-bi -lololi 'mnv
'ye mε. 'Ya wawaanɔɔ mu'a -nyni mu a, -sukui
'mnv 'da-o'o -lreε. [XXVII](#) -Kpaayowli'a lbhvzemu
na: -A'ba -Kɔyi, -in -see -lololizigι 'le -a'a -kpaa
'mu -lo? Doo -sukui 'wlu'a? [XXVIII](#) 'Le o na: Jɛkayi
-lue-e nu'o -kaa. 'Le 'ɔ lbhvzemu 'mnv 'ye o
tidede: -In 'bc-c ti -a 'ke mu -a 'ke -sukui 'mnv
'le -lololi 'mu -za'a? [XXIX](#) 'Le o na: -Gba. -Bho a
'ke i 'le i 'mu -za a, a -ku i -lololizigι 'gbaa. [XXX](#) A
"tayi ni "yiti. -Bho -lololizigι zaan a, 'le 'in 'ke

"ba 'la 'le ṽn 'ke ı gbobhete, ṽn 'ke ı ti'wla 'le
 ṽn 'ke ı 'muzıza, ṽn 'ke 'ya -puþı lisان, ṽn 'ke ı
 "yriþo 'le ṽn 'ke -lololuzigı 'mu'te, ṽn 'ke ı 'sra
 wɔnyi "du.

*Tu'a 'yuε'ε "kpi'a "yi
 (Maaki 4:30-32; Luuki 13:18-19)*

XXXI A -gblee, *Zezii 'po-o "yi -lreε, ɔ na: -
 Lagɔ'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ kɔɔ'ɔ-ɔ tu -lue'a 'yuε. 'Inne
 nyukpasu -lue -lo'o 'le 'ɔ -kpaa 'mu. **XXXII** Li'a 'yo
 'bhε-ε "yi, 'ya 'wee 'ye ε 'mu-zı. -Bho ε mε, ε-ε
 'bhua-a'o 'le ε-ε 'bhε'ε "yi 'le ε-ε zi'e tui 'wee 'mu,
 'le ε-ε "du'o tu -ke "klei -ke ya nıkpı-ı po nı'a 'lrı.

*"Flɔɔ'ɔ "buubuułe'ε "kpi'a "yi
 (Luuki 13:20-21)*

XXXIII *Zezii po'a "yi 'mne ε, ɔ 'kɔ-ɔ 'bho -lreε:
 -Lagɔ'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ 'in 'ke "flɔɔ'ɔ "buubuułe
 likpułka -nı. Li'a 'puñ ṽn-ı 'la'a faliinı, -bho
 'nynaakpu -lue "pli ε -buaan, 'le ε 'ke kwa 'gbaa,
 'le ṽn bhete 'nε "flɔɔ'ɔ "buubuułe 'mne gbo. -Bho
 ε lele 'le ε pa, "lemmı ε-ε "bu-o'o. (I-bı "yi
 'son 'mni, 'ya 'zɔ 'ka-a: -Ka tu'a 'yuεtoope 'bhua'a
 'le ε "du'a tuklagba, 'le, -ka "flɔɔ'ɔ "buubuułe
 "buu -nı'a faliinı, 'ka 'mno 'ka-a nyu-ı 'wɔɔn'ɔ
 -Lagɔwlu, 'bho ε 'nyaanamu ṽn se "yi-die. -Bho
 ε nyi 'le nya ti 'le nyu -lrıvı-ı 'kpı 'v "kpi.)

**Zezii 'de-e "yi'a kpε
 (Maaki 4:33-34)*

XXXIV *Zezii -za -nı'e-e 'ya klε "yi'a -dadudu nyu
 -bodı 'mu. Wlu ɔ 'ka 'mu-za kpıanmvtı, ε se -nı,
 -bho ε -se "yi'a "se. **XXXV** 'Kla 'mno 'ka-a ɔ-ɔ nu'o,

'le, le -Lago'ɔ wlu'a 'mutizayi -lue -za 'ka 'mu see,
'ɛ "yri'a 'bi 'ke 'ye-ɛ:

'Le "yi 'mu 'in-i 'ye u 'tmuu -ni mu. 'Bho
'bhlukpaa tiyanamu li-i "zize 'ka a, 'in-i
'ye -u -bodi 'mu-za -mu.

*Zezii ziza'a-a -sukui'a "yi gbo

XXXVI Zezii gwɛ'ɛ -tɔtɔɔ "yi a, ɔ "tayi'e-e nyu
"yiti ɔ -ke ʊn 'ye lisuuɔ 'le ɔ 'ye "bhlegbo mu, 'le
*ɔ -namu 'ye ɔ linyni 'le ʊn na: Ziza -kpaa 'mu'a
-sukui'a "yi gbo! **XXXVII** 'Le ɔ na: -Lololizigɪ'a -
loyi 'mo-o 'inmɔ *Nyunyɔ'ɔ "Yu. **XXXVIII** -Kpaan-
a 'mo-o 'kmu; -lololizigɪ-i 'mo-o nyu-u 'wɔɔn'ɔ
-Lago, ɔ 'ke u -kɔ. -Sukui-i 'mo-o nyu-u "du'a
'bho "nyinynidu'a tiyayi'a wlu. **XXXIX** Jekayi -
lo'a -sukui'a 'yɔ-ɔ 'mo-o "nyinynidu'a tiyayi. -
Lololizigɪ'a cɛcɛɛ-ɛ 'mo-o 'kmu'a "yitiinamu. 'Ya
cemu 'mo-o -Lago gbo'a -dalbhomu. **XL** A -gblee,
-ka nyɔ-ɔ 'kikle'a -sukui 'mni'a -pwɔri 'lrulí 'le ɔ-
ɔ po 'i "yri, 'kla 'mnu 'ka-a ε-ɛ 'ye 'mu-ni mu
'kmu'a "yitiinamu. **XLI** 'Inmɔ *Nyunyɔ'ɔ "Yu-
u 'ye-e 'an -dalbhomu 'nɔɔ -lbho -mu, nyu-u
po'a 'wa -bonyunu "nyinynidu 'mu -ke nyu-u
nu'a "nyinynidu 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi, 'le ʊn
'ke u 'mu'tɛ, **XLII** 'le ʊn 'ke u 'le "kɔgwlenɛ 'mu
"vuto, 'le-e "vivia -ke 'kleyeeɛ -ni'o. **XLIII** 'Bho
'ɛ "kpi, nyu -yu 'wɔɔn'ɔ -Lago 'ke u -kɔ, 'le ɔ-
bɔ, 'wa -tita'a -denamu, nyu 'mnu, 'le 'ɔ 'nynt'a
"yibhɛɛɛ'ɛ -vlavlı 'mu ʊn-u 'ye -vlan -ni mu 'yru'a
ka. A -na ni -tɔɔ ti -ziaka 'le a 'ke i 'muti'wɔn!

Tiduwilɛ'ɛ "yi

XLIV *Zezii po'a wlu 'mne ti a, ɔ na: -Lago'ɔ
nyu'a -kɔkɔɔ kɔɔ'ɔ-ɔ 'nynibhlewlile -ɛ "du-ɛ'ɛ 'le

-kpaa 'mu ti. Nyɔ -lue dide 'ne-e "lru, o "luo 'ne 'mu, o "du -e ti. 'Bvbua 'lbho -o'o, o 'ye mu, o 'ye 'o -kɔkɔlì 'wee 'pelv -po 'le o 'ye -kpaa 'mne de.

'Wenwenle'ε "yi

XLV A -gblee, *Zezii 'po-o "yi -lreε, o na: -Lago'ɔ nyv'a -kɔkɔɔ kɔɔ'c-ɔ lekpikpεε 'pelvpoysi -lue 'bɔ'c ti. **XLVI** -Da o -bhla -ni'a 'wənwenle 'mne "kpi a, o mu-o'o o 'ye 'o -kɔkɔlì'a kle 'pelv po 'le o 'ye ε de.

"Pilo "kpi'a "yi

XLVII *Zezii na -lreε: -Lago'ɔ nyv'a -kɔkɔɔ kɔɔ'c-ɔ zmi"o zmi, -bho nyɔ -po'a "pilo, -i kpvn 'ε wɔn 'mu. **XLVIII** Zmi tutro ne-o'o, -Bho i -die "yi, "lemnui "nizemu 'mnv-v 'jri-e "pilo 'le -koko wɔnli, 'le vnv-de'e ti, vnv za'a zmi "pilo wɔn, 'le vnv po 'i -taa 'li, 'le vnv po'o 'le "nukɔ bhebheli le. **XLIX** 'Bho 'kmv'a "yitiinamu, 'kla 'mnɔ 'ka-a l-i 'ye -ni mu. -Lago gbo'a -dalbhomv-v 'ye-e -yi -mu 'le vnv 'ke "yisrεεmu -ke "nyinynidi'a nvmu 'muziza. **L** 'Le "kɔgwlenε 'mu vnv 'ye "nyinynidi'a nvmu "vuto mu. 'Le-e "vivia -ke 'kleyeeε -ni'o.

'Nynibhlelilre -ke 'sva

LI *Zezii na: A 'wɔn 'ya 'wee 'mvti 'ni -ziaka? 'Le vnv na: Kɪn. **LI** 'Le o na: -*Lago'ɔ gba'a yiboyi -ɔ -ke -Lago-ɔ na'a, 'le -ɔ 'wɔn'ɔ 'le 'ɔ tinε 'mu -Lago 'ke o -kɔ o, yrɔ 'ni 'ke o likpukpa -ni'a? O kɔɔ'c-ɔ -gligbayowli-i "luo'a 'ɔ 'nynibhlelilre 'mu -o po 'i 'sva "kpi.

*Nazaleetikɔmv -see Zezii "gwlide
(Maaki 6:1-6; Luuki 4:16-30)*

LIII *Zezii gwε'ε "yi 'mnı'a 'wee "yi a, ɔ 'zi-e 'bho li, LIV ɔ -ke *'ɔ -namu 'ye 'ɔ "bhligwlo 'mu mu, ɔn 'ye nyni. A -gblee, ɔ 'pa-a 'bho'a *-Lagowlu'a 'liciaanbudu 'li. ɔ -ni'a nyu -Lagowlu -tɔnamu, nyu-υ 'ye'a 'ε da, wɔn 'mu -υ ti 'le ɔn-υ dede'e -dede ti: Doo ɔ -za'a -naagi -yεε'ε? Doo 'mvtikukue ɔ-ɔ nu ni'a *wɔnkuli -niu 'wlu'a? LV ɔ-naa -se -kaa tuibayi *'Zιzεεfu'a "yu? ɔ -ma-a *Malii'a "yu -lrεε? Zaakı-e 'Zυvzı-e Ziidi -ke Simoo'ɔ venu? LVI ɔ -ke lenynuubvnyu kpkapri -ni'a -laa gwlo 'mu -ko? Doo wɔnkue -yεε 'wlu'a? LVII 'ɛ dı, 'wa 'lɔ lε, 'le Zezii na: -Da 'wee -Lagɔ'ɔ wlu'a 'mvtizayi-i 'mu-o 'nynı, -bho ε -se 'bho 'ɔ "bhligwlo 'mu, 'ɔ -gligbaawɔnyi, 'ɔ nyu'a "klumu, 'bho'a "sε, 'bho-o 'wa 'lɔ 'lε. LVIII Nyu 'mnı -see Zezii "gwlide'a dı, ɔ -see 'bho *wɔnkuli'a -dadudu -nu -ni.

XIV

*Nyu 'lbha-a *Zaan Batiisi, ɔ 'ye 'mε
(Maaki 6:14-29; Luuki 9:7-9)*

I A -gblee, ε-be -co -mnε 'li, Galilee'a 'bhlvkpayowli ɔn-υ 'la'a *Elɔcdı 'wɔn'ɔ *Zezii'a "dı 'bɔ ɔ, II ɔ na 'ɔ -namu -bodi: -lın! **'Zaan Batiisi -ni 'ka a, 'inno ma'a? 'Inno -cs -cnu 'glu, -ɔ yi'e co'n 'kmu 'mu le'a? 'ɛ dı ɔ-nu ɔ -wɔnkuli'a!

III-IV A 'ye li-ɔ, 'Zaan Batiisi'a 'mεmεε 'tbha-a -da. Zɔ -lue 'zɔ Elɔcdı 'kpa-a 'nynɔ, 'inno 'mo-o Elodiadı. 'lɔtɔ'a "yu ɔn-υ 'la'a Filiipu, 'ɔ 'nynɔ mo'o, 'inno Elɔcdı -zɔ 'ɔ li. ɔ -bɔ 'Zaan Batiisi 'mnɔ 'wı 'lɔ 'bɔ ɔ, ɔ mu-o'o 'ye ɔ 'bho -ye 'le ɔ na: Elɔcdı, ε se "yrili-nmɔ -ni 'ke -a'a 'lotu'a "yu

'nyuŋɔ li-za. Ε-be wlu 'mnɛ -see Elɔɔdi 'tu nu'a dı, o 'nyɛ'ɛ 'Zaan Batiisi 'mu. 'Innı 'bhle'e 'nyni'a dı, o -po'o 'Zaan Batiisi nyu 'srı vñ 'ye o kpvn, vñ 'ye o san, 'le vñ 'ye o -jie 'mu po. Elodiadı 'mnv'a dı, o nu'o 'Zaan Batiisi kpli -nıı 'lruli. **V** o 'bɔ 'ko-o ti o 'ke 'Zaan Batiisi 'lbha o 'ke 'mɛ. *'Zuifv'a kle-ɛ "du-o 'bho 'Zaan Batiisi, -Lago'ɔ wlu'a 'mutizeɛ'ɛ kamv. U-bv nyu 'mnv'a -fanv o 'bhle'e ku 'muti'a dı, o se 'Zaan Batiisi'a -nynaka 'bhle.

VI A -gblee, Elɔɔdi'a 'wlwvlvugɔ'ɔ zɔ-o nyni'o, 'le o 'ye nyvklıgbı 'la. Elodiadı'a "yunynaakpvu nv'a -kaa, vñ-v lete'o 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi. 'Wa letebhv 'pa-a Elɔɔdi 'mu, **VII** o 'ye 'bho 'kpa o 'ye "pli, o 'ye -zre 'le o na: Le a 'bɔ'ɔ ti, a "si ε 'nyni, 'ın 'ke ε amv "nyı. **VIII** 'Bho "yuyigbɛ'ɛ 'lotv'a wɔnmvpowlu "kpi, vñ na: 'In 'ybha-a 'Zaan Batiisi'a "lru. De ε 'le "bo 'li ti, -ın 'ke ε 'inmv "nyı. **IX** Elɔɔdi nv'a -kaa, o "zru-o'o! -Ekedımaa, 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi o -zre -nı'o. **X** 'Le o 'ye "srojayı -lue 'srı po 'le o na: Mu, cε 'bho 'Zaan'a "lru, de ε 'le "bo 'li ti, -ın -ke ε 'ke yi. 'Le o 'ye 'le -jie 'mu mu, o 'ye 'Zaan Batiisi "lru "yice, **XI** o 'ye 'ɔ 'lru "bo 'li tide, o 'ye ε v -ya, 'le 'ynynaakpvudraa 'ye ε 'le -za vñ 'ye ε 'wa 'lotv -jeyi "nyı.

XII 'Zaan Batiisi'a -namv 'wɔn'ɔ 'ɔ 'mɛmedı 'bɔ o, 'le vñ 'ye yi, 'le vñ 'ye 'ɔ "ku 'mu"luo, vñ 'ye ε tinmaze. 'Le lı 'wee zi'a a, vñ 'ye 'ya "dı Zezii kpa. -Kagbɛ ε, 'ka-a 'Zaan'a 'mɛmedı zi'o. 'E dı Elɔɔdi nv'o: Zezii 'mo-o 'Zaan Batiisi -sɔ'ɔ glu.

Nyunyu'a "dui -bue "dui 'sɔn'ɔ -gwli -bue

***Zezii "nyi'e lilia**

(Maaki 6:30-44; Luuki 9:1-17; 'Zaan 6:1-14)

XIII *Zezii 'wɔn'ɔ "di 'mnu 'bɔ ɔ, ɔ -ke *'ɔ -namu -sɔ 'ɔ 'mu-ɛ, ʊn 'ye gɔlɔ 'li 'kpa, ʊn 'ye -da ce'ɛ kpc mu. Nyu 'wɪn 'i 'bɔ ɔ, ʊn 'wlu-o -gwle gwle 'mu 'le ʊn 'ye "ni wɔnli tiple ʊn 'ye u kli mu. XIV ɔ -ke ʊn 'wlu'a 'le gɔlɔ 'li, ʊn 'ye-e nyu'a -dadudu li. u-bu nyu 'mnu'a ngaze 'lbhɔ -ɔ'o, 'le ɔ-ɔ 'pvn'ɔ 'wa "gwizimu.

XV "Jiazo nyni'a a, 'ɔ -namu 'nyni -ɔ li 'le ʊn na: 'Yru -nɪ'e-e tikpanamu 'le cɔ'c ce'ɛ kpc. 'Tmuu nyu 'mnu, ʊn 'ke gwlc 'mu mu, ʊn 'ke lilia ti'bɔ. XVI ɔ na: ɛ se -kaa ti-nmɔ ʊn 'ke le mu. A'ba "bhi "nyi u lilia! XVII 'Le ʊn na: -A 'bhle'a -laa "klenyi, i-i 'mo-o "flee -muu -ke zmi 'son! XVIII Zezii na: A -yɪ i 'unmu!

XIX ʊn -ke i yi'a a, 'le ɔ na: Nyu 'wee bhla 'bho -sukui "kpi gbo ti! 'Le ɔ 'ye "flee -muu -ke zmi 'son 'mu"luo. ɔ popo'o-o 'le yaku "yi, ɔ 'ye -Lago 'ses po, 'le ɔ 'ye "flee -ke zmi -jie "yi ticicɛ -nɪ. 'Inni ɔ "nyi'e ɔ -namu, ʊn 'gblee'e nyu "yiti. XX 'Wa 'wee li-o'o ʊn 'ye lbho, lilili 'ye ti-sie. "Flee -ke zmi'a "di-i -sie'a ti, ʊn 'titɛ 'nɪ ti a, i 'po-o -cici -bue 'yo 'son. XXI U-bu nyu'a 'wee li'a, -bho nyɔ -za 'bho "yreeti -ke 'nyukpapkpi, 'wa "klumb'a nyukpasi'a "sesɛ 'bhɛɛ'ɛ -ɛ "dui -bue "dui 'son -gwli -bue.

***Zezii -na'a-a 'bho "ni "yigbeyi**

(Maaki 6:46-52; 'Zaan 6:15-21)

XXII I zi'a -kaa a, *Zezii na *'ɔ -namu -bodi: A 'kpa 'le gɔlɔ 'li. A -kɔ 'an nya, a 'ke "ni ce. -Bho 'in "nyi nyu -jolu 'le 'in 'ke yi. XXIII ɔ gwɛ'ɛ nyu'a -jolu nyiɛɛ "yi a, ɔ -nɪ -lue, ɔ 'ye 'le -gɔgɔ -lue "kpi

'ya, ɔ 'ye *-Lago wɔn gbo po. -Da -kvtamnı -ni'a 'mutikpenamu, ɔ -ni -lue, ɔ 'ye li-ce. **XXIV** ε-bε -mne 'li 'ɔ -namu'a gɔlv -fla'a-a -jolv 'mu see. ε -te'ε-ε 'kuka gbo. -Bibie nv'a -kaa, ε yi-o'o. Un -ke ε-ε dede-e "yi 'le "tarili'a 'wɔn'ɔ gɔlv 'ke -na. **XXV** Zɔ'ɔ "yri mu'a le -yi mu a, Zezii-i 'na-a 'bho "ni "yigbeyi 'le ɔ-ɔ mu'o 'ɔ -namu "yi. **XXVI** A -gblee, -da un 'ye 'ɔ li, ɔ -ni'a 'bho "ni "yigbeyi -nanamu a, "lri pu -v'o -sianyi'a dı, 'le un 'ye "wɔ, un na: "Kuzuzu mo'o! **XXVII** 'Bho -gbaa -lue 'mu, ɔ na: A -ku -pɔlv ti, -sianyi'a -lbha amu -le, 'inmɔ Zezii mo'o! **XXVIII***'Pieli na: 'An -Koyi, -bho ε "du -inmu -ziaka, 'wɔn 'in 'ke -inmu -jeyi yi 'bho "ni "yigbeyi. **XXIX** ɔ na: Yi! 'Pieli 'wlv'a 'le gɔlv 'li, ɔ 'kpa-a 'bho "ni "yigbeyi 'le ɔ-ɔ mu'o Zezii "yi. **XXX** ɔ -gbv'a -bibie ya, -sianyi 'lbhɔ -ɔ'o, ɔ "bhlu-o "nidu, 'le ɔ 'ye "wɔ: 'An -Koyi, 'pvvn 'inmu! **XXXI** ɔ 'le'ε -kaa a, Zezii 'sro-o sv -nalo, ɔ 'ye ɔ kpvn 'le ɔ na: -In -see 'inmu "gwlide ke! Leedi -a'a -pɔlv 'kɔlv'a? **XXXII** Un -ni 'son nv'a -kaa, un 'ya-a 'le gɔlv 'li. 'Bho -gbaa -lue 'mu, blenyi, -bibie 'bhɔ-ɔ'o. **XXXIII** 'Bho 'mnu 'ɔ -namu -ni'a 'le gɔlv 'li 'wee 'po -ɔ 'kolri wɔnyi glu 'le un na: -Lago'ɔ "yu -in "du'o -ziaka.

***Zezii 'pvvn'o-o Genızaleeti'a "gwizimu
(Maaki 6:53-56)**

XXXIV Un ce'ε "ni, 'bhlu kpa un-v 'la'a Genızaleeti, 'le-e 'wa gɔlv -kpvn -ni'e 'kpukpu. **XXXV** Un nyni'a -nalo, nyu-v -ni'a 'le 'fɔ 'mne 'kpi yibo'o-o *Zezii "yi 'le un 'ye 'ɔ yiyidi 'le 'wa 'bhlu kpa "kpi ti-wa, 'le un-v yɔ 'ɔ "gwizimu 'wee. **XXXVI** Nyu bhade 'nɔ-ɔ li "gwizimu 'ke 'ɔ

-bana li'tu fɔfuyiti, 'le, "gwizimv-v 'tu'a 'ɔ -bana li, -Lago-ɔ 'pvun nv'o.

XV

*"Na "we'a 'bhosiewlu-ae, -ale -Lago'ɔ -ne?
(Maaki 7:1-13)*

I 'Bho ε-bε -nɔɔ 'mnɛ ti, *Faliziɛɛnyɔ gbi -ke *-Lago'ɔ gbayibomutɔlv 'wlu-o Zelizaleɛɛmv, vñ 'ye *Zezii -bodi yi 'le vñ 'ye ɔ tidede, II vñ na: *-A'a -namv 'ce-ɛ -a'ba "na "we'a gba 'mv. 'inne 'mo-o, -ka nyɔ-ɔ lre'a kwa 'le -a 'saa'a li 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi, 'wa nv -kaa 'le vñ-v li'o. Leedı vñ-v nv'o 'na'a? III ɔ na: 'Le a'ba "bhi 'le, a -see -Lago'ɔ gba 'mveɛɛ? 'Mna na, a'ba "bhi'a gba a-a kpvn'o "yi tenyi. IV -Lago na: "Du 'bho -a'a -tita -ke -a'a 'lotv'a wlu. -Kaa ɔ 'le'ɛ -kaa -lreɛɛ; -Yɔ nv'a 'ɔ -tita -ke 'ɔ 'lotv "we'a -lue "nyinynidi "lruli, ɔbɔ 'ke 'lbhe-ɛ ɔ 'ke 'me mo'o. V-VI -Lago 'le-ɛ -kaa see, 'ɛ dı, a-bv -yv, a-a tbhe-ɛ ɔ-bı -Lago'ɔ gba 'mnı 'kpi 'le a-a tɔ'ɔ -kaa nyv. -Bho dı kpvn -a'a -tita -ke -a'a 'lotv 'le vñ 'ke -inmv -bodi yi, -in 'ke v -kpa 'le -in 'ke na: 'In 'wın -i 'bɔ, li 'in 'ke 'ka amv "nyı, 'in "nyı -i -Lago -bonyaa 'mv, -bho -in 'le -kaa, -a'a nyɔtu se 'tɔ 'bhɛɛ -in 'ke v -kpa. 'Ka-a a'ba "se-ɛ tvtɔ'o "kɔmvkɔmv. -Bho a-ka -kaa-a nv, a 'po-o -Lago'ɔ wlu 'plv 'mv ti. VII A-a 'mo-o -mɛ 'sɔn'ɔ 'bhlemv. -Aaan! Dı -Lago'ɔ wlu'a 'mvtizayi *Ezayii 'cnı'a 'le -Lago'ɔ "bɔgv 'li see, a'ba "kpidı -ke damv ɔ -za'a -ziadı 'mv, ɔ 'bhle-e 'gi'a? -Kagbe 'ka-a ɔ 'cnı ε'o:
VIII -Lago na: 'Bho -mɛ "yi v-bv nyv -nvv 'bhle -ni'e 'an 'nyı, 'wa -pɔlv se 'inmv "yi -ni -ka

-zegëka. **IX** -Bho koo un buþo 'inmu kplok-plo, bhebheli mo'o, -ekedimaa, nyunu'a 'liticedi un-u tɔ'c nyu, 'inni un-u 'la'a 'an wlu.

*Lı-i po'a nyɔ "nyinyninyɔ
(Maaki 7:14-23)*

X A -gblee, 'kla 'mno'c dı, *Zezii 'la-a nyu'a -dadudu 'le o na: A'ba 'wee, a po 'inmu -lokui, a 'ke 'an wlu 'muti'wɔn -ka -zegëka. **XI** C nu'a -kaa, o 'po-o "yi -lue 'le o na: Lilile nyɔ-c li'a, 'ɛ po nyɔ "nyinyninyɔ 'bho -Lago'c "yigbeyi. Lɛ-ɛ 'wlu'a 'le nyɔ-c -polu 'zɔ, 'inne po o 'c "nyinyninyɔ 'bho -Lago'c "yigbeyi. **XII** C po'a wlu 'mne ti a, 'le *'c -namu 'ye o linyini 'le un na: Wlu -in -za'a -laa 'mu 'kpun-o *Faliziɛɛn "we li, -in yibo ni 'ni? **XIII** Un 'le'ɛ -kaa, 'le o 'ye "yi -lue po 'le o na: -Lolole -ye 'an -tita -Lago -ni'a 'le yaku 'li -see'a -lo, ε-ɛ 'ye-e glu -ze -mu. **XIV** A "tayi nu "yiti! Un kɔ'c-'c-'lɔmu -yu tɔ'c nyu -jolv. 'Le, -bho 'lɔyi 'bhlee 'c -bolɔyi -kɔɔtu wɔnyi a, un -ni 'son, un-u 'ga'a 'le 'bhie 'li ti.

XV C gwe'ɛ "yi -nɛɛ "yi a, *Piɛl "luo'o-o wlu 'mu, o na: 'An -Kɔyi, ziza "yi 'mnı gbo! **XVI** 'Le Zezii na: A-bu -yuu 'ku-o -loku 'mu -lreɛɛ? **XVII** A -see -bhla ti'wɔn ke? Lɛ nyɔ-c li'a, 'ɛ po nyɔ "nyinyninyɔ 'bho -Lago'c "yigbeyi, -ekedimaa, ε-ɛ 'mu-o 'c 'limu. -Bho o mu 'kwla "kpi 'le ε-ɛ 'wlu 'c 'mu. **XVIII** Lı nyɔ-c popo'a 'gwluti, o-c nu'a, o-c za'a 'mu, 'inni po o 'c "nyinyninyɔ 'bho -Lago'c "yigbeyi. **XIX** 'Le nyunu'c -polu 'zɔ, 'le-ɛ "nyinyninaagı-ı 'wlu'o, 'inni "tuu'o nyɔ 'le o-c

nu'o "nyinynidi -nii: 'Le nyɔ-ɔ 'lbha'a "ku, 'le ɔ-ɔ 'ye'e -yranynɔbha, ɔ-ɔ "wili'o, 'le ɔ-ɔ "yri'o, ɔ-ɔ ce'ɛ sii, ɔ-ɔ nyni'e nyv'a 'nyni wɔn. **XX** A -gblee, li-ı po'a nyɔ "nyinyninyɔ 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi, 'inni 'ka-a! -Bho -in -see kwa -lre 'le -in 'ke li, 'ɛ po nyɔ "nyinynidi 'mu.

*'Laganyaakpu 'de-e *Zezii ''gwli
(Maaki 7:24-30)*

XXI *Zezii po'a wlu 'mne ti a, ɔ 'zi-e 'bho li, ɔ 'ye Tiilı -ke Sidoobhlukpa "kpi mu. **XXII** ɔ nyni'a 'le, Kanaanyaakpu-v -ni'a 'le 'bhlukpa 'mne'ɛ "kpi see 'yi -ɔ -bodi 'le un-v "wɔ'o: 'An -Kɔyi, 'bhlukpayowli *Daviidi'a "nayu, 'ye 'an ngaze! 'An "yunynaakpu se 'kpa "yi'btle, un 'bhle-e "nyinynidi'a -zuzu 'mu. **XXIII** Un 'le'ɛ -kaa a, ɔ "suu 'nu 'mu-ɛ. 'ɛ dı *'ɔ -namu nyni 'ɔ li, un na: Le un 'bo'ɔ ti, nu ε ν -bodi un 'ke mu, 'wa wlu 'kpun-o wɔn, un 'ke -amu kli 'wlu. **XXIV** ɔ na: *Izrayεelikɔmu'a "se'ɛ dı 'in yi'o. Un kɔɔ'ɔ-ɔ **"mamabhlabhlı. Un se **"yriliduyi 'btle. 'Wa -klıgbı'a -tɔ nu -Lago'ɔ -jolv.

XXV 'Nynaakpu 'mnu nu'a -kaa, un 'nyni -ɔ li, un 'po -ɔ 'kolri wɔnyi glu 'le un na: 'An -Kɔyi, -kpa 'inmu! **XXVI** A -gblee, ɔ na: Σ se "yrili-nmɔ -in 'ke "yreeti lilile wɔn "yi -za -in 'ke ε gbi "nyi. **XXVII** (-ɛ -ke dı ɔ 'lv 'u -kaa "yi, 'inne 'mo-o un -se *'Zuifunynaakpu -ko.) 'Le un na: Kın, 'an -Kɔyi, -ziadı mo'o. -Bho ε -ni -kaa a, -bho gbe'a -yowli -ka li, lilili'a kɔti 'ga'a ti, gbe -mneɛ-ɛ li-o'o o! **XXVIII** 'Le Zezii na: A 'de-e 'inmu "gwli -ziaka. -Ka a 'ybha'a a, ε -ni -kaa 'mu! 'Bho -gbaa -lue 'mne

'mu "nyinynidu'a -zuzu 'wlu'o 'wa "yu 'mu-ε. Un 'puñ-o'o.

**Zezii 'puvñ'o-o "gwizimu'a -dadudu*

XXIX I zi'a -kaa a, *Zezii zi'e 'bho-o li, ɔ 'ye Galilee'a -badaklagba wɔnli le mu, ɔ 'ye -gogo -lue "kpi 'ya, ɔ 'ye ti-de. **XXX** -Ka ɔ -ni'a 'bho, nyu 'wɪn 'i 'bɔ ɔ, un "gbu-o ti, un 'bhle-e 'wa "gwizimu. Topomu o, -niāniāmu o, "lɔlɔmu o, -yu 'ma-a bobo -ke 'wali'a -dadudu -lru, 'innu un-u ya'a Zezii 'le ɔ-ɔ 'puvñ nu'o. **XXXI** Nyu-υ -ni'a 'bho a, un 'ye'a 'ɛ letu li, wɔn 'ma-a 'wa kle ti tenyi 'le un-u nu'o: -lun! Nyu-υ 'ma-a bobo, wa-a wlu-o'o. Topomu-υ na-o'o. "Lɔmu 'ye-e ti; 'le un-u 'bhεε'ɛ *Izrayee'lı'a -Lagɔ'ɔ 'nyi "yi.

**Zezii "nyi-e nyunu'a "dui bue lilia (Maaki 8:1-10)*

XXXII A -gblee, *Zezii -ke nyu 'mnu nu 'bho 'wı tan un -see le li, 'le ɔ 'ye *'ɔ -namu 'la 'le ɔ na: -Yeee! Nyu -nuv, 'wa dı 'bhle-e ngaze 'mu "sɛ, -ekedımaa, 'in -ke un 'nu-o 'nɔɔ 'wı tan, un -see li. 'Wa -dadudu 'wlu-o nya. -Bho un -sɔ 'mu, -bho un -ka u "bhli le-e mu, un-u 'ye-e -jeyi 'kpna -ni -mu. 'ɛ dı, -bho -a se u lilia "nyi, -a se 'bhεε -a 'ke u "yiti"tayi un 'ke mu. **XXXIII** 'Le 'ɔ -namu na: Nyu-υ -die'a -kaa 'mu, 'nɔɔ -tɛ'ɛ -kaa, 'nɔɔ gwłɔ se'a -ni, 'le, doo -a 'ke lilile -za, -a 'ke u "nyi'a? **XXXIV** 'Le ɔ na: ɛ -nmo'ɔ-ɔ "yrili. "Flεε 'die a 'bhle'a? 'Le un na: -A 'bhle-e "flεε -mɛɛsɔn -ke zmiyɔ -gbı.

XXXV Un 'le'ɛ -kaa 'le ɔ na nyu 'wee bhla gbo ti, 'le un 'ye gbo tibhla, **XXXVI** ɔ 'ye "flεε -mɛɛsɔn -ke zmiyɔ gbı 'mu"luo, ɔ 'ye -Lagɔ 'sɛɛ po, ɔ 'ye ı -jiɛ "yi ticice -ni, ɔ 'ye ı 'ɔ -namu "nyi, un 'ye ı

nyv "yiti'gblee. **XXXVII** 'Wa 'wee li-o'o, vn 'ye lbho, lilil 'ye ti-sie. 'Ya kōt̄i -sie'a ti, vn 'tit̄e 'n̄i ti, ɻ 'po-o -c̄ici -m̄es̄on. **XXXVIII** Nyv-v li'a a, -bho nȳ -za 'bho 'nynukpakp̄i -ke "yreet̄i, 'wa "klumv'a nyukpasi'a "se'ε "dui -n̄i -bue. **XXXIX** Un li'a a, Zezii "tayi 'nu-v "yiti, vn 'ye le mu. Un mu'a a, 'le ɔ -ke 'ɔ -namv 'ye 'le ḡolv 'li le 'kpa, vn 'ye Magadaabhlv̄kpa "kpi mu.

XVI

**Falizieen -ke *Sadizieen 'ybha-o'o vn 'ke
wɔnkule -lue li'ye

(Maaki 8:11-13; Luuki 12:54-56)

I I zi'a -kaa a, *Falizieen -ke *Sadizieen 'yi-e *Zezii -bodi vn 'ye ɔ 'bhakvplu le 'gbaa -n̄i, vn 'ye ɔ tidede: -Bho ε "du -Lago lbho -inmu -ziaka, 'ɔ 'nyni 'mu, nu -daa -a'ba "yigbeyi *wɔnkule -lue -a 'ke ε li'ye. II 'Le ɔ na: 'Bho 'yrv'a tiganamu, 'le a 'ke yaku li'ye, 'le ε 'ke zaan a, a-a 'nu-o: -Vlii 'wla-o'o, III 'le ε 'ke -druma "du a, -bho yayi -n̄i -tukuu, a-a 'nu-o: "Ni-i 'ye-e -lbha -mu. A yibo'o-o yaku "yi'a l̄i-zi'a "tibheli, 'le, -nɔɔ -ke 'muyibolu'a d̄i a 'wɔn'ɔ 'bɔ see, a se ɻ "yiyibo! IV 'Traamu'a nyv-v se'a -Lago "yi-kpvn, -v se'a "yi'srεε 'bho 'ɔ "yigbeyi, vn 'bɔ-ɔ ti vn 'ke wɔnkul̄ li'ye. 'Le 'ε -lue 'tin -see -nu-ε yi, -bho ε -se *Zonaasi'a "se'ε ne'ε "yitigugolε 'ye'a -nu-ε mua ɔFa16 4 -Bho a 'ke Zonaasi'a wɔnkule 'mvti'wɔn, a -gbv 'le Mt 12 40.

**Falizieen -ke *Sadizieen'ε -tɔtɔli
(Maaki 8:14-21)*

V Un cε'ε "ni a, 'le *'ɔ -namu 'ye 'gwlutipopo -ka vñ -see'a "yidiefloɔ 'mυ'luo. **VI** 'Le *Zezii na: 'Bho *Falizieen -ke *Sadizieen "we'a "floɔ'c 'buubuuule'ε damu a "du a'ba "bhi "yrili! **VII** 'ɔ -namu'a "se nu'a -kaa, vñ-v 'kabha'o: -A -ke "yidiefloɔ -see yi'a dı ɔ 'lε'ε -kaa lε-ε! **VIII** Dı vñ -za'a 'mυ, o 'wın 'i 'bç 'le ɔ 'ye v -kaa "yi'lε: Leedi a nu'o -a se "yidiefloɔ 'bhle, 'ε dı ɔ 'lε'ε 'na'a? A -see -bhla 'inmu "gwlide ke! **IX** A -see -bhla ti'wɔn ke? "Flee -muu 'in cice'ε ti, nyunu'u'a "dui -bue "dui 'son -gwli -bue li'a -i -sie'a ti, a -see 'ya dı 'gwlutipopo? Un li'a 'le, lilił'a -cici 'die -sie'e ti'a? **X** 'Le "flee -meson nyunu'u'a "dui -bue li'a 'le i 'ye'a ti-sie, a -see 'ya dı 'gwlutipopo? Un li'a 'le, lilił'a -cici 'die -sie'e ti'a? **XI** -Ka 'in -see amu "flee'ε dı -bodi 'mυ-za, le 'in -za'a 'mυ, a'ba 'wın i 'mυti? 'Bho Falizieen -ke Sadizieen "we'a "floɔ'c 'buubuuule'ε damu, a "du a'ba "bhi "yrili! **XII** 'ɔ mu'a 'bho wlu 'mne'ε da le a, -yrozaa! 'le 'ɔ -namu 'ye i 'mυti'wɔn. -Ka o -see'a ka "floɔ'c 'buubuuulezegē 'nyñi "si, 'le o "si'a ka Falizieen -ke Sadizieen "we'a -tötöli 'nyñi, 'le vñ 'ye i yibo.

**Pielı na *Zezii 'mo-o *-Lago'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pvvn'a nyv*

(*Maaki 8:27-30; Luuki 9:18-21*)

XIII *Zezii po'a wlu 'mne ti a, o -ke *'ɔ -namu -so'ɔ 'mυ-ε, vñ 'ye -gwlokklagba vñ-v 'la'a Filiipu'a Sezalee -bhoga mu. 'Bho-o Zezii dede -ni'e 'ɔ -namu ti: 'An -namu-a, -bho nyv -ka cmñi *Nyunuɔ'c "Yu'a "kpidı 'mυ-vza 'le, vñ na 'yc 'in "du'a? **XIV** 'Le vñ na: Nyv na -in cmñi 'mo-o *'Zaan Batiisi, -lrvv na -Lago'ɔ wlu'a 'mυtizamu -ni'a ti -bənyi, 'wa -lue -in "du'o, -lrvv na -Lago'ɔ

wlu'a 'mutizayi *Elii -in "du'o, 'le -lruu na -Lago'c
wlu'a 'mutizayi *Zelemii -in "du'o. **XV** 'Le o na:
-Bho ε "du a'ba "bhi -bodi 'le, 'i 'ccy, 'in "du'a?
XVI 'Le Simcoo *Pieli na: -Inmo 'mo-o *-Lago'c
'Bhozayi -c 'pυu'n'a nyu, Tinilagc'c "yu.

XVII O po'a wlu 'mne ti a, 'bho-o c -nu -ni'e:
Zonaasi'a Simcoo, -in 'wa-a ti, wlu -nεε, 'an -tita -
Lago -ni'a 'le yaku 'li, 'inno po 'ε -inmu wɔn 'mu,
nyunyο -see -inmu -ziadi wɔn 'mu po. **XVIII** 'inmo
-yc -y -i -inmu "yiti, tri -ke "kpi nyu
-po'a -budu a, -in -ke ε gugc'c-c "yiti. -Ka -
lue 'mnc 'ka-a 'in "luo'o -inmu 'mu -a'a lbhu
'mu nyunyu'a -dadudu 'ke 'inmu -bodi yi, 'le -
in 'ke 'wa nyamna "du. "Nyinynidu'a tiyayi'a
wɔnkuε -ke 'memee'ε 'bhuo -see nyu 'mnu "yi-
pa yi. **XIX** Nyu -Lago-o 'ye'a -kɔ mu, -ye
'wa nyamna "du mu 'le 'in 'ke -inmu 'an wɔnkuε
"nyi. -Lago'c wɔnkuε -ke -in -na'a a, 'le ε 'mu
le"o le -a 'ye'a 'mu'kaa mu cɔn 'bhlukpa 'kpi,
-Lago -ni'a 'le yaku 'li-i 'ye -ε 'mu'kaa -mu -lreε.
Le"o le -a 'ye'a wɔn "kpiti-ce mu cɔn 'bhlukpa
'kpi, -Lago -ni'a 'le yaku 'li-i 'ye -ε wɔn "kpiti-ce
-mu -lreε. **XX** 'Le o 'ye 'c -namu "di 'mu "du 'le o
na: -Ka in "du'a -Lago'c 'Bhozayi -c 'pυu'n'a nyu,
nyu 'c'cω 'mu amu in cɔn 'yi 'bc -le"a!

***Zezii -za'a-a 'c 'memedi -ke 'c glussdi 'mu**
(Maaki 8:31-9:1; Luuki 9:22-27)

XXI A -gblee, ε-be -lue 'mne 'li, *Zezii
'kpa-a 'bho, li -Lago 'wɔn 'c'cω -i 'ye 'c -bodi -
yi mu, 'inno 'tmuav -c 'c -namu. O na:
'ln-i 'ye-e 'le Zelizaleemu -mu -mu 'le *-Lago'c
'sragazamu kligbi-e, *'c gba'a yibomu -ke 'Zuifu'a

-zigletumu -lrubu -ni'a 'bho-o 'ye 'inmu 'kleyeeɛɛ
'kpi -ya mu 'le un 'ke 'inmu 'lbha 'in 'ke 'me. -
Bho un nmaze 'inmu ti, 'an 'memeeɛɛ 'wi 'son, 'ɛ
tanzo, 'le -Lago 'ke 'inmu glu -za 'le 'in 'ke ti-ni -
lreɛɛ. 'Inni o -za'a 'mu. **XXII** 'C "yitiflowlu 'mne -see
* "Pielı'a -połu -bhlua, 'ɛ dı o -ke o -jri-ɛ'ɛ gbo 'le o
na: -Woofoa! 'An -Koyi, 'ya letu -see -inmu -bodi
-yi yi. **XXIII** 'Pielı 'le'ɛ -kaa a, Zezii "bhiti'e-e "yiti
'le o -o wlu 'nɔ' "lruli, o na: *Sataan! po 'inmu le!
Li -ke -Lago se'a -ybhe, 'inni -a popo'o 'gwlutı.
-In 'bɔ -ɔ ti -in 'ke 'inmu "nyinynidı 'mu po, 'le,
le -Lago 'bɔ'ɔ ti, 'in 'ke nu, -in 'ke ε 'inmu -połu
"yi -za, -ekedımaa, -a'a popo -Lago'ɔ ka 'gwlutı,
nyunçnaagi -in 'bhle'e 'mu.

XXIV 'Le ɔ na 'c -namu -bodi: Nyɔ -yɔ c'ba'c' ti c'ba'c'
'ke 'inmu "srii 'le 'in -ke ɔ 'ke -na "kɔmukɔmu,
-yi 'ma-a 'c "bhuo'a 'gwludu, ɔ po i ti 'le ɔ 'ke -
Lago'c 'gwludu nu. ɔ 'wɔn ɔ 'ke 'kle 'ye kplokpolo,
'le ε-be 'kleyeeε 'mu ε 'bhεε'o nyu 'ke ɔ 'lbha
ɔ 'ke 'me 'le ε 'ke ngazememeeε "bhuoka "du.
XXV Nyɔ -yɔ c'zi'a 'c "bhuo'a tinie'ε di, -c'sia'a 'an
di kplokpolo 'le ε 'ke 'c 'menamu nyini, 'c nyɔtu
'ke 'puu 'bho -Lago'c "yigbeyi. Nyɔ -yɔ zi'a 'c
"bhuo'a tinie'ε di 'le 'kmu 'mu'a li 'li, 'c nyɔtu
'ke 'me 'bho -Lago'c "yigbeyi. **XXVI** -Gblee, -bho
-in "du 'kmu 'mu'a 'gagali 'wee'a 'yeyedu
'le -in 'ke 'me 'bho -Lago'c "yigbeyi 'le, leele -
in 'ye'e 'to 'bho'a? 'Ya 'wee 'mo-o bhubhuli, -
ekedimaa, 'ya lətu se 'bhεε i 'ke nyɔ 'puu 'bho
-Lago'c "yigbeyi. **XXVII** -Ziaka, 'inimɔ *Nyunyu'c
"Yu, 'in-i 'ye-e 'le 'an -tita -Lago gbo 'wlu -mu
'le 'in -ke ɔ gbo'a -dalbhomu 'ke 'nɔc 'bhlukpa
"kpi yi. 'Le 'c 'nyini'a "yibheeeε 'mu 'in-i 'ye -yi

-n̄i m̄u. 'Bho 'm̄n̄c̄, nȳc̄"o nȳc̄'c̄ d̄i c̄ n̄u'a 'le o
 'ke 'ya 'pel̄u 'ye. **XXVIII** -Ziad̄i 'in̄-i za'a am̄u -bodi
 'm̄u, 'in̄m̄c̄ *Nyunȳc̄'c̄ "Yu-u 'ye-e -yi -m̄u 'le nȳu
 'ke 'an nȳu'a -kōkōc̄'c̄ da 'ye. A-bu -n̄i'a -laa, a'-ba
 "klum̄u'a nȳu -lruu -see 'm̄e yi, a-a 'ye-e 'ε da 'ye
 -m̄u. 'Ka-a Zezii 'lε'o.

XVII

**Zezii'a "yigba-a wlan-a'o
 (Maaki 9:2-13; Luuki 9:28-36)*

I *Zezii -za'a i-bi d̄i 'm̄n̄i 'm̄u, o n̄u 'bho 'ε "kpi
 'w̄i -m̄eelo, 'le o 'ye *'Pieli, Zaak̄i -ke 'c̄ 'lotu'a
 "yu *'Zaan 'm̄u'"luo, o -ke v̄n 'ye 'le tr̄iklagba -
 lue "kpi 'ya. 'Le-e o -ke v̄n -ce'ε li. II Un nȳni'a
 'le tr̄i "kpi "gam̄u, 'wa "yri n̄u'a -kaa, i kati'o, 'le,
 -vlavl̄i 'bhεε'ε Zezii'a 'nȳni "yi a, v̄n 'ye i li'ye.
 'C̄ "yigba -ke 'c̄ -ban̄i "plu-o'o 'le i-i wlan'o tenȳi,
 'n̄c̄ 'km̄u'a "pluplul̄i nȳc̄ 'k̄i i likpukpa -n̄i, i se
 -n̄i. III *'C̄ -nam̄u tan n̄u'a -kaa, *Moyiizi -ke *Elīi
 'ma-a -Laḡo'c̄ wlu'a 'mutizamu -bənȳi, v̄n 'ye -
 u li 'le v̄n -ke Zezii-i wlu'o. IV Un 'ye 'v̄ -kaa li
 a, 'le 'Pieli 'ye wlu 'm̄u'"luo, o na: 'An -Kɔyi, ε
 -nm̄c̄'c̄-c̄ "yrili -a 'ke 'c̄o -de. -Bho -n̄i 'wɔn̄ o,
 'le -a 'ke -pepe tan po, -a'a -ne -lue, Moyiizi'a -ne
 -lue, Elīi'a -ne -lue. V Wlu 'm̄n̄e "sri 'le 'Pieli'a
 wɔn̄ 'm̄u, 'm̄ukudruku-u wlan'a 'wlu-o 'le yaku
 'li, ε 'ye 'wa kle -zuzu "lru'"jri. Wlu -lue-e 'wlu'a
 'le -druku 'm̄n̄e 'm̄u, ε na: 'An "yu'a 'dε -lue -ke
 d̄i 'in̄ -kma'a, 'in̄n̄c̄ 'ka-a. C̄ 'm̄u 'in̄-i po'o 'an
 'bubua'a kle. 'In̄n̄c̄ 'mo-o Zezii. A po o -lokui! VI -
 Da 'c̄ -nam̄u 'wɔn̄'c̄ wlu 'm̄n̄i 'bɔ, -s̄ianȳi 'lbhu
 -v̄o tenȳi; v̄n 'ga-a ti; v̄n 'po-o "yigba glu. VII C̄
 'nȳni -v̄ li 'le o 'ye v̄ li'tu, o na: A -s̄o 'm̄u, -s̄ianȳi'a

'lbha amu -le! **VIII** Un -so'c 'mu, un gbuvgbu'a ti, un -see nyɔ li'ye -bho ε -se Zezii'a "se, 'inu -ke un -ni 'bho.

IX I zi'a -kaa a, un-u 'wlu-o 'to 'le tri "kpi. Un -ni'a 'drenamu 'le Zezii 'ye u "di 'mu "du: Li-ι -ke da a 'ye'a -laa, a'ba -zi i nyu -bodi 'mu -le, 'le ε 'ke 'inmo *Nyunyɔ'c "Yu'a glusconco "kpi bhla"!a!
X C -za'a wlu 'mne 'mu 'le 'c 'ye o tidede: -A'ba -Tɔyi, *-Lago'c gbayibomu na Elii 'ke yi -tanyi.
 'Ka-a ma'a? **XI** 'Le o na: Kün, 'ka-a mo'o. Elii 'ke nya -ko -ziaka 'le o 'ke li 'wee nmaze, i 'ke "yrili-nmo. -Bho o yi-c o, 'le *-Lago'c 'Bhozayi -o 'puvn'a nyu 'ke yi. **XII** 'In-ι 'tmuu'o amu-ε, Elii yi-o'o see, nyu -see o "yiyibo. Le un 'bo'c ti, 'inu un nu 'c "lruli. -Ka -lue 'mno 'ka-a un-u 'ye 'inmo *Nyunyɔ'c "Yu'a "bhuo 'kleyee "kpi -ya mu -lreε. **XIII** -Ka o "si'a ka *Zaan Batiisi 'nyni, 'c -namu 'wun -i 'muti "gamu.

*Zezii 'puvn'o-o "dana -lue-e 'bhle'a
 "nyinynidi'a -zuzu 'mu
(Maaki 9:14-29; Luuki 9:37-43a)

XIV A -gblee, un -ka 'bho tri 'zo-c nyni, nyu 'gbuu'o-o "lru, un-u fuo 'nu-u wɔn. 'Wa "klumu'a nyɔ -lue 'yi-e *Zezii -jeyi, o 'ye o bhi gbo -gble.
XV C na: 'An -Kɔyi, 'ye 'an "yu'a ngaze! C se 'kpa "yi'btle. C 'bhle-e -sukusuku 'mu. -Bho 'ε 'cvasasu 'wlu, 'wi -lreε 'li o-c 'kpa-a ne 'mu, 'le 'wi -lreε 'li o-c 'kpa'a "nukɔ. **XVI** 'In -yo 'c-c *-a'a -namu 'le un se 'c 'puvnpvan 'bheε. **XVII** 'Le Zezii 'ye -kaa 'c -namu -ke nyu -lruu-u -ni'a 'bho "yi'lε: - Wooo! A-bu -pɔlv'a "yikmumu -u -ke di -nyni'a "yrili, a -see 'inmu "gwlid ke! Bhubhuyiti'a

dı 'in-i sia'a -kaa a'ba dı kplokpl'o? -Bhlaaka a 'ke 'tɔ ti'wɔn'ɔ? ε -nmɔ'ɔ -kaa-a ti, a -ya 'inmv "yuyigbe! 'Le vñ -ke o 'ye yi. XVIII C yi'a a, Zezii "plaan'a-a "nyinynidı'a -zuzu "lruli "yikmaka, o na: "Nyinynidı'a -zuzu, 'dɔ o 'mv! 'Le "nyinynidı'a -zuzu 'ye "yuyigbe 'mv 'da, o 'ye 'pvn 'bho -gbaa -lue 'mv.

XIX Zezii -ke 'ɔ -namv -ce's li, 'le vñ 'ye o tidede: Leedı -a nu'o "yuyigbe "nyinynidı'a -zuzu 'mv ti, 'le -a se ε 'bhεε'ε? XX Le o na: -Ekedımaa, a -see 'inmv "gwlid. -Ziadı 'in-i za'a amv -bodı 'mv, -bho a de 'kı 'inmv "gwli -toope a, le-ε -kmu'a "yi 'bho nyv 'wee'a "yigbeyi -see amv wɔn "yi ti-nyna yi, le"o le-ε 'ye-e amv 'mv'wɔn -mv. [XXI 'Le -Lago'ɔ libhadee -ke -supeε 'mv, 'le-e nyɔ-o nv ni'e 'ya "nyinynidı'a -zuzutu ti.]

*Zezii -za'a-a 'ɔ 'memedi -ke 'ɔ glusɔdi 'mv -lrεε

(Maaki 9:30-32; Luuki 9:36-45)

XXII I zi'a -kaa a, zo -lue 'zo *Zezii'a -namv -ke o 'gbvʊ'ɔ-o 'bho Galilee "lru, 'le, dı-i 'ye 'ɔ -bodı -yi mv, o 'ye i 'mv-za -lrεε: 'Inmɔ *Nyunyɔ'ɔ "Yu, vñ-v 'ye-e 'inmv nyv -jeyi "nyi -mv, XXIII 'le vñ 'ke 'inmv 'lbha 'in 'ke 'me. -Bho 'in nmaze-ε ti, 'an 'mewi'a tanzo 'le 'in 'ke glu -sɔ, 'in 'ke ti-nı -lrεε. Wlu 'mne -nyni'e-e 'ɔ -namv 'gwlv li.

*-Lago'ɔ bvbɔbhlegbo'a zvn 'li'a lapoo *Zezii "pεle'o.

XXIV *Zezii po'a wlu 'mne ti, o -ke *'ɔ -namv 'mu-o Kapenayiimv. Un nyini'a, nyv-v za'a *-Lago'ɔ bvbɔbhlegbo'a lapoo 'ye-e *'Piɛl li, 'le vñ 'ye o tidede: A'ba -tɔyi -ke a -na'a, 'ɔ "pεle lapoo?

XXV 'Pielı na: Leedi'a, ɔ-ɔ "pele ne-o'o. ɔ 'le'ε -kaa a, ɔbɔ-e Zezii -ke 'ɔ -namu -lruvə 'nyni-e -budu -lue wɔnyi. Un pa'a a, 'le Zezii 'ye wlu 'mu"luo -antanyi 'le ɔ na: Simɔɔ, koo -a popo'o 'gwlvti'a? -Mnɔɔ -bodi 'le, ɔnɔɔ 'kmu 'mu yɔɔ "pele'e lapoo, ɔ "nyi'e 'bhlukpayowlilagba, 'ɔ nyu-ae -ale 'likpu? **XXVI** ɔ na: 'Likpu mo'o. Zezii na: -Ka -lue 'mno, -yu 'ma-a 'bhlukpayowlilagba'a nyu, un se 'bhεεε un 'ke lapoo "pele. **XXVII** -Lago'ɔ "yu 'mna "du'o, 'in se 'kι 'bhεεε 'in 'ke ɔ "pele, 'le ε 'ye -kaa 'mu-ni'a dι, -abu -see nyu dι li-kpuñ yi 'le un -kaa 'ce po. 'E dι, mu 'le -badaklagba ko, po 'le gwε. -Antanyuzmi -a 'ye'a "fla mu, 'bhε ε wɔn 'mu, -a 'ye-e 'le netemɔni 'yee -mu. "Pele -ni ne -a -ni 'son "lrumu'a lapoo.

XVIII

**Zezii'a -namu na: Yɔɔ 'mo-o -klagba'a?*
(Maaki 9:33-37; Luuki 9:46-48)

I A -gblee, zo -lue 'zo, *Zezii'a -namu 'nyni -li, un 'ye ɔ tidede: -Bho -a'a nyu'a -kɔkɔɔ'ɔ -nɔn nyni 'le, yɔɔ 'mo-o -klagba'a? II Un po'a wlu 'mne ti a, ɔ 'la-a "yuyigbe -lue 'le ɔ 'ye ɔ 'bho 'wa "yigbeyi ti-nyna 'le ɔ na: III -Ziadı 'in-i za'a amu -bodi 'mu, -ka a-a popo'a 'gwlvti, -bho a se 'na "yizizia 'le a 'ke 'yɔɔ -ka "yuyigbe, "lemnıı 'mna se 'bhεεε 'in 'ke a'b'a -kɔyi "du. IV 'An nyu 'in-i 'ye'a -kɔ mu'a "klumu'a -klagba-a 'mo-o nyɔɔ -ya'a 'ɔ "bhuo 'zo, -ɔ 'nε'ε dι 'mu'ti "danaka. V 'An nyu'tu, nyu -yɔɔ "du'a 'an dι -ɔ kpvn 'ɔ -gli, de "gwli cmu'n 'in -cmu'n kpvn'o.

**Zezii na: A -ke "nyinynidi cice "yi
(Maaki 9:42-48; Luuki 17:1-2)*

VI 'In-i 'tmuu'o amu-ε, nyɔ -yɔ de'a 'inmu "gwli
'wa 'la'a le -ka "dana, -bho nyɔ -lrcɔ 'bɔ ti ɔ
'ke ɔ dı "yrili"maa 'le vñ 'ke 'an "gwli dedi 'bhɔ
ɔ, -bhladi ɔ -see 'ɛ nu ke, ε -nmɔ'c-ɔ "yrili, 'ɔ
nyunyɔtu, vñ 'ke ɔ svkpvumua -bluu 'zɔ tisisan
'le vñ 'ke ɔ 'tɔnni kɔ po. **VII** Ngazedı'a 'yeε 'kaa'a?
Li'a -dadudu-u "tuu'o nyɔ "nyinynidi'a nvnamu,
ε-ε 'mo-o 'kmu -ye -ke "kpi 'ya l̄tu'a 'wlu-a'o! 'Ya
l̄tu -see 'cɔn -bɔ yi. -Yɔ "tuu'a nyɔ 'ya l̄tu'a
nvnamu, 'ɔ dı-i 'ye-e ngaze 'mu'btle -mu "se!

VIII *Zezii 'po-o "yi 'le ɔ na: -Bho ε "du -a'a sv 'le
ε 'ke -a'a bhv "du, -bho ε "tuu -inmu "nyinynidi'a
nvnamu, -bhladi -in -see 'ɛ nu ke, ce ε 'bho, -in
'ke ε 'le nya "vuto, ε 'ke -inmu gbo-te. ε -nmɔ'c-ɔ
"yrili -in 'ke svgbödie 'bhle 'le -in 'ke bhvgbödie
'bhle 'le -in 'ke "kɔgwletinie 'ye. -Bho -in se ε
'bho ce ε, -in -ke -a'a svı -ke bhi 'sɔn-ɔ 'ye-e 'le
"kɔgwlenε 'mu -mu -mu. **IX** 'Le, -bho ε "du -a'a
"yri-i "tuu -inmu "nyinynidi'a nvnamu -lrεε, -
bhladi -in -see 'ɛ nu ke, "tru ε 'le, "vuto ne 'le
nya ε 'ke -inmu gbo-te. ε -nmɔ'c-ɔ "yrili -in 'ke
"yriyuε -lue 'bhle 'le -in 'ke "kɔgwletinie 'ye. -
Bho -in se ε 'le "tru a, -in -ke -a'a "yriyɔ 'sɔn-ɔ
'ye-e 'le ne 'mu -mu -mu, 'cɔn-v 'la'a Geεenı.

*"Mamabhlabhle'ε "kpi'a "yi
(Luuki 15:3-7)*

X *Zezii po'a ε-be wlu 'mne ti a, ɔ na: A "du
a'ba 'bhi'a dı gba 'mu, -klaabonyu -yu de'a 'inmu
"gwli, 'wa 'la'a le "danaka, 'le a -kaa 'wa -lue
"yi"pli. 'In-i 'tmuu'o amu-ε -ziaka, -Lagɔ gbo'a

-dalbhomv "du 'v "yrili. 'An -tita -Lago -ni'a 'le yaku 'li'a "yri -ni 'nu-v "kpi "komv. [[XI](#) A -gblee, 'inmɔ *Nyunyo'ɔ "Yu yi-o'o 'co 'kmv 'mu, nyu-v 'me'ε 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi, 'in 'ke v 'puvn.]

[XII](#) Zezii'a "gwlidemu 'mnu'a dı ɔ po'o 'bhlabhle'ε "yi, 'le ɔ na: Koo a-a popo'o 'gwlv̄ti'a? -Bho nyɔ 'bhle 'bhlabhlı'a -gwlı -muu 'le 'ya "klumu'a -lue 'ke "ma 'le, ɔ -see -mu yi ɔ 'ke 'bhlabhlı'a -gwlı nyiε 'bhlabhlı -bue 'yo -mεenyiε 'bho "ko "kpi sie 'le ɔ 'ke ε ti'bɔ'ɔ? [XIII](#) -Bho ɔ 'ye ε, 'in-ı 'tmvv'o amv-ε, εbe-ε'ε "kpi'a 'bvbua-a 'ye-e "yi-die -mu 'le ε 'ke -gwlı nyiε 'bhlabhlı -bue 'yo -mεenyiε -yi -see'a "ma 'mu-zi. [XIV](#) -Ka -lue 'mno 'ka-a, a'ba -tita -Lago -ni'a 'le yaku 'li -see 'ybha 'le nyu-v de'a 'inmv "gwli'a -lue 'tın 'ke 'an dı "yrili"maa 'le ɔ 'ke 'ɔ "nyinynidi 'mu 'me -ni.

'Lotv'a "yu-u nu'a "nyinynidi

[XV](#) A -gblee, *Zezii "du-o *'ɔ -namv "srın 'mu, ɔ na: -Bho -a'a 'lotv'a "yu nu "nyinynidi 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi, mu, -in 'ke ɔ 'bho -ye, 'le -in -ke ɔ 'ke li-ce. Le ɔ nu'a, -in 'ke ɔ "yi-tɔ 'le ɔ 'ke ε "yi'wɔon ɔ, "lemnı -in -yo 'ɔ-ɔ 'bho -Lago'ɔ -jolvzegε "yi le. [XVI](#) Le ɔ nu'a 'bho, -bho ɔ -see ε "yiyibo, mu, 'la nyɔ -lue -ke 'son 'le a 'ke 'son -ni, 'le a 'ke tan -ni, 'bho a'ba "yigbeyi 'le a 'ke ɔ tidede -lreε, 'le a 'ke ɔ 'kpa "yi po 'le ɔ 'ke ε "yiyibo. -Bho a nu -kaa a, "lemnı, -ka ε 'cnı-ε'ε 'le -Lagowlu 'li, 'ka-a a-a nu'o, 'le, le"o le a-a 'ye'a 'mu-za mu, a-bv 'ke ε "kpi "du, a-bv 'mo-o 'ε "dı'a -dayemv. [XVII](#) "Nyinynidi ɔ nu'a, -bho ɔ -see ε "yiyibo, 'an -glıgbawɔnyi -in -ni'a a, mu

-in 'ke 'bho'a nyu -lruu wlu kpa. -Bho ɔ -see ε 'tɔ "yiyibo 'bho 'wa 'wee'a "yigbeyi, "lemoni 'an -gligbawonyi'a nyu -zɔ ɔ 'le 'wa "klumu, 'le, "sesinyo -ke ᵈn se'a le -lue 'mu-plε, ᵈn 'ke ɔ "yizre -ni.

'Mvkaale -ke wɔnkpiticele

XVIII A po -lokui, -ziadı 'in-i za'a amu -bodı 'mu, 'an wɔnkue 'in "nyi'a amu, 'le ε 'mu le"o le a-a 'ye'a 'mu'kaa mu 'nɔɔ 'bhlukpa "kpi, -Lago-ɔ 'ye -ε 'mu'kaa -mu 'le yaku 'li -lree, le"o le a-a 'ye'a wɔn "kpiti-ce mu 'nɔɔ 'bhlukpa "kpi, -Lago-ɔ 'ye -ε wɔn "kpiti-ce -mu 'le yaku 'li -lree. **XIX** 'Bho 'ε lemu -lree, 'nɔɔgbε 'bhlukpa "kpi, -bho a'ba "klumu'a 'son bhete gbo 'le -pɔlv -lue 'mu, 'le ᵈn 'ke le 'ybha a, 'an -tita -Lago -ni'a 'le yaku li-i "nyi 'ε amu-ε. **XX** A -gblee, -bho ε "du nyu 'son, nyu tan, -da ᵈn 'gbuu'a "lru 'an 'nymi 'mu, 'in -ni'e-e 'bho 'wa "klumu.

Nyanibhleyi -lue

XXI *Zezii po'a wlu 'mne ti, *Piɛlɪ 'nymi -ɔ li 'le ɔ 'ye ɔ tidede: 'An -Kɔyi, -bho 'an -bonyunyo -ka 'inmu "nyinynidi "lruli-inu -zɔɔ, 'in 'ke 'ya dı 'bhɔ 'le ɔ 'ke mu ε 'ke kpε -mɛeson "kpi bhla ma'a? **XXII** ɔ na: -Gbaan! Kpε -dadudu mo'o, ε -see "tiinamu 'bhle yi.

XXIII A -gblee, le -ke -Lago'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ gugɔ'ɔ 'yiti, 'inne 'ka-a: 'Bhlukpayowligliagba -lue 'bɔ-ɔ ti ɔ -ke 'ɔ lbhvzemv 'ke 'ɔ "wlilt'a sikpi 'tε. **XXIV** ɔ "du-o 'ya zrezrree wɔn, 'le, nyɔ -lue mɔni -dudududududu -bhlu -ni'a "kpi, ɔ 'ye ɔ 'la 'le ᵈn 'ye ɔ -ya. **XXV** -Da ɔ 'ka mɔni 'mnı -za 'le ɔ 'ke ı

'kwla-za, ɔ se 'bho 'bhle. 'Le 'ɔ -kɔyi na: 'In-ι 'ye-e -inmu 'duðɔ 'mu -sie -mu, -in -ke -a'a 'nyno-e "yreeti-e -kɔkɔl'a klɛ 'le 'an kpa 'ke -inmu "kpi ti-gwe. **XXVI** ɔ 'le'ɛ -kaa a, ɔ lbhvzeyi-i 'na-a 'koji 'bho 'ɔ "yigbeyi, ɔ 'ye ɔ libhade, ɔ na: -Ku 'limu ti 'in -bodi, -in 'ke 'an ngaze 'ye, 'ya 'wee 'in-ι 'ye 'kwla-za mu. **XXVII** ɔ -kɔyi nu'a -kaa, ɔ 'ye-e 'ɔ ngaze 'le ɔ 'ye kpa-a -ni 'nɔ "kpi'a dɪ 'bho 'le ɔ 'ye ɔ "yiti"tayi ɔ 'ye mu.

XXVIII ɔ-bɔ lbhvzeyi 'mnɔ 'da'a 'bho "piemu, ɔ -bonyunyɔ -ke ɔ -ni'a lbhv -lue 'mu -ɔ 'bhle'a 'ɔ mɔniyɔsi'a kpa, 'inno ɔ 'ye'o 'le ɔ 'ye ɔ -bluu 'zɔ kpvn 'le -fukafuka 'ye ɔ wɔn "suu, ɔ na: 'An mɔni -in 'bhle'a, -ze ε 'kwla! **XXIX** 'Le kpabhleyi 'ye ɔ bhi gbɔ -gble, ɔ 'ye ɔ libhade: -Ku "gwli, -in 'ke 'an ngaze 'ye, 'in-ι 'ye -ι 'kwla-za -mu. **XXX** ɔ -see 'wɔn, ɔ 'ye ɔ -jie 'mu po 'le nyukpasu 'mnɔ 'ye ɔ kpa -za -kpayı-ɔ, 'le ɔ 'ye ɔ "yiti"tayi.

XXXI nyu -ke ɔ-ɔ nu'a lbhv -lue, un 'ye 'ɔ zagbi'a da, ι -see u 'tu nu, un mu-o'o un 'ye 'wa -klagba wlu kpa. -Ka 'ya 'wee zi'a, un 'ye ɔ -kaa 'tmu, **XXXII** 'le 'wa -kɔyi 'ye ɔ 'la, ɔ na: Nyanibhleyi! -In 'bhle'a 'an kpa 'le -in 'ye 'inmu libhade. 'E dɪ 'in 'bho'ɔ -a'a kpa 'wee'a dɪ. **XXXIII** -Ka 'mna 'ye'a -a'a ngaze, 'ka 'mnɔ, 'ka-a -in 'ke 'ki -in -bonyunyɔ 'ɔ ngaze 'ye. **XXXIV** 'Wa -kɔyi 'ye ι 'ce "yi -po -ni 'le ɔ 'ye ɔ -jie 'mu po 'le un 'ke ɔ nyani 'mu kla 'le ɔ 'ke mɔni 'mnı 'kwla-za. -Bho ι -gwe nɔ "kpi ti 'le ɔ 'ke 'da.

XXXV 'Le Zezii 'ye ι wlu "kpi "du, ɔ na: -Ka -lue 'mnɔ ɔ, a'ba nyɔ -yɔ -see'a 'ɔ -bonyunyɔ 'ɔ "nyinynidi'a dɪ 'bho 'ɔ -pɔlv'a klɛ ti, 'an -tita -

Lago -ni'a 'le yaku 'li, 'ka-a o-o 'ye i amu "lruli-nu
mu -lreεε.

XIX

*'Bho 'nyu'a 'kwlazεε "kpi *Zezii -tɔ'o
(Maaki 10:1-12)*

I A -gblee, *Zezii gwε'ε nyu'a -totoo "yi, o -ke *'o
-namu -sɔ'c-o Galilee, vñ 'ye 'le Zudeεen'ε lemu
Zideebhlukpa 'kpi mu. II Nyu'a -dadudu "gbu-
o ti vñ 'ye o kli mu, vñ 'ye o 'le -ye 'le o 'ye
'wa "gwizimu 'puvñ. III *Faliziεen -gbı -ni'a 'bho
'nyni -ɔ li, vñ 'gbaa 'nɔ-c 'bhakvplu le, vñ 'ke o
dı -kpvn -ni. Un na: Ε -nmɔ'c-o -kaa ti le"o lε
'nynaakpu-ν nu'a 'o nyimie "lruli, o 'bhεε'ε o 'ke
'ε dı "du o 'ke u 'kwla-za'a? IV 'Le ɔbɔ 'ye u -kaa
tidede -lreεε: -Ka -Lago'c wlu 'lε'ε, a se 'na yibo?
'Bho lı 'wee'a 'nyaanamu -Lago -ya'a-a nyunyu ti,
nyukpasu -ke 'nynaakpu. V 'Inni 'bhle'e 'nyu'a
dı nyukpasu -ke 'o 'nyuɔ -ni 'son 'ke 'wa -tita -ke
'wa 'lotu "yi'wlu 'le vñ 'ke 'wa "bhi'a da pa, 'le vñ
'ke nyɔ -lue 'tın "du. VI 'ɛ 'zɔ-c 'mo-o nyukpasu
-ke 'o 'nyuɔ -se 'tɔ-c nyu 'son -ko 'bho -Lago'c
"yigbeyi. 'Bho 'mnɔ nyɔ -lue vñ "du'o. 'ɛ dı, -
bho -Lago nu nyukpasu -ke 'o 'nyuɔ -lue 'tın 'mu,
'le ε 'se -kaa ti-nmɔ nyɔ -lrcɔ 'ke u liziza.

VII 'Le Faliziεen "we na: 'Le leedı *Moyiizi nu'o:
-Bho nyɔ 'ke 'o 'nyuɔ 'kwla-za a, o 'cnı "bɔgv
-ε nu'a na: -ɛ 'wlu'a -laa -ziān 'in -za'a amu
'kwla. 'Le -in 'ke u "bɔgv 'mne "nyı vñ 'ke mu.
Leedı ma'a? VIII Zezii na: Ε se 'kı -kaa 'mu-nı
'bho lı 'wee'a 'nyaanamu. A 'ku-o -loku 'mu'a
dı Moyiizi nu'o a 'bhεε'o a 'ke 'nyuɔ 'kwla-za.
IX A -gblee, 'in-i 'tmvñ'o amu-ε, -bho nyɔ -za 'o

"yikpʊnnynnaakpv 'kwla a, 'le ɔ 'ke -lrʊv kpa a, ɔ 'ye-e -yranynobha.

X 'Le Zezii'a -namu na: -Bho 'nynɔkpadı -nı -kaa 'mʊ, ε -nmɔ'ɔ-ɔ "yrlı nyɔ 'ke nyıfa 'mʊ -sie. **XI** 'Le Zezii na: Nyʊ 'wee se 'ɛ letu wɔnyi'bheɛ. Nyʊ -Lagɔ "nyt'a wɔnkuɛ, 'wa "se-ε 'bheɛ ne'o. **XII** A -gblee, lı'a -dadudu "du-o nyʊ -lrʊv -tanıɛ 'mʊ 'le 'wa kpa'a 'nynɔ 'le 'nynaakpv'a kpa'a nyimiɛ -lrɛɛ. Nyʊ -lrʊv 'ka 'wlu see, ʊn se nyukpasu nı 'mʊ-nı 'le 'nynaakpv se 'nynaakpv nı 'mʊ-nı -lrɛɛ. Nyʊ -lrʊv -wɛ'o, -lrʊv 'ma-a "yi 'le 'wa kpa'a 'nynɔ 'le 'nynaakpv'a kpa'a nyimiɛ 'le ʊn 'ke "yi-flo ʊn 'ke -Lagɔ'ɔ nyʊkɔɛ'ɛ lbhv nu 'wa -pɔlv'a kle ti. Nyɔ -yɔ 'bheɛ'ɛ 'ɛ letu wɔnyi, ɔ nu ε!

***Zezii -wʊnna'a-a "yreeti "niti
(Maaki 10:13-16; Luuki 18:15-17)**

XIII I zi'a -kaa a, nyʊ 'bhle-e 'wa "yreeti, 'innu ʊn -ya'a *Zezii ɔ 'ke ʊ *kwa "lru tide 'le ɔ 'ke ʊ "niti-wʊnna. A -gblee, nyʊ 'mnu -ke 'wa "yreeti-ı yi'a -kaa a, *'ɔ -namu kika 'nu-ʊ "yiti 'le ʊn-ʊ nu'o: A -ke a'ba "yreeti po le! **XIV** 'Le ɔ na: A "tayi "yreeti "yiti ʊn 'ke 'inmu -bodı yi! A'ba "taa nu 'le -le! A -gblee, nyɔ-ɔ -ke 'limu'a -pɔlv 'cɔy -ka "dana'a -pɔlv, 'ɔ nyɔtu -Lagɔ 'bheɛ'ɛ ɔ 'ke -kɔ. **XV** ɔ nu'a -kaa, ɔ 'de -ʊ kwa "lru ti; ɔ -wʊnna 'nu "niti 'le ɔ 'ye 'bho lizi.

**'Gaganyukpasudraa -lue'a "kpidi
(Maaki 10:17-31; Luuki 18:18-30)**

XVI A -gblee, *Zezii -ka 'le-e gbu nyukpasudraa -lue 'nyni -ɔ li 'le ɔ 'ye ɔ tidede: 'An -Tɔyi, leelɛ 'mo-o -zegɛ 'in 'ke nu, 'le, tiniɛzegɛ-ɛ se'a

"tiinamu 'bhle, 'in 'ke ε 'ye'a? **XVII** 'Le ɔ na: Leelε -ke dı a dede'e 'inmu le-ε 'ma-a -zεgε "kpi ti'a? Le-ε 'ka -zεgε "du, ε se -nı, -bho ε -se -Lago -nı -lue 'tun. 'Bho 'ε "kpi, -bho -in 'bo ti -in 'ke "kögwlətinιε 'ye, -kpvn *-Lago'ɔ gba "yi. **XVIII** 'Le ɔ 'ye tidede: Yru ma'a? 'Le Zezii na: -Lago'ɔ gba nyɔ 'ka "yi-kpvn, 'inni 'ka-a: -A'a 'lbha "ku -le! -A'a 'ye -yranynobha -le! -A'a "yri -le! -A'a -ce -in -bonyunyɔ sun li -le! **XIX** "Du 'bho -a'a -tita -ke -a'a 'lotu'a wlu! -Ka -in -kma'a -a'a "bhuo'a dı, -kma -caa -in -bonyunyɔ'ɔ dı! **XX** Nyukpasudraa 'mno na: Gba -nı, 'in -kpvn 'nı-ı "yi 'wee. Leelε 'in 'ke nu -lrεε'ε? **XXI** 'Le Zezii na: -Bho -in 'bo ti, -in 'ke 'ε "tiinamu nyni, -a'a 'gagali -in 'bhle'a, -a'a -polu kpvn'a ti a, mu, po 'ya 'wee 'pelu 'le -in 'ke 'ya məni "pvənamu "yiti'gblee. -Bho -in nu -caa a, "lemon -a 'ye-e "kögwlətinιε 'bho -Lago'ɔ "troli. Ebe 'mne, 'inne bhle'e 'nyni, -ε -zi'e 'co 'kmu 'mu'a 'gagali'a kłe. -Bho -in -po ni 'pelu a, yi 'in -ke -in 'ke -na.

XXII Nyukpasudraa 'mno 'wɔn'ɔ wlu 'mne 'bo ɔ, 'gwlu -nyni 'nɔ-ɔ li, ɔ -kma'a-a "yigbeyi, ɔ 'ye mu, -ekedımaa, ɔ 'ga-o'o tenyi. **XXIII** ɔ mu'a a, 'le Zezii na *'ɔ -namu -bodi: -Yeee! -Ziadı 'in-ı za'a amu -bodi 'mu, nyɔ-ɔ 'bhle'a 'gagali'a -dadudu -ɔ -ke -polu kpvn 'i ti, -Lago 'ke ɔ -ko, ε ku -caa wɔn 'ya! **XXIV** 'In-ı 'tmuu'ɔ amu-ε -lrεε, nmiklagba 'ke 'bho "bhietoope "yi -zi -nı, ε 'ku-o wɔn. 'Gagayi'a -polu 'ke 'ɔ 'gagali "yi -so 'le -Lago 'ke ɔ -ko ɔ, ε 'ku-o wɔn tenyi -lrεε, ε 'ye nmiklagba'a 'bho "bhietoope'a "yiziniε -zi. **XXV** 'namu 'wɔn'ɔ wlu 'mne 'bo ɔ, wɔn 'mu -u ti 'le un na: -Bho ε -nı -kaa 'mu 'le, "lemon nyɔ

у 'ke 'pvn 'bho -Lago'о "yigbeyi'a? [XXVI](#) Ծ -gbv
'n ya, Ծ na: 'Inneεεne -nεε, nyunyо -bodı ε ku'o
wɔn. 'Bho -Lago -bodı ε se wɔnku. 'Bho -Lago
-bodı le-ε 'ka wɔnku, 'ε lεtu se -ni.

[XXVII](#) Ծ 'lε'ε -kaa 'le *'Piεl 'ye wlu 'mυ"luo 'le
Ծ na: Zezii, -in 'ye li-Ԃ, -a'a dı -a "tayi'e -a'ba
lı'a kle "yiti 'le -a -ke -a na'o. Koo -abv-a'a dı
'ke 'mvtinınu'a? [XXVIII](#) 'Le Ծ na: -Ziadı 'in-ı za'a
amv -bodı 'mυ, 'le 'inmɔ *Nyunyо'о "Yu'a 'nymı'a
"yibheεε 'mυ, -nɔc -ke ti 'in-ı 'ye'a 'kmvrlre 'li'a
lı'a kle -kɔ mu, 'bho 'mnɔ, -ka a -ni'a -bue 'yo
'son 'in -ke a -na a, 'ka-a abv-v 'ye 'nymı 'wlu
mu -lue -lue 'le 'in -ke a 'ke lı -kɔ 'le a 'ke
*Izrayεεlı'a 'ce -bue 'yo 'son -zidle -tu. [XXIX](#) 'Le
nyo -yo "tayi'a 'o "bhlegbo -ke 'o -kpu "yiti, -o
sie'a 'o -glıgbawɔnyı'a nyu, 'o 'lotv'a "nymuu o,
-tıtа o, 'o 'lotv -ke 'o "yreetı o, -bho Ծ -tbhe lı
-niı -ke nyu -nvv "kpi 'an dı, -zegε -Lago-Ծ 'ye
'o "lruli-nv mu, ε -nmɔ'о-о "yrili, ε 'ye lı -yi Ծ -
tbhe'ε "kpi -zi, 'le Ծ 'ke 'bho "si, tinεzegε-ε se'a
"tiinamu 'bhle, Ծ 'ke ε 'ye. [XXX](#) Nyu -yu 'ma-a 'nɔc
'kmv 'mυ 'nymıbhlemvklıgbı, 'le nya 'wla 'wa -
dadudu-u 'ye-e 'bho -Lago'о "yigbeyi bhubhunyυ
"du -mu. 'Le, nyu -yu ma 'ka-a bhubhunyυ, 'bho
-Lago'о "troli, 'wa -dadudu 'ke 'bho 'o "yigbeyi
'nymıbhlemvklıgbı "du.

XX

-Kpaalbhuzemv

[I](#) *Zezii po'a wlu 'mne ti a, Ծ 'po-o "yi -lue 'bho
lbhvnuvnu "kpi 'le Ծ na: Le -ke -Lago'о nyu'a -
koko gugo'о "yiti, 'inne 'ka-a: -Kpaayowli -lue
'da-o'o zɔwɔnyı, Ծ 'ye lbhvnuvnu tibɔnamu mu,

vn 'ke 'o -lololı 'zoti 'bhise. **II** C 'ye 'v a, o -ke vn bhaga'o zo -lue 'zɔ'c mɔni "kpi. Wlu 'bhεε'ε 'mu 'le o 'ye v 'le lbhv "yi kpa. **III** -Drumayrvvlaan 'mu o -ka mu 'bho lbhvibɔmu'a "lrugbvvnamu, nyv -lrvv -n'i'e-e 'bho, vn se le nvnamu -ni. **IV** C na: A mu a 'ke 'le 'an -kpaa 'mu lbhv nu 'le 'in 'ke amu -ka -zegɛka "pele, 'le vn 'ye mu. **V** 'Yrv nyni'a "duu 'mu -kpaayowli 'mno 'da-a'o o 'ye -kaa nu -lreε. 'Le "jiazɔyrvklagba 'mu o 'nu-o -kaa -lreε. **VI** "Jiazɔyrv mu'a "yiti'tepo mu, 'ka-a o nu'o -lreε, o 'ye gbɔmvbhcɔmu -ye. C dede 'nu-v ti: Leedi a -see lbhv nu 'le glu-u gwe'ε? **VII** 'Le vn na: Nyɔ -see -amu lbhv "nyi'a dı mo'o. 'Le o na: A mu 'le 'an -kpaa 'mu a 'ke lbhv nu.

VIII "Jiazɔyrv'a -gbɔtu -ce'ε 'bho, -kpaayowli 'mno 'la-a 'o "bɔgvuyiboyi -o "pele'a nyv-v nu'a lbhv, o na: 'La lbhvzemv 'le -in 'ke v "pele. Nyv-v 'bhɔɔ'c gbo 'mu, 'nyaa nu 'mu, 'le, -yu 'nyaa'a 'bho, -in 'ke v "kpi "yi-gwe -ni. **IX** "Jiazɔyrv 'tepo'a "yiti, nyv-v yi'a 'ye-e 'wa zo -lue 'mu mɔni. **X** Nyv -yu yi'a lbhv 'mu see 'ye'a nyv 'mnv li, vbu na vn-v 'ye 'ko-o "yidiemɔni 'ye -mu. Un mu'a 'le -gbv mu, -ka -lue 'mno 'ka-a vn 'ye'o -lreε. **XI** 'Bho mɔni 'mnl'a kpvnnamu nyv-v -gwe'ε glu 'kpa-a -kpaayowli dı "yi, na: **XII** -A-bv sia'a 'yrvwn 'mu, leedi -a -ke nyv-v yi'a 'traamu 'bhεε'ε mɔni 'mu'a? **XIII** 'Le -kpaayowli 'ye -kaa 'wa -lue "yi'lε: 'In bha, 'in -see -inmu "yrabha 'li -po. -In 'ka lbhv "yi kpa, mɔni -a'a "bhuo 'nɔɔn'c "yi, 'inne 'in "nyi'e -inmu, 'kla -ko? **XIV** "Luo -a'a mɔni 'mu, -in 'ke mu. Nyɔ -yo yi'a -laa -lreeka a, -ka -in 'ye'a, 'ka-a o 'ke 'ye. **XV** 'An "bhuo'a

"yiglemɔni, -ka 'in 'bɔ'c ti, 'ka-a 'in 'ke ε nu -ko?
 'An dı'a "yrilinmɔε'ε "mʊnynı -a nu'a?

XVI 'Le Zezii na: A -gblee, -ka ε zi'a 'bho nyu
 'mnu'a "kpi, -ka -lue 'mnɔ, 'bho -Lagɔ'c damu,
 'ka-a ε 'ye 'mu-nı mu. -Klagba -ke -toope -see
 -nı yi. Ε -se 'bho 'wa lbhu'a "yigwlekanu, -
 zegε -Lagɔ 'ku u "lrulinu, ε 'ke "yi'bhe 'le ε
 'ke gbɔmubhɔɔmu'a ne 'mu-zi -ko, 'le ε -se 'wa
 gbɔmubhɔɔkamu c 'ke 'wa -zegε "yi"pli -ko -lreε.

**Zezii'a 'mɛmɛɛ -ke 'c glusɔɛ'ε dı'a 'muzeɛ'ε
 kpe tanne 'ka-a*

(Maaki 10:32-34; Luuki 18:31-34)

XVII I zi'a -kaa a, *Zezii -ke *'c -namu 'kpa-a -
 jeyi, un-u 'mu-o Zelizaleɛmu. Un -nı munamu,
 c -ke 'c -namu -ce'ε li. Un -nı -nanamu 'le c-c
 'tmuν nu'o: **XVIII** A -gblee, 'le Zelizaleɛmu 'nɔc-a
 -nı'a munamu, 'inmɔ *Nyunyɔ'c "Yu, 'le 'mnu'le-
 e un-u 'ye 'inmu nyu -jeyi "nyı -nı mu, *-Lagɔ'c
 'sragazamuklğıbı -ke *'c gba'a yibomu "we un-
 u 'ye 'inmu -jeyi "nyı mu. Un-u 'ye-e 'inmu dı
 "kpi "duu -mu 'le un 'ke -kaa 'le: C 'ke 'me mo'o!
XIX 'Lıkpı -u -nı'a Zelizaleɛmu, -u se'a -Lagɔ yibo,
 'inmu un-u 'ye 'inmu -jeyi "nyı mu. Ubu 'mnu-
 u 'ye-e 'inmu 'cise -mu, un-u 'ye-e 'inmu "sεen
 -mu, 'le, tu -ke "yri un-u 'lbha nı'a "ku, un 'ke
 'inmu 'bho ko 'le 'in 'ke 'me. -Bho 'in 'me, -bho
 un nmaze 'inmu ti, 'an 'mewi tan'a zo -Lagɔ 'ke
 'inmu glu -za, 'in 'ke ti-nı -lreε. 'Ka-a Zezii 'lu 'u
 "yi.

*Zaakı -ke *'Zaan'a 'lotu'a bhadewlu
 (Maaki 10:35-45)*

XX 'Bho 'mno ɔ, Zebedee'a "yreeti, Zaakı -ke *'Zaan -ke 'wa 'lotu 'nyni-e *Zezii li, un 'yi-e 'zɔ 'bho 'ɔ wɔnyi 'le 'wa 'lotu 'ke ɔ lε 'ybhaa. **XXI** ɔ na: Leelə a 'ybha'a? 'Le un na: -Bho -a'a nyu'a -kɔkɔcɔcɔ nyni a, 'wɔn 'an "yreeti 'sɔn -nuv, 'bho -a'a 'zɔnyukligbı -v 'ka -inmu "yi kɔ ɔ, un 'ke u "du 'le un -ke -in 'ke nyu -kɔ. **XXII** 'Le ɔ na: Le a-a 'ybha'a, a yibo 'ɛ 'zɔ 'nı? 'Le ɔ 'ye 'wa "yreeti gbo "bhitı, ɔ na: 'In-i dede-e amu ti, -ka 'in-i 'ye'a 'kleyeeɛ 'mu -zi -nı mu 'le 'in 'ke 'me, a 'bhɛɛ ne 'nı? Un -nı 'sɔn na: -A 'bhɛɛ ne-o'o! **XXIII** 'Le ɔ na: -Ka 'in 'ka 'kleyeeɛ 'mu -zi -nı 'le 'in 'ke 'me, 'ka-a a 'ke ε 'mu -zi -nı 'le a 'ke 'me. ε -nı'a -kaa 'mu a, 'bho le -ye a 'ybha'a -laa'a damu, 'in se 'bho 'ɛ 'kpi wlu 'bhle, -bho ε -se -Lago -nı -lue 'tın. 'An 'zɔ'ɔ nyuɔkligbı -v 'ka 'inmu "yi kɔ ɔ, 'le 'in -ke un 'ke nyu -kɔ ɔ, ɔ -zu 'v-v 'bho see.

XXIV *Zezii'a -namu -bue -yu -sie'a 'bho 'wɔn'ɔ wlu 'mne 'bɔ ɔ, un -po'o-o u-bu 'lotu'a "nynuu 'sɔn 'mnu 'ce -kwa, **XXV** 'le ɔ 'ye 'wa 'wee 'la ɔ 'ke u 'tmuu 'le ɔ na: A yibo'o-o 'bhlikpı'a -yowli "we 'bhle-e nyu 'wa wɔnzika 'le 'wa nyuɔkligbı -nu nı'e 'bho nyu "kpi wɔnkuɛ. **XXVI** A-bu -yu, 'le a'ba "klumu 'ɛ letu'a -nu-ɛ -le! 'Le a'ba "klumu nyɔ -yu 'bɔ'ɔ ti ɔ 'ke a'ba -klagba "du, ɔ "du 'bho a'ba kle kplokplı 'le ɔ 'ke a'ba 'zɔ'ɔ lbhvnuɔyi "du. **XXVII** -Yɔ 'bɔ'ɔ ti 'le a'ba "klumu -lreɛ ɔ 'ke amu -kɔ ɔ, ɔ -ya 'ɔ "bhuo 'zɔ ɔ 'ke a'ba kle 'ɛ 'geyikpaan "du. **XXVIII** 'Inmɔ *Nyunyɔ'ɔ "Yu, 'ka-a 'in -nı'o -lreɛ. ε -se nyu 'ke 'inmu lbhv -bodı nu, 'ɛ dı 'in yi 'nɔɔ 'kmu 'mu -ko; 'in yi-o'o 'in 'ke nyu lbhv -bodı nu 'le 'in 'ke nyu "we'a -zege'ɛ dı 'me. -Bho 'in 'me ε, 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi "nyinynidı kpın

'a 'geyiš 'mu, 'in 'ke u 'le i 'mu zetie. 'E dí 'in yi'e
'co 'kmu 'co.

**Zezii 'puvn'o-o "l̥omu 'ns'c*
(*Maaki 10:46-52; Luuki 18:35-43*)

XXIX A -gblee, *Zezii -ke *'o -namu -ni -gwlo un
'la'a Zelikoo 'mucenamu 'le nyu'a -dadudu-u na
'no kli. Un mu'a gwlo ti-gwe mu, **XXX** 'l̥omu 'son
-de'e-e 'bho -joluwɔnli ti. Un 'wɔn'c 'bɔ Zezii
-ni'e zinamu, un -ni 'son "wɔ -ni'e-e -dalue 'le un
na: -A'ba -Kɔyi Zezii'ɔ! 'Bhl̥ukpayowli *Daviidi'a
"nayu'ɔ! 'Ye -a'ba ngaze ɔɔ! **XXXI** 'Le nyu -u -die'a
-kaa 'mu -u -ni'a 'bho -nanamu-v 'kaa 'nu 'mu:
-ɔɔ! A 'bho zre ke! 'Le un 'ye 'bho 'kpa -lreεε un
'ye "wɔ tenyi: -A'ba -Kɔyi Zezii'ɔ! 'Bhl̥ukpayowli
*Daviidi'a "nayu'ɔ! -Alele! 'Ye -a'ba ngaze ɔɔ!
XXXII Zezii 'wɔn'c 'wa wlu 'bɔ c, c -nyna'a-a ti 'le o
'ye u 'la: A yi! Un yi'a a, 'le o 'ye u tidede: Leelε a
'ybha'a 'in 'ke amu -bodi nu'a? **XXXIII** "L̥omu 'son
'mn̥u na: -A'ba -Kɔyi, -a 'ybha-o'o -a'ba "yri 'ke
kati. **XXXIV** C -gbu 'nu ya, ngaze 'lbhɔ -ɔ'o tenyi
'le o 'ye 'wa "yri li'tu un 'ke ti'ye. 'Bho -gbaa -lue
'mu nyu 'son 'mn̥u 'pvn-o'o 'le un 'ye 'bho 'kpa
un-v na 'no kli.

XXI

**Zezii 'nyni-e Zelizalεemu*
(*Maaki 11:1-11; Luuki 19:28-40; 'Zaan 12:12-19*)

¹ *I* *Zezii -ke *'o -namu -ni'e-e -bhla 'le
Zelizalεemu -jeyi. -Bho nyɔ 'ke Zelizalεemu mu,
-gwlo -lue -a zi'e li. Gwlo 'mne'ε 'nyni-i 'mo-o
'Bɛtufazee. -Gogɔ un-v 'la'a Oliviee'a -gɔgɔ, 'le
'ε "troli -bhoga, 'le-e ε-be gwlo 'mne -ni'o. -Da

Zezii -ke 'ɔ -namu -nɪ'a 'le nyninamu 'le ɔ 'ye 'ɔ -namu'a "klumu'a nyu 'son 'tmuu, ɔ na: **II** A mu 'bho -gwlo -nɪ'a 'bho -a'ba nya 'mu. -Bho a -ka 'bho panamu-ʊ mu, a-a 'ye 'bho-o -sokofalegbuda -lue -ke 'ɛ 'lotu -ye -mu. -Bho a nyni ı li, a bɔti nɪ ti, a 'ke ı 'inmu -ya. **III** -Bho nyɔ dede amu ti 'le ɔ 'ke -kaa 'le: Koo a 'ke ı -nyna -ɛ -ke dı a-a bɔti 'nɪ ti'a?, a na: -A'ba -Kɔyi Zezii 'ybhi ı'o. -Bho ɔ gwɛ "yi 'le ı 'ke le -ye. 'Le ɔ 'ke amu "yiti"tayi a -ke ı 'ke yi. **IV** ('Bho-o, wlu -Lago'ɔ wlu'a 'mutizayi un-ʊ 'la'a Zakalii 'cni'a see, 'ɛ "yri'a 'bı 'wlu -nɪ'o, ɔ na:

V A 'tmuu *Sionkɔmu (Zelizaleɛɛmu kɔmu): A -gblee, a'ba 'bhlukpayowlklagba 'yi-e amu -bodi 'yɔɔyɔɔka, ɔ 'ya-a 'bho -sokofale "kpi, ɔ 'ya-a 'bho -sokofalegbuda'a "kpi.)

VI A -gblee, Zezii'a -namu nu'a -kaa, un mu-o'o. -Ka ɔ 'lu 'v "yi 'tın, 'ka-a un nu'o, **VII** 'le un -ke -sokofalenu-e 'ɛ "yu 'ye yi, 'le un 'ye 'bho 'ya "kpi 'wa "yrii tisro 'le Zezii 'ye 'bho -sokofale'a "yu "kpi ti-de. **VIII** Nyu-ʊ -nɪ'a 'bho, 'wa -dadudu 'sro-o 'wa "yrii 'bho -jolukpa "yi ti 'le -lruu-ʊ cɛ'ɛ tui'a titivan 'le un-ʊ popo 'nɪ -jeyi ti. Un-ʊ nu -t'o Zezii'a "yibheɛɛ'ɛ kamu. **IX** 'Le, nyu'a 'plan-a na'a 'le 'ɔ nya -ke -yu na'a 'ɔ le, un-ʊ po'o wlu yayi 'le un-ʊ 'le'ɛ -kaa:

'Bhlukpayowli *Daviidi'a "nayu'a 'nyni 'bhɛ "yi'ɔ! *-Lago'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'puun'a nyu, 'inno -nɪ'e yinamu. -Lago -wunna nɔ "niti ɔ! -Lago -nɪ'a 'le yaku 'li'a 'nyni 'bhɛ "yi'ɔ!

X Zezii nu'a -muua! ɔ pa'a Zelizaleɛɛmu gwlo, gwlo'ɔ 'wee -nyna'a-a yayi ti. 'Le nyu-ʊ dede'e -dede ti: Nyɔ yɔɔ ma'a? **XI** Nyu -ke Zezii na'a

na: -Lago'č wlu'a 'mvtizayi Zezii, Galileebhlvčkpa
"kpi'a -gwlo vñ-v 'la'a Nazalæt̄i'a -deyi mo'o.

**Zezii 'pa-a *-Lago'č bvbčbhlegbo
(Maaki 11:15-19; Luukl 19:45-48; 'Zaan 2:13-22)*

XII A -gblee, *Zezii 'mu-o 'le *-Lago'č bvboblegbo. Č -ka 'le-e nyni, nyv -n̄i'e-e 'le 'pēlu -po -nñamv. U-bv nyv 'mnv, vñ -ke nyv-v de'a li, 'le o 'ye v tinu. Nyv-v zizia'a 'Wlomæs'ε mɔni *'Zuifu'a ne "yi, o 'ye 'wa -klugb̄i 'ceti, nyv-v po'a -kpakp̄i 'pēlu, o 'ye 'wa kpi tipopo, XIII o 'ye 'wa kl̄e 'tmvñ 'le o na: 'Le -Lago'č "bɔgv 'li -kaa -Lago 'lε'o: 'An -budu-u 'mo-o -budu -ye -ke 'li nyv 'ka yi vñ 'ke 'inmv *wɔn gbo po. A-bv -yvñ, 'le-e a-a yi'o, a-a 'lbha n̄i'e nyv "yrabha 'mv, a-a "yri'e 'wa mɔni'a!

XIV l zi'a -kaa a, "lõmv -ke topomv 'nyni-e Zezii li 'bho -Lago'č bvbčbhlegbo 'le o 'ye v 'pvvn. XV Č 'pvvn'a "gwizimv 'mnv, "yreeti-l -n̄i'a 'bho "wɔ-o'o, vñ-v 'nv-o: 'Bhlvckpayowli *Daviidt'a "nayu, *-Lago'č 'Bhozayi Zezii'a 'nyni 'bhe "yi'č? -Da *-Lago'č 'srugazamvkl̄gb̄i -ke *'č gbayibomv 'ye'a *wɔnkulu o nv'a li 'le vñ 'wɔn'č "yreeti'a "wɔwɔwl̄u 'mn̄i 'bɔ o, vñ 'kpa-a 'ce 'mv. XVI Vñ na: Zezii, -ka "yreeti 'mnv 'lε'ε, -a 'wñ -i 'bɔ'č? Č na: Kñ. Wlu -ε 'cn̄i-ε'ε 'le -Lago'č "bɔgv 'li -ε nv'a -inmv -za'a "yreeti -ke "yreetiblin 'nyni'a "yibhæewlu 'mv, 'le ε-ε yi n̄i'e 'wa wɔn 'mv'a?, ε-be wlu 'mñε, a -see ε zrε ke? XVII 'Le o 'ye v "kpi-tbhe 'le o 'ye 'da, o -ke 'č -namv 'ye -gwlo wa-a 'la'a Bætanii mu. 'Bho-o vñ 'mvv'o.

**Zezii 'bhla-a figieetu -lue gbo
(Maaki 11:12-14, 20-24)*

XVIII Zɔ zt'a a, -drumasrun *Zezii -ke *'ɔ -namu -sɔ'ɔ-ɔ-Betanii. Un -nɪ'a Zelizaleɛɛmu le -munamu, 'mu 'lbhɔ -ɔ'o. XIX ɔ -gbu'a 'bho -jolu wɔnli, tu -ke "bhi un-v li'a a, un-v 'la'a figiee, ɔ 'ye -ɛ li. ɔ nu'a -kaa, ɔ -pa -nɪ'e-e 'bho 'ɛ 'zɔ, ɔ 'ke 'bho -gbu, -bho ɔ 'bhɛɛ ɔ 'ke ε "bhi'a 'digbi gbı ya 'yee. ɔ popo'a 'le 'ɛ ya, ɔ -see 'le "bhuo -lue 'tun 'yee, wvun'a "se-ɛ bhle'ɛ ti -lukuluku!, 'le ɔ 'ye tu 'mne gbobhla, ɔ na: -A'a -tro 'tɔ "bhi -le "kɔmukɔmu! -Nɔctoope zi'a a, tu 'mne -ke 'ɛ wvun bhete'e gbo, i ye-o'o.

XX 'ɔ -namu 'ye'a 'na li, wɔn 'mu -v ti, 'le un-v nu'o: Zezii, -a 'ye-e li'a! Tu -in bhla'a gbo, 'bho -nynayiza ε 'me -nɪ'o. XXI 'Le ɔ na: -Ziadı 'in-ı za'a amu -bodi 'mu, -bho a'ba -pɔlv se 'kɔlv, 'le a 'ke -Lagɔ "gwlide, -ye 'in nu'a -laa figieetu "lruli, ε -se 'ɛ -klaabolɛ'ɛ "se a 'ke nu -ko. Lɛ-ɛ -kmu'a "yi 'bho nyu 'wee'a "yigbeyi, a-a 'ye -ɛ -nu -mu, ε -see amu wɔnyi ti-nyna yi, le"o lɛ-ɛ 'ye-e amu 'wɔɔn -mu. XXII -Bho -in po *-Lagɔ wɔn gbo 'le -in 'ke ɔ le 'ybhaa, de "gwli na ɔ 'wɔn-o'o ɔ 'ke ε -inmu "nyi, 'le ɔ-ɔ "nyi 'ɛ -inmu -ziaka.

*Doo *Zezii'a wɔnkuɛ 'wlv'a?
(Maaki 11:27-33; Luuki 20:1-8)*

XXIII A -gblee, *Zezii -ke *'ɔ -namu 'nyni-e Zelizaleɛɛmu 'le ɔ -ke un 'ye 'bho *-Lagɔ'ɔ bvbɔbhlegbo pa. ɔ nu'a -kaa, ɔ 'kpa'a 'bho-ɛ ɔ-ɔ tɔ'ɔ nyu. *-Lagɔ'ɔ 'sragazamvkligbı -ke *'Zuifu'a -zigletumu -lrvv-v -nɪ'a 'bho 'nyni -ɔ li, un 'ye ɔ tidede, un na: Yɔɔ -ke "bhuo-o "nyi'e -inmu "yifloɛ 'le -a sia nɪ'e -kaa nyu'a? Yɔɔ lbho'o -inmu'a?

XXIV 'Le ɔ na: ε -nmɔ'c-ɔ "yrili. 'In-ı dede-e amu dı -lue ti: -Bho abu "du ε "kpi a, "lemnı nyɔ-ɔ -ke 'nyrı 'mu 'in-ı nu'a -kaa a, 'mna-a "si -ɔ 'nyrı. **XXV** 'In na, *'Zaan Batiisi -cɔn 'le, ɔɔy -ke "bhuo-o lbho 'ɔ 'le ɔ-ɔ *batizee'e nyu'a? -Lagɔe, -ale nyunyu? 'ɔ wlu 'mne cru -v'o, 'le vñ-v 'kabha'o, vñ-v nu'o: Koo -a 'ke 'le 'ya-a? -Bho -a nu -Lago lbho ɔ'o, ɔ-ɔ 'ye-e: "Lemnı 'an "kpidı ɔ -za'a 'mu, leedi a -see ı "gwlide 'ya? -nu -mu. **XXVI** -Bho -a nu: Nyunyu lbho 'ɔ ɔ, ε -see nyu-v -ni'a 'bho 'tu -nu yi, -ekedımaa, 'wa kłe 'de-e "gwli 'Zaan Batiisi 'mo-o -Lago'ɔ wlu'a 'mutizayi -ziaka. 'Le koo -a 'ke -nyna'a? **XXVII** 'Le vñ 'ye ɔ -kaa "yi'le, vñ na: -Yɔ 'ma-a 'Zaan Batiisi, -ɔ lbho 'ɔ, -a se ɔ yibo. 'Le ɔ na: ε -nmɔ'c-ɔ "yrili, -bho ε -ni -kaa 'mu, "lemnı, -ɔ lbho'a 'inmu, 'mna -see ɔ 'nyrı "si yi.

"Yreetı 'son "kpi'a "yi

XXVIII *Zezii po'a wlu 'mne ti a, ɔ 'po-o "yi -lue, ɔ na: Koo a-a popo'o dı -neε "kpi 'gwluti'a? Nyukpasu -lue 'bhle-e "yreetınyukpasi 'son. ɔ na 'wa -lue -bodı: Mu 'le 'an -kpaa 'mu -in 'ke lbhv nu. **XXIX** "Yu 'mno na 'ɔ -tita -bodı: 'In se 'le 'bheε. ɔ -ni'a 'bho -daan, ɔ popo'a 'gwluti ɔ -sɔ'ɔ 'mu-ε 'le ɔ 'ye lbhv 'mu mu 'le 'ɔ -tita'a -kpaa 'mu, **XXX** 'le nyukpasu 'mno 'ye 'bho 'ɔ "yu'a 'soncs -ye 'le ɔ na: 'An "yu, mu 'le 'an -kpaa 'mu, -in 'ke lbhv nu. ɔba na: -Ao! ɔ 'wɔn-o'o bhebhe -see da mu. **XXXI** 'Bho vñ -ni 'ɔnɔ'sɔn 'klumı 'le, ɔ -tita'a 'gwludi'a? Nyu 'mnı na: 'Kıun, 'le ɔ 'ye'a mu, 'inno mo'o. 'Le Zezii na: -Ziadı 'in-ı za'a amu -bodı 'mu, "nyinynidi'a

nūmu *lapoozamu -ke "wīlūmu-υ 'ye-e amu "yi-zi -mu 'le -Lago 'ke υ -kɔ. [XXXII](#) A -gblee, *'Zaan 'yi-e amu -bodi 'le ɔ 'ye amu -Lago'ɔ "yisrεεjolu da -tɔ 'le a -see ɔ "gwlide. "Nyinynidi'a nūmu lapoozamu -ke "wīlūmu de 'ɔ "gwli. A 'ye'a -kaa l̄'a klε li, 'le a -see a'ba "nyinynidi "yiyibo, a -see -Lago gbo "bhiti a 'ke ɔ "gwlide'a!

**Zezii na *Zuifu'a -kligbi 'mo-o lbhvzemv
bhle'a nyani*

(Maaki 12:1-12; Luuki 20:9-19)

[XXXIII](#) A -gblee, *Zezii na: A po "yi -lue -lreε -lokui! -Kpaaduyi -lue-e "du'o ɔ -kpaa. Tui-i tro'a "bhi υn-υ 'la'a lezεεn, 'inni ɔ -lo'o. 'Ya 'bhi nyu-υ nu'o duvεεn 'mu. -Kpaa 'mne, ɔ -po 'nε-ε -gbati "yrili, 'le ɔ 'ye -dedeyibbie cε, ɔ 'ye ε lasoo tri 'le υn 'ke 'le 'ε 'limu 'ya "bhi vlotɔ -ni 'le υn 'ke i "ni 'mu -za. ɔ 'po-o 'bho 'tide 'lru -popo 'le υn 'ke 'bho -kpaa li-fuo -ni. ɔ nu'a -kaa a, 'le ɔ 'ye ε lbhvnumu lisie, -bho υn -ze ε, 'le ɔ -ke υn 'ke 'gble, 'le ɔ 'ye 'mu-so, ɔ 'ye 'le nya 'laga 'mu mu. [XXXIV](#) 'Ya -zazancɔ nyni'a a, ɔ 'lbho-o 'le lbhvnumu 'mnu gbo 'ɔ 'gbaplemu υn 'ke 'ɔ ni "nyi, υn 'ke i 'le ɔ gbo kpa, 'le υn 'ye mu. [XXXV](#) Un nyni'a a, 'innu υn kpvn'o kwa 'mu ti, υn 'lbha'o. Un "sεεn'ε -lue, -lue 'mε-ε'o ɔ -sie'e-e -gwlii 'mu 'le υn 'ye tanno -digbi 'mu 'lbha ɔ 'ye 'mε. [XXXVI](#) I zi'a -kaa a, 'le -kpaayowli 'mno 'ye 'ɔ 'gbaplemu -lrub-υ -die'a "yi lbho. Lε υn nu'a -tanyinyu "lruli 'tun, 'innu υn nu'o -lreεε.

[XXXVII](#) C 'gbaplemu'a klε -gwε'ε 'bho ti, -kaa ɔ -ɔ popo'o -kaa 'gwlvti: -Bho ε "du 'an "bhuoka'a "yu, υn-υ 'ye -ɔ 'bho "du -mu. 'Ε dι, 'bho gbo 'mu

'bhɔɔnamu, 'ɔ "yu'a 'dɛ -lue -ke dɪ ɔ -kma'a, ɔ 'ye
ɔ lbho, [XXXVIII](#) 'le ɔ 'ye mu, ɔ 'ye nyni. Un 'ye 'ɔ
"yri a, -kagbe 'wa "se bhaga'o: 'Le nyaka 'wla -ɔ
'ye'a 'ɔ -tuta'a -kpaa'a "kpi -zi mu, 'inno 'ka-a. 'ɛ
dɪ a-ba 'lbhɔ ɔ ɔ 'ke 'mɛ, "lemnui -kpaa 'mne ε,
-a-bu 'ye ε 'tɔ -ko mu. [XXXIX](#) ɔ-bɔ "yu 'mnɔ, 'inno
vn kpvn'o kwa 'mu ti, vn -ke ɔ 'ye -kpaa 'mne le
po 'le vn 'ye ɔ 'lbha ɔ 'ye mɛ.

[XL](#) 'Bho wlu 'mne'ε "kpi, nyv-v po 'ɔ -lokui,
Zezii dede -nɪ 'nu ti: -Bho -kpaayowli yi 'le, koo
ɔ 'ke nyv 'mnv -nyna'a? [XL₁](#) 'Le nyv ɔ po'a dɪ
gbo na: -Kpaayowli -see 'wa ngaze 'ye yi, ɔ-ɔ 'ye-
e nyanibhlemu 'mnv 'lbha -mu vn 'ke 'mɛ, 'le
ɔ 'ke 'ɔ -kpaa nyv -lrvñ lisie. -Bho lezəenbhi'a -
zazançɔ nyni, -v 'kɔ ɔ 'ɔ ne "nyi, 'inno ɔ 'ke ε
lisie. [XL₂](#) Zezii na: Wludie -gbe -ε 'cni-ε'ε 'le -
Lago'ɔ "bɔgv 'li, a -see ε zre? ε 'le-ε -kaa na:
Sukpu -budupomu -ba'a, vn nv'a ε se "yrili-nmɔ
vn po'a ti, 'ε 'bɪ-ɪ 'ye-ε'ɔ na 'inno -nmɔ'ɔ
"yrili, -ε -zi'e sɪkpi 'wee. Ebε 'mne, 'inno
-a'ba -Kɔyi -Lago nv'o -ε -nmɔ'ɔ "yri "kpi
ti 'bho -a'ba "yigbeyi.

[XLIII](#) Zezii 'le'ε -kaa: 'ɛ dɪ 'in-ɪ wɪ 'i amu "yiti.
-Bho a se a'ba "nyinynidu "yiyibo 'le a 'ke -Lago
gbo "bhitia, ɔ -see amu -ko yi. "Sesinyv 'kɔ
ɔ 'bho "du, 'inno ɔ-ɔ 'ye -ko mu. [[XLIV](#) 'Le ɔ
'ye 'bho wlu -lrεε kɔ, ɔ 'ye "yi po, ɔ na: 'In
kɔ'ɔ-ɔ sukpu muaklagba -lrεε: Nyɔ-ɔ 'ga'a 'bho
sukpu muua "yriti, ɔ 'jra-a li. 'Le, -bho εbε 'gɔ ɔ
"kpi ti, ε-ε wa 'nɔ ti.]

[XLV](#) A -glee, *-Lago'ɔ 'sragazamu klıgbı -ke
*Falizięen 'wɔn-ɔ 'ɔ "yi 'muti, 'le vn yibo'o -

ka ɔ "si 'u 'nyñi. **XLVI** 'Inni 'bhle'e 'nyñi'a dì
vn 'ybha'o vn 'ke ɔ kpvn. Nyv-u zi 'ɔ gbo 'ɔ
-Lago'ɔ wlu'a 'mvtizεε'ε kamv, vn -die'e-e "yi.
Nyv 'mnv'a "yidieε'ε -fanv 'lbhv v'o, vn 'ye ɔ
"yiti"tayi.

XXII

'Nyñokpagɔ'ɔ 'kpi'a "yi (Luukı 14:15-24)

I A -gblee, *Zezii 'kpa-a 'bho -lreeε 'le "yi 'mv,
ɔ-ɔ 'tmvñ n't'e nyv-u po 'ɔ -lokui, ɔ na: **II** Le -
ke -Lago'ɔ nyv'a -kɔkɔɔ gvgɔ'ɔ "yiti, 'inñe 'ka-
a: 'Bhlvkpøyowlklagba -lue "du-o 'ɔ "yu-u kpa'a
'nyñɔ go "yi. **III** ɔ gwε'ε pipia "yi, 'le, nyv ɔ 'la'a,
ɔ 'ye 'le v gbo 'ɔ lbhvñvñvñ lbho vn 'ke linamu
yi. (A 'ye li-ɔ, -budu -ke 'li nyv 'mnv-u 'ye'a -li
-nì mv, gobant'a -dadudu ɔ de'e 'bho 'ε wɔnyi ti.
-Bho nyɔ 'ke 'le pa, 'le ɔ-ɔ za'a 'bho, ɔ-ɔ pa'a 'mv.)
A -gblee, -ka vn -die'a 'mv vn -see yidi 'wɔɔn. ɔ
lbhvñvñvñvñ 'mnv nv'a -kaa, vn 'yi-e le 'le vn 'ye
'wa -kɔyi wlu -ya, **IV** 'le ɔ 'ye lbhvñvñvñvñ -lrvñ lbho
ɔ na: -Bho a mu, a na nyv 'in 'la'a -bodi: -A'ba
'bhleyi 'lbha-a 'ɔ "nalı 'bhle'a 'cna, lilił -gwε'ε-ε
"yi, a mu a 'ke li. **V** U-bv nyv vn kpa'a wlu, 'wa
dì se lilił "kpi -ni. Un -sɔ'ɔ 'mv-ε, vn 'mu-o 'wa
'bhi'a dì gbo. -Lue -sɔ'ɔ 'mv, ɔ 'mu-o 'ɔ -kpaa
'mv, -lrɔɔ -sɔ'ɔ 'mv, ɔ 'mu-o 'ɔ 'pelvpoli'a -da.
VI -Yv -sie'a 'bho 'kpvn-o 'ɔ lbhvñvñvñvñ 'mnv kwa
'mv ti, vn 'ye v nyani 'mv kla vn 'ye v 'lbha, vn
'ye 'me.

VII 'Bhlvkpøyowlı 'mnɔ 'wɔn'ɔ dì 'mnı 'bɔ, ɔ
'po-o 'ce, ɔ na: "Sroja, a mu, a 'ke "kulbhamv

'mn̩v ti-za 'le a 'ke 'wa gwlo "yripo. 'Le v̩n 'ye 'na
 nu -ziaka, v̩n 'ye yi. **VIII** 'Bho z̩ -lue 't̩n 'mne 'li ɔ
 na 'ɔ lbhvñvñmu -lrvñv -sie'a 'bho -bodu: Lilili
 -pi-ɛ'o 'le nyu 'in 'la'a, v̩n -see 't̩ lili 'mn̩'a
 'limu "yigɔ'c̩ d̩, **IX** a mu 'le -jolvgbli -ke -jolv̩t̩
 "yi, nyɔ'o nyɔ a-a 'ye'a 'ye mu, a 'lɔ ɔ, a -ke ɔ
 'ke yi. **X** 'Nɔɔ ɔ lbho 'v a, 'ɔ lbhvñvñmu 'ye 'le mu,
 v̩n 'ye-e d̩ a "nyinynimu -ke d̩ a "yrilinmɔmu,
 'innu v̩n 'gbvñv'o "lru, v̩n -ke v̩n 'ye yi, -srñni! -
 budu 'ye nyunyu "yi.

XI Un -n̩'a linamu, 'bhlvkpayowli 'pa-a 'le, ɔ 'ke
 nyv-v yi'a 'ye. ɔ -ka 'le-e gbu, nyɔ -lue se gobana
 'mu'btle. **XII** 'Le ɔ na: 'In bha, koo -mñcc pñpa'a
 'mvti 'le -in se gobana 'mu'btle'a? ɔ -bɔ nyɔ 'mñc
 'nu-o blenyi, ɔ -see wɔn -wlu. **XIII** 'Bhlvkpayowli
 na: A kpvn ɔ, a san 'ɔ bh̩i -ke sv̩, a 'ke ɔ 'le
 "piemu 'nɔɔ -kuyre -n̩'a "vuto. Le -ke ε gugɔ'c
 "yiti, 'ε 'zo 'ka-a: Nyv-v -see'a 'wɔn -Lago 'ke v
 -kɔ, ɔ -ye -v 'le "kɔgwlækuyre 'mu "vuto -mu,
 'co'n 'kleyeeɛ -ke "vivia -n̩'a. **XIV** A -gblee, nyu
 ɔ -c̩ 'la'a ɔ 'ke v -kɔ, v̩n -se -se. 'Le 'wa "klumu'a
 -yu 'wɔn'ɔ ɔ, ɔ -za'a 'bho, v̩n se "yi-die.

Lapoo'a "pelee

(Maaki 12:13-17; Luukı 20:20-26)

XV I zi'a -kaa a, z̩ -lue 'z̩ ɔ, *Falizieen "we
 'pa-a "sra, -ka v̩n 'ka -nyna 'le v̩n 'ka *Zezii d̩
 -kpvn v̩n 'ke 'na bhaga. **XVI** Un gwε'ε "yi, 'wa
 -namu gbi -ke *Elɔɔd̩i'a -namutɔl̩ -sɔ'c̩ 'mu-ɛ
 v̩n 'ye ɔ tidedenamu mu, v̩n na: -A'ba -Tɔyi, -
 a yibo'o-o "yisrεeyi -in "du'o. -Ka -Lago nu'a
 nyɔ -na 't̩n, 'ka-a -a t̩'ɔ nyu. -Bho koo nyɔ "du
 nyɔklagba, -a'a ple 'ɔ "yri. 'Bho nyu'a "yigbeyi,

-bho -in -ka wlu, -a'a 'kükle wlu "yi. **XVII** 'E dí -a dede'e -inmu ti, 'Wlomεε'ε 'bhlv̄kpayowlklagba na: -A "pεle lapoo. Ε -nmo'c -kaa-a ti -a 'ke ε nu'a? -A "pεle ne-ee -ale -a'ba "pεle ne -le? Koo -a popo'o 'gwlvti'a? 'Tmuv -amu. **XVIII** C yibo'o-o 'wa nyani'a dí 'le ɔ na: -Mιε 'son wɔn 'mu 'bhlemu-a, -ka a 'le'ε -laa, ε -se 'ka-a a-a popo 'gwlvti -ko. A-a 'bi-e 'inmu lemu ti a 'ke 'inmu dí -kpvn. 'E dí 'in 'wun 'i 'bɔ. **XIX** A -ya 'inmu mɔniyuε 'mu 'in 'ke ε 'ye 'le 'in 'ke ε wlu "kpi "du. **XX** 'Le un -ke ε 'ye yi. C na; Nyunyɔlru -ke 'nymi-i -ni'a -laa mɔniyuε "kpi, yɔɔ -kɔ ni'a? **XXI** Un na: 'Bhlv̄kpayowlklagba mo'o. 'Le ɔ na: Kun. -Bho ε "du 'bhlv̄kpayowli'a 'bhodueε'ε dí, a "du ɔ 'bho 'le a 'ke lapoo "pεle! -Bho ε "du -Lagɔ'c 'bhodueε'ε dí, a "du ɔ 'bho -lrεε 'le a 'ke 'ɔ 'gwlvdı nu! **XXII** Un 'wɔn'c Zezii'a wlu 'mne 'bɔ ɔ, wɔn 'mu -u ti 'le un 'ye ɔ 'bho sie, un 'ye mu.

*'Bho 'memu'a glusɔε'ε "kpi'a tidedewlu
(Maaki 12:18-27; Luukı 20:27-40)*

XXIII A -gblee, 'le Zelizaleεemu, nyu'a 'plan-a -ni'a 'le -lrεε, 'innu 'mo-o *Sadiziεen. -Kaa un-u tɔ'c -kaa nyu na: -Bho nyɔ 'mε ε, 'ɔ -sɔ glu. Zɔ -lue 'mne 'zɔ, u-bu nyu 'mnu, 'wa -lrvu -ye'ε-ε *Zezii 'le un na: **XXIV** -A'ba -Tɔyi, -a'ba "na *Moyiizı po'o gba, ɔ na: -Bho nyɔ 'bhle 'nyno 'le ɔ -ke un -see "yu 'wlu 'le ɔ 'ke 'mε ε, 'le ɔ 'ke 'lotu'a "yunyukpasu 'bhle a, 'inno kpa'a 'ɔ -dīgbanyuɔ 'le ɔ -ke un 'ke 'ɔ 'lotu'a "yu'a 'nymi 'mu "yu 'wlu -ni. **XXV** 'Bho-o 'lotu'a "nynuu -meεson -ni'o. Zɔ -lue 'zɔ 'wa "klumu'a -lue 'kpa-a 'nyno, ɔ -ke un -see "yu 'wlu ɔ 'ye 'mε, 'le 'ɔ 'lotu'a "yu 'ye 'ɔ

-dīgbanyoč kpa. [XXVI](#) Ọbɔ -ke ὑn -see "yu 'wlw ɔ 'ye 'me -lreε. 'Ka 'mnoč ɔ, ὑn -sie'a 'bho ὑn 'luo'o -dīgbanyoč 'mnu 'mu -lue -lue, ὑn -ke ὑn -see "yu 'wlw, ὑn 'ye 'me. [XXVII](#) -Dīgbanyynaakpu pa'a 'le, ὑn 'me-ε'ɔ -lreε. [XXVIII](#) 'E dì, -bho -in na, 'le 'wi -lreε 'li 'memu-v 'ye-e glu -so mu a, u-bu 'lotu'a "nyuuu -meešon 'mnu 'le, koo 'wa "kpidi 'ye 'mu-ni mu 'bho 'nyaaakpu 'mnu'a damu'a? 'Wa 'wee kpu u 'ko-o'o. -Bho ὑn -so glu, 'bho 'wa "klumu 'le, yoo -ke 'nyoč ὑn 'ke "du'a? 'Tmuu -amu!

[XXIX](#) 'Le Zezii na: -Ye 'ma-a 'memu'a glusočε'ɛ dì, a -see 'ɛ -lue 'tìn 'muti'wɔn. A-a "maa-a a'b'a "bhi, -ekedimaa, a se -Lagoč wlu yibo 'le a 'se 'ɔ wɔnkuε yibo -lreε. [XXX](#) 'In-i 'tmuu'o amu-ε, -da 'memu-v 'ye'a glu -so -ni mu, kpukpεε -see ti-ni yi. -Lago gbo'a -dalbhomu -ni'a 'le yaku 'li, -ka 'wa tinε -ni'a a, 'ka-a nyunu'a ne-ε 'ye -ni mu. [XXXI](#) -Bho a na 'memu -see glu -so yi a, a "maa-a a'b'a "bhi. Dì -Lago 'tmuu'a Moyiizi ɔ 'cnı'a 'le -Lagoč "bɔgɔ 'li, a -see i -bhla 'bu'wɔn ke? [XXXII](#) -Kaa ɔ 'le'ɛ -kaa: A'ba "nakligbi "we, *Ablaamu, *Izaaki -ke *Zakcočpu, 'mnoč -Lagoč, 'inmoč -ke ὑn bhla'a *-ybheybhεtite, 'inmoč 'ka-a! 'Ka-a -Lagoč 'tmuu'o Moyiizi. I-bi wlu 'mnu, 'ya 'zo -te'ɛ 'mu-ε. 'Le ε 'mu Ablaamu, Izaaki -ke Zakcočpu "we 'mnu, ὑn 'me-o'o see. 'Le, -bho -Lago na: 'Inmoč -ke ὑn bhla'a -ybheybhεtite, ε-ε tɔ'č na ὑn -ni'e-e -bhla ti 'bho 'ɔ "yigbeyi, -bho 'wla a, 'le ɔ 'ke u glu -za. A -gblee, -kaabonyu -ke -Lago -na'a, 'ka-a 'wa 'wee -ni'o 'bho 'ɔ "yigbeyi. Le a'ba 'wɔn'ɔ 'muti, 'inne 'ka-a! 'E dì 'in nu'o na: A-a "maa-a a'b'a "bhi. 'Ka-a Zezii 'le'o. [XXXIII](#) Nyu'a -dadudu-u 'wɔn'ɔ -tɔtɔwlu 'mne 'bɔ ɔ, wɔn 'mu -u ti.

*-Lago'č gbaklagba -ε ku'a wɔn
(Maaki 12:28-34; Luuki 10:25-28)*

XXXIV -Ka *Zezii -ke *Sadiziεen "we depo'a a, 'č wlu kpvn 'v a, *Faliziεen 'wɔn'č 'na 'bč, un 'gbuv'o-o 'lru. **XXXV** 'Wa "klumu'a *-Lago'č gbayiboyi -lue 'bč-č ti č 'ke Zezii dı -kpvn -ni 'le č 'ye tidede, ɔ na: **XXXVI** 'An -Tɔyi, 'le *-Lago'č gba'a "klumu 'le, gba yee ku'o wɔn -a 'ke "yi-kpvn -ε -zi'e 'ya 'wee 'mu'a? **XXXVII-XXXVIII** ɔ na: -Lago'č gba -ε ku'a wɔn tenyi, 'inne 'ka-a: -Kma -a'a -Kɔyi, -Lago'č dı! -In 'ke ɔ -a'a -polv'a kle -jeyi "nyi 'le -a'a 'gwlvtipopoe's kle ti -in 'ke 'č 'nymi "yi'bheε. Lı 'wee -a nu'a -in 'ke i nu 'č dı. -Kaa 'ka-a -in 'ke 'č dı -kma. **XXXIX** -Lago'č mnč'č gba'a 'sonne, -ε ku'a wɔn -a 'ka "yi-kpvn -lreε, 'inne 'ka-a: -Ka -in -kma'a -a'a "bhuo'a dı, -kma -kaa -in -bonyunyč dı! **XL** I-bı gba 'son -ni, -Lago'č gba -lri ɔ "nyi'a Moyiizi -a'ba dı -ke -Lago'č wlu'a mutizamu -lruv'a -tötöli, i 'ki -i wɔn.

**-Lago'č 'Bhozayi -č 'puvun'a nyu-v 'mo-o
*Daviidi'a -kɔyi
(Maaki 12:35-37; Luuki 20:41-44)*

XLI A -gblee, *Faliziεen "we -ni'a -bhla 'bho nyu'a "klumu un -see mu ke 'le *Zezii na: **XLII** 'Mna-a dede-e amu ti -lreε, -bho a-bee popo 'gwlvti 'le, *-Lago'č 'Bhozayi -č 'puvun'a nyu, -č 'ka yi, yɔč -ke -gluuwɔnyi'a "yu ma'a? Un na: *Daviidi'a "nayu mo'o. **XLIII** ɔ na: 'Le ε-be wlu 'mne's 'zč'č 'nymi -me'ε? ɔ-bč Daviidi 'mnč'č 'bhuo *-Lago'č Lisaazuzu 'tmuu no-o'o, ɔ 'ye wlu -neε 'cnı:

XLIV 'An -Koyi -Lago 'tmuu'o -kaa 'an -Koyi: -Zi -laa 'an "troli -in 'ke ti-de 'le 'in 'ke -a'a tu'a nyu wɔn-zı.

XLV -Bho Daviidı 'le -kaa a, "lemnı, -Lago'c 'Bhozayi -o 'pıvn'a nyu, 'inno c-c "si'e 'nyrı c-c 'la'a 'c -Koyi. C-bı 'ma-a Daviidı'a "nayu, -bho Daviidı -ko c-c -Koyi-i 'la, koo 'ɛ 'zı -nı'e 'mu'a? **XLVI** Zezii 'le'ɛ -kaa a, nyı-c 'ka 'tɔ 'c wlu "kpidueɛ 'bhęɛ, c se -nı. -ɛ 'wlu'a 'bho zo 'mnu 'li -alibi, nyu-v 'bı'c ti vn 'ke c dı -kpvn, 'wa nyı -see 'tɔ 'ybha c 'ke c dı -lrıı tidede.

XXIII

**Falizieen -ke *-Lago'c gbayibomu'a nvnukplı'a damu a "du a'ba "bhi "yrili*
(*Maaki 12:38-39; Luuki 11:43-46; 20:45-46*)

I I zi'a -kaa a, *Zezii na *'c -namu -ke nyu-v po 'c -lokui -bodi: **II** *-Lago'c gbayibomu -ke *Falizieen-ɛ 'mo-o *gba -Lago "nyı'a *Moiizi'a gbozızamu. **III** Lı vn-v tɔ'c amu, a "du i 'bho a 'ke i nu. A "du a'ba "bhi "yrili! U-bu nyu 'mnu, lı wa-a tɔ'c, 'wa -de nı 'mu ti. 'Wa kpli vn-v nu'a a, a'ba -gbu nı ya, a'ba nu i -le! **IV** Wɔnkugbi vn-v po'o nyu. 'Le 'wa "bhi'a 'bɔ ti vn 'ke i 'mu ti-de 'le vn 'ke v 'le 'ɛ -lue 'tun 'mu -kpa -nı 'le vn 'ke i "yi-kpvn -lreɛ. **V** Un-v 'nu-o le"o le-ɛ 'kv u "yrili-ya. Litɔlv vn-v nu'a, 'inno 'ka-a: -Bɔtɔ -ke 'limu -Lagowludidi -nı'a vn-v po'a su 'mu -ke "yigbeyi ti, vn-v 'bhęɛ 'nı-i "yi. 'Le vn-v te'ɛ 'wa -vilɔbanı'a wɔndrı'a -wlawlı ti 'le v-bee'a nı -ke nyu -lrıv'a nı -kaa gvgɔ 'le nyu 'ke v 'yra. **VI** -Bho nyıklıgbı "du gɔ c, 'le vn 'ke v 'la a, vn 'ybha-o'o vn 'ke 'nyıbhlekpi "kpi -de, 'le *-Lagowlu'a 'licıaanbudu 'li vn 'ybha-o'o vn

'ke kpizig̃i "kpi -de 'le nyu 'ke u 'yra -lreε. **VII** -Bho -die -gwe 'le vñ 'ybha-o'o nyu 'ke u 'bho "du vñ -ke vñ 'ke 'ỹye 'le vñ 'ke u 'wa -t̃omvkl̃gb̃i 'la.

VIII A-bu -yṽu, a'ba 'bɔ -klagba ti -le 'le nyu -kaa amu 'wa -t̃omvkl̃gb̃i 'la! -Ka a -die'a 'mu a-a 'mo-o 'lotu'a "nynuu, a'ba -t̃oyiklagba -ni'e-e -lue 'tin. 'Innɔ 'mo-o -Lago'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pṽun'a nyu. **IX** 'Nɔɔgb̃e 'bhl̃ukpa "kpi nyu-u 'bɔ'c ti vñ 'ke -t̃ita'a 'nymi 'bhle 'le nyu 'ke u 'yra vñ 'ke u 'bho "du, 'wa nyunyɔtu -ke nyɔ'o nyɔ, a'ba 'laa nu 'mu -le! A'ba -t̃ita -ni'e-e -lue 'tin, 'innɔ 'mo-o -Lago -ni'a 'le yaku 'li. **X** A'ba 'bɔ -klagba ti -le, 'le nyu -kaa amu 'wa -klagba 'la. -Lago'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pṽun'a nyu -ni'e-e -lue 'tin, 'innɔ 'mo-o a'ba -klagba. **XI** A -gblee, nyɔ-c 'bɔ'c ti 'le a'ba "klumu ɔ 'ke -klagba "du, ɔ -ya 'c "bhuo ya 'le ɔ 'ke a'ba 'wee'a lbhunuyi "du! **XII** Nyɔ-c 'bhεε'ɛ 'c "bhuo "yi, -Lago'ɔ 'c -c 'zɔ, nyɔ -yɔ ya'a 'c "bhuo ya, -Lago'ɔ 'bhεε 'c -c 'nɔ 'c "yi.

**Faliziεen "we'a ngazemvbhlenvnuđi*

(*Maaki 12:40; Luukı 11:39-42, 44, 52; 20:47*)

XIII *Zezii po'a wlu 'mne ti a, ɔ na: A-bu *-Lago'ɔ gbayibomu -ke *Faliziεen, a-a 'mo-o -mιε 'sɔn wɔn 'mu 'bhlemu, -ekedimaa, -ka a-a 'le'ɛ, a'ba nu -kaa. -Yeee! Ngazedı! Abu -see ti'bɔ -Lago 'ke amu -kɔ, 'le, nyu-u 'bɔ'c ti -Lago 'ke u -kɔ, a-bu ka 'nu -budu le. 'E dı, a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyi. [**XIV** A-bu -Lago'ɔ gbayibomu -ke Faliziεen, a-a 'mo-o -mιε 'sɔn'ɔ 'bhlemu. -Bho a -ka *-Lago wɔn gbo-o po, nyu 'ke amu 'bho "du'a dı, 'ka-a a 'bhle ε'o kplokpl̃o! A-a 'nu-o -bhla -kaa, 'le a-a

'lbha'a -dīgbanyñukpakpí "yrabha 'mú, a-a zu 'u
lí 'wee kwa 'mú. -Yeee! Ngazelí! 'Kla 'mno'c dí,
-Lago'-c 'ye amú -zidle -tu mu tenyi.]

XV -Lago'-c gbayibomú -ke Faliziéen, a-a 'mo-
o -míe 'scn'c 'bhlemú. -Ka a-a 'le'ε, a'ba -na-
kaa. 'Ncc 'bhlukpa "kpi a-a 'mu-o -da 'wee 'le
a-a 'ye'e -polu'a "yitibhitiyi -lue a -ke o -na'o. -
Yeee! Ngazelí! -Bho a 'ye o -kaa, 'le 'c 'mutiyees
'mu, "kögwlene -ke 'mu a'ba "bhi 'ka mu, 'le-e
a-a "nyinyiε 'no ti. 'E dí a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyi.

XVI A-bu 'ma-a -naagi'a "yisumu -u po'a
nyu "yisræejolu gbo, -yeee! Ngazelí! A-
a 'gbu-o nyu "yrili na, -bho nyø -zre -ni *-
Lago'-c buvböbhlegbo'a lisaabudu 'mu, 'c wlu -
see "yiti"si. -Bho ε "du -budu 'mne'ε sanu,
'lemnü ε "si-e "yiti. 'E dí a-a 'ye 'kle 'ye mu
tenyi. **XVII** -Naagi'a "yisumu-a, a-bu se'a -naagi
'bhle a, -Lago'-c buvböbhlegbo'a lisaabudu'a damu
sanu nyø-o "nyt'a -Lago "du-o le. 'E dí 'bho 'ya
'klumu yee "yri kpvn'o ti'a? Sanu-ae -ale -Lago'-c
buvböbhlegbo'a lisaabudu? **XVIII** 'Le a-a nu'o -lreε:
-Gbagbu -ke "kpi vñ-u za nñ'a -Lago'-c *'sraga,
-bho nyø -zre -ni ne 'mu, 'c wlu -see "yiti"si, 'le o
'ke 'sraganmi 'mu -zre -ni a, 'c wlu "si-e "yiti.

XIX -Naagi'a "yisumu-a! 'Sragagbagbu'a damu,
nmi nyø-o "nyt'a -Lago "du-o le. 'E dí 'bho 'ya
'klumu yee "yri kpvn'o ti'a? 'sraganmi-ae -ale
'sragagbagbu? **XX** Nyø -yo -zre -ni'a 'sragagbagbu
'mu, c-c zre 'nñ-e le"o le -e -nñ'a 'bho 'ε "kpi 'mu
-lreε. **XXI** Nyø -yo -zre -ni'a -Lago'-c buvböbhlegbo'a
lisaabudu 'mu, c-c zre nñ'e -Lago -ni'a 'le 'ε 'limu
'mu-ε -lreε. **XXII** Nyø -yo -zre -ni'a yaku 'mu, c-
c zre 'nñ-e -Lago'-c -dena 'mu -da o -kɔ'c o, 'le o

"si'e 'bho, -Lago -kɔ'ɔ 'bho, 'enni 'ɔ-ɔ zre ni'e 'mu -lreɛ.

XXIII A-bu -Lago'ɔ gbayibomu -ke Falizieen, a-a 'mo-o -mιɛ 'sɔn'ɔ 'bhlemu. -Yeee! Ngazelı! A'ba -kpi 'mu'a -lolohi -srıun'a -buene, a-bu 'bhεε'ε 'ya -Lago'ɔ "nyinyia, 'le, *gba -Lago "nyi'a *Moyizi, 'ya -tɔtɔlziğı -ni: "yisrεedı-e ngazebhleeε -ke 'mυtiyεε, a-a kpvn 'ni 'plu. 'E dı a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyi. **XXIV** -Naagi'a "yisumu-a, a-bu po'a nyu "yisrεejolu gbo, a-bu kuku'a 'mυti 'bho ltoope'a damu 'le a-a kpvn ni'e lızıgi 'plu.

XXV A-bu -Lago'ɔ gbayibomu -ke Falizieen, a-a 'mo-o -mιɛ 'sɔn'ɔ 'bhlemu. -Ka a'ba gba 'lε'ε, 'ka-a a-a wɔtɔ'ɔ a'ba "kɔri -ke a'ba "be li. - Yeee! Ngazelı! -Ekedımaa, "yriyrinaagi -ke "nyinyninaagi -lru-i "tuu'a amu -i -ke 'mu a-a zi ni'a 'le a-a 'ye'a nmo-e lilił, 'inni a-a kpvn'o 'plu. 'E dı a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyi. **XXVI** Falizieen -ke -naagi "lɔ'ɔ, a zi i-bi "nyinynidi 'mni'a dı 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi -tanyi 'le -Lago 'ke 'ya dı 'bho 'le a'ba kpli 'ke "yi'srεe.

XXVII A-bu -Lago'ɔ gbayibomu -ke Falizieen, a-a 'mo-o -mιɛ 'sɔn'ɔ 'bhlemu. -Yeee! Ngazelı! A kɔɔ'ɔ-ɔ tritritzokoeplu. 'Ya "kpi -nmo'ɔ-ɔ "yriili 'le 'ya 'limu 'zɔn'o -plɔnkuñ, 'le 'ku'a 'kpi 'wla'a 'le ti. 'E dı a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyi. **XXVIII** -Ka -lue 'mno, 'bho "kpiti a "du-o -zıgi 'bho nyu'a "yigbeyi, 'le a'ba 'limu "yrabha -ke "nyinynidi -lru "yi'e 'le.

*'Kle-e 'ye'a nyu "kpi -yi mu, 'inni *Zezii -za'a
'mu
(Luukı 11:47-51)*

XXIX A -gblee, *Zezii 'lu -v -kaa "yi -lrεε: - Yeee! Ngazelı! A-bv *-Lago'c gbayibomu - ke *Faliziεen, a-a 'mo-o -mιε 'son wɔn 'mu 'bhlemu. A -nmɔ'c-č -Lago'c wlu'a 'mutizamu - ke "yisrεεmu -lrvu'a zokoe kwa 'mu ti. **XXX** 'Le a-a nu'o: -Bho -abu -ni 'kι ti -a'ba "na'a -nɔc "yi a, -abu -ke vñ -see 'kι -naagi -lue 'mu-ple yi -a 'ke -Lago'c wlu'a 'mutizamu 'lbha vñ 'ke 'me. **XXXI** I -ni'a -kaa 'mu a, nyv-v 'lbha'a -Lago'c wlu'a 'mutizamu vñ 'ye'a 'me, -ka a "du'a ka 'wa "nynuu'a "nynuu, a'ba "bhi'a wlu 'le'ε 'na. **XXXII** 'Mna yibo'o-o, le a'ba "na "we nu'a 'bho, a -see 'ε dı 'bhɔ yi! 'E dı a-a 'ye 'kle 'ye mu tenyi. **XXXIII** "Yrabhabhlemu-a! -Zigle -ε 'ye'a amu -kpvn mu 'le a 'ke "kɔgwlekle 'ye, koo a 'ke ε wɔn 'mu cε'ε? **XXXIV** 'E dı, a po -lokui! -Lago'c wlu'a 'mutizamu-e nyv -Lago "nyi'a "yisrεεnaagi -ke -Lago'c wlu'a yibomu, 'in-i 'ye -v amu -jeyi -po -mu 'le a 'ke tɔlu 'lbha vñ 'ke 'me, 'le a 'ke -lrvu 'bho nyvyrilbhaatu "yri kɔ 'le a 'ke -lrvu 'le a'ba *-Lago'c wlu'a 'liciaanbidi 'li "sεen -ni, 'le, -yu -sie'a 'bho -v 'ye'a -ple mu, a 'ke v kli ple 'le gwle "kpi ti -lue -lue. **XXXV-XXXVI** Nyv-v -see'a "nyinynidı nu a'ba "na 'lbha'a 'bho vñ 'ye'a 'me, vñ -die'e-e "yi. 'E 'nyaa'a-a 'bho "yisrεεyi *Abel'i'a "kpi, 'le, Balakii'a "yu, Zakalii a 'lbha'a see 'bho *-Lago'c bubɔbhlegbo'a *'sragagbagbu -ke 'ε lisaabudu'a gwia 'mu, o 'ye'a 'me, ε 'ye o -ye. A-a 'ye-e -Lago'c nyv nyani 'mu -kla -mu -lreεε'ε dı, -ziadı 'in-i za'a amu -bodi 'mu, v-bv nyv 'mnu 'wee a'ba "na 'lbha'a 'bho vñ 'ye'a 'me'ε dı, 'kleyeeε'ε -belu -Lago'-č 'ye'a -ya mu, a-bv 'traamu'a nyv ε-ε 'ye 'kpti'ga mu!

**Zezii -ke Zelizalεεmv'a "gbe
(Luukı 13:34-35)*

XXXVII *Zezii po'a wlu 'mne ti a, ɔ na: Zelizalεεmvkɔmv-a, Zelizalεεmvkɔmv-a! -Lagɔ'ɔ wlu'a 'mutizamu ɔ po'a amu -jeyi, a-bu 'lbhv -v'o un 'ye 'me. A -gblee, -ka -gbanyoncsun 'kikle'a 'ɛ "yreeti "lruli 'bho 'ɛ -kpakpı 'zə, -ka -lue 'mnɔ 'ka-a 'in 'bɔ'ɔ ti sese 'in 'ke amu "lruli'kikle 'bho 'an "troli 'in -ke a 'ke -na 'le a'ba 'wɔn'o! **XXXVIII** 'ɛ dı 'traamu 'tɔ 'in-i 'wlu-o amu "yrili. A -gblee, wlu -Lagɔ'ɔ wlu'a 'mutizayi *Ezayii -za 'ka 'mu see, 'ɛ "yri'a 'bi'a 'wluwlunɔɔ 'kɔɔ'ɔ-ɔ gbo. ɔ na Zelizalεεmvwgwlo-ɔ 'ye-e ti-so -mu 'le ε 'ke wɔn -ze. **XXXIX** 'In-i 'wı -i amu "yiti, -ɛ 'wlu'a -laa, a -see 'inmu 'ye yi kplokplø, 'le, -nɔɔ -ke 'li a-a 'ye'a -nu mu, na: *-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pɔvn'a nyu, 'nnɔ -ni'e yinamu, -Lagɔ -wunna nɔ "niti ɔ! ε 'ke ε 'kpi bhla.

XXIV

**-Lagɔ'ɔ bvbɔbhlegbo'a tisɔɛ'ɛ "kpidi *Zezii -za'a 'mu
(Maaki 13:1-2; Luukı 21:5-6)*

I A -gblee, *Zezii 'da-a 'le *-Lagɔ'ɔ bvbɔbhlegbo. ɔ -ni munamu 'le *ɔ -namu 'ye ɔ linyni 'le un 'ke ɔ -Lagɔ'ɔ bvbɔbhlegbo 'mne "yi-tɔ. Un na: -Gbu -bidi -nu ɔ ya, -ka ɔ -nmɔ'ɔ "yrili, 'ya gugɔbole se -ni. II 'Le ɔ na: A-a 'ye 'ya 'wee li'a? -Ziadı 'in-i za'a amu -bodi 'mu, a -gblee, -bidi -nu, un-v 'ye -i -wa -mu 'wee 'le un 'ke ɔ ti-za. 'Ya le -lue komu -see 'bho -sie yi.

*'Kmu'a "yitiinɔɔ "yi'a ngaze 'ye'a -yi mu
(Maaki 13:3-23; Luukı 21:7-24)*

III *Zezii po'a wlu 'mne ti a, o 'mu-o 'le Olivieegogo "kpi, o 'ye ti-de. *'-namu 'nyni -o li un 'ye o tidede, un na: *-Lago'c bvbobhlegbo'a "kpidi -in -za'a 'mu 'traamu, un-u 'ye'a -wa mu 'le, -bhlaaka 'ε -nco 'ke nyni'a? -Bho -a'a leyie -ke 'kmu'a "yitiinamu'a -nco -ka nyni 'le, leelε -a 'ke ε 'muyibo -ni'a? 'Tmuu -amu!

IV 'Le o 'ye u "di 'mu "du, o na: A "du a'ba "bhi "yrili 'le nyu -caa amu -tco "yrili"maa. **V** A -gblee, nyu'a -dadudu-u 'ye-e -yi -mu 'le un 'ke 'an 'nyni 'mu"luo, un 'ke -caa 'le -lue -lue: 'Inmo *-Lago'c 'Bhozayi -o 'puun'a nyu, 'inmo 'ka-a! 'Ka-a un-u 'ye 'le mu 'le un 'ke nyu'a -dadudu di "yrili"maa. **VI** 'Bho 'mno, -bho tuu -ka 'le a "bhli-i vce, -sianyu'a 'lbha amu -le! -Bho a 'wcn 'le 'bhlikpi -lru "kpi'a tu'a vcooc'c "di 'bc, -sianyu'a 'lbha amu -le -lreε! Tuu 'mnu-i 'ye-e -vce mu, ε -se -bhla 'kmu'a "yitiinco -ko. **VII** 'Bhlukpa -lreε'ε nyu -ke 'bhlukpa -lreε'ε nyu-u 'ye-e tu -vce -mu 'le 'bhic -lue -lrc'c nyu -ke 'bhic -lrc'c nyu 'ke vce. 'Mu-u 'ye-e 'le 'bhlikpi'a -dadudu "kpi ti-yi -mu, 'le 'bhlikpi'a -dadudu "kpi 'bhlukpa-a 'ye-e -tre -mu! **VIII** 'Ya 'wee-e 'mo-o 'kleyeeε 'mu 'nyaanamu.

IX 'An 'nyni a 'bhle'e "kpi'a di nyu-u 'ye amu -kpvn mu 'le un 'ke amu nyani 'mu kla 'le un 'ke amu 'lbha a 'ke 'me. 'Bhlukpi "kpi'a nyu 'wee-e 'ye-e amu 'mu'nye -mu. **X** 'Bho -nco 'mne ti nyu'a -dadudu-u de'a 'inmu "gwli, 'wa "gwlideeε-ε 'ye-e -deni 'mu-so -mu 'le un 'ke gboziza 'le un 'ke 'wa jekamu kwa 'mu 'kpa 'le un 'ke 'mu'nyinye -lreε. **XI** Nyu-u 'ye-e 'mu-so -mu 'le un 'ke -caa 'le: -Lago'c wlu'a 'mutizamu -a "du'o. Un -se -Lago'c

lbhvnuvuzıgi -ko. Ubu 'mnv-v 'ye-e nyv'a -dadudu -tɔɔ "yrili"maa -mv. **XII** "Nyinynidı-ı 'ye-e 'kmv "kpi 'pıple -mv. 'ɛ -nɔɔ ti dıkıkmee-e 'ye-e pıple -mv 'le 'an nyv'a -dadudu 'mv. **XIII** nyɔ -yɔ 'ye'a 'kpa "yi -ku mv -ɔ 'ye'a 'nmv "srıı mv "kɔmukɔmu, 'nnı 'ye 'pın mv 'bho -Lagɔ'c "yigbeyi. **XIV** -Lagɔ'c nyv'a -kɔkɔ'c "dızıgi -nıı, 'bhlıkpı 'wee "kpi'a nyv 'ke 'ya -ziadı 'bv'wɔn 'le ı 'ke 'an dı 'mv-za ke-ɔ 'le 'kmv'a "yitiinɔɔ 'ke nyni mo'o.

XV A -gblee, -ka -Lagɔ'c wlu'a 'mutizayi vñ-v 'la'a Danielı 'lɛ'ɛ see, lɛ vñ-v 'la'a "nyinynile, -ɛ nyni'a 'bhłukpa wɔn, 'nnıe 'ye -yi mv, 'le, 'bho -Lagɔ'c "yigbeyi -da 'saa'a li ε se'a ti-nmc ɔ, ε 'ke 'bho -nı. (Wlu -nıı, ı 'bhle-e 'zɔ. Nyɔ -yɔ zrı 'ı a, ɔ -de nı -połu ti 'le ɔ 'ke ı 'muti'wɔn!) **XVI** -Nɔɔ -ke ti le 'mne-e 'ye'a -yi mv a, nyv -yu 'ma-a Zideekomu a, vñ ple vñ 'ke 'le trı 'kpi mu. **XVII** "Bhlegbo'a -da nyv-v po nt'a "zrɔ "jiazɔ ɔ, nyɔ-ɔ 'ye'a 'bho -nı mv, -bho 'ɛ -nɔɔ nyni a, 'ɔ pa 'le 'ɔ -budu 'li, 'ɔ 'luo 'ɔ -kokolɔ 'mv -le! ɔ -ce -nı 'le ɔ 'ke ple -nalo! **XVIII** Nyɔ -yɔ 'ye'a -kpaa 'mv -nı mv, 'ɔ yi gwłɔ 'mv, 'ɔ pa 'le 'ɔ "bhlegbo, 'ɔ 'luo 'ɔ "yrie 'mv -le! ɔ -ce -nı 'le ɔ 'ke ple -nalo! **XIX** -Yeee! Ngazedı! 'ɛ -nɔɔ ti 'nynuvpakpı-ı 'ye'a -nıgbılı 'bhle mv -ke -yu 'ye'a 'nyanyayreeti "kpi'bhle mv, vñ-v 'ye-e -sia -mv tenyi "se! **XX** 'ɛ dı a bhade -Lagɔ li 'le a'ba pleplenɔɔ -kaa "gudabhla -ke *-a'ba lifɔzɔa ɔFa24 20 'Le 'Zuifu "we'a 'bhłukpa "kpi, lifɔzɔ'c bhla a, "gbe'a wɔen -ke'ɔ 'le nyɔ se 'bhɛɛ ɔ 'ke -na. **XXI** A -gblee. 'ɛ -nɔɔ ti'a 'kleyeeɛ 'sɔnnɛ -see -nı yi. ɛ -ɛ 'ye-e wɔn-ku -mv tenyi. -Da -Lagɔ -

ya'a 'kmv ti, ε -kaa -zian "kpi-i bhla, nyu -see 'ε 'kleyeeεεlεtu 'ye ke -bhla. Εbe 'mne, -bho ε zi, nyɔ see 'tɔ 'ε -lreεε 'ye yi "kɔmukɔmu. [XXII](#) -Lagɔ -see 'ybha nyunyu'a 'wee 'ke -gwε. 'Ε dι ɔ 'ybha'o ɔ 'ke ε-be 'kleyeeεε 'mne'ε 'wι "yi"pli. 'C nyu ɔ -za'a 'bho'a dι, ɔ-ɔ 'ye 'wι "yi"pli mu 'le un 'ke 'kleyeeεε wɔn 'mu cε.

[XXIII](#) ε-beε -mne ti, -bho nyɔ nu na: *-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pυn'a nyu, 'nno -ni'e -laa, nu a, a'ba de 'ɔ wlu "gwli -le! [XXIV](#) Nyu-v 'ye-e 'mu-sɔ -mu 'le un 'ke 'wa "bhi -Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pυn'a nyu 'la. Un-v 'ye-e -kaa 'lε -mu, ε -se -Lagɔ -zu ɔ 'bho -ko. -Lrυv-v 'ye-e -kaa 'lε -mu: -Lagɔ'ɔ wlu'a 'mυtizamυ -a "du'o. ε -se -Lagɔ lbho υbu -ko -lreεε. υbu 'mnu, *wɔnkulı 'ka -tɔ na -Lagɔ'ɔ -nu un "du'o, υn-v 'ye -i -nu -mu. 'Ka-a υn-v 'ye -nu mu, 'le, -yu -ke "bhi 'ma-a -Lagɔ'ɔ -nu ɔ -za'a 'bho, un 'ke υ -tɔ "maa. [XXV](#) A-a 'ye-e li'a! -Nɔɔ "sri 'le nya see, 'le 'in-i zi 'i amu -bodi 'mu. [XXVI](#) 'Ε dι, -bho nyɔ na: -Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pυn'a nyu -ni'e -e 'le "musa "kpi, a'ba mu 'le -le! -Bho nyɔ nu: -Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pυn'a nyu-v "zize-e -dagbε, a'ba 'li i -ziadι -le! [XXVII](#) -Ka, -bho "ni 'wla "yri ya, 'ε -wlewlε -e cε'ε yaku -kpoo "kpi, 'kla 'mno 'ka-a 'inmo *Nyunyuɔ'ɔ "Yu'a leyie-ε 'ye 'mu-ni mu. [XXVIII](#) -Ka -bho 'wope 'ye'a nmi'a "ku li, 'le i-i "crii 'ne "kpi a, -ka -lue 'mno, 'bho 'inmo *Nyunyuɔ'ɔ "Yu'a leyinamu, nyunyu'a 'wee-e 'ye-e 'ε da 'ye -mu.

*Nyunyuɔ'ɔ "Yu'a leyinamu

(Maaki 13:24-27; Luuki 21:25-28)

[XXIX](#) A -gblee, -bho 'kleyenɔɔ 'mne zi a, 'yrυ-v 'ye-e -kpe -mu 'le -kuyre 'ke kpυn 'le 'cυ -see

-fan yi 'le 'cudri 'ke 'le yaku "yi 'wlu ı 'ke 'zə 'kpa 'le lı 'wee -nı'a 'le yaku "yi 'ke gbugbluo. **XXIX** -Bho lı'a kle 'mnı zi 'tə -kaa a, 'bho-o 'inmə *Nyunyo'c "Yu'a leyie'ε 'muyibole 'ke 'le yaku "yi 'da. A -gblee, 'bhlikpı 'wee "kpi'a nyu-υ 'ye-e -kple -mu 'le 'inmə *Nyunyo'c "Yu 'ke 'le yaku'a -druku 'mu -yi -nı. Wɔnkuεklagba -Lagɔ "nyı'a 'inmu, 'le ε 'mu 'in-ı 'ye -yi -nı mu 'in 'ke nyu -ko. -Ka 'yru'a -vlavlı -nı'a a, 'ka-a 'in-ı 'ye -nı mu 'le υ-bu 'bhlikpı "kpi'a nyu 'mnı 'ke 'inmu li'ye. **XXXI** Leglı-ı 'ye-e -wlu -mu 'le 'in 'ke -Lagɔ gbo'a -dalbhomu 'bhlikpı'a ''kete 'wee "yi lbho υn 'ke mu, 'c -nu -yu ɔ -za'a bho, 'le υn 'ke 'wa kle 'la υn 'ke υ "lru'gbuu.

'Bho figieetu "kpi'a -tötöle

(Maaki 13:28-31; Luuki 21:29-33)

XXXII A -gblee, tu υn-υ 'la'a figieet'a 'muyibole ε-ε tɔ'c amu a, a 'wen ε 'muti -ka -zegeka! Tu 'mne, -bho ε -ka tɔpɔ ɔ, "lemnı 'ε -trotroncɔ -in'e-e-nyninamu. **XXXIII** -Ka -lue 'mnı ɔ, dı 'in -za'a -laa 'mu, -bho 'ya "yri'a 'bı -ka 'wlu a, -ka 'an leyincc "kɔɔ'c gbo, a yibo 'na! **XXXIV** -Ziadı 'in-ı za'a amu -bodi 'mu, nyu-υ -nı'a 'traamı ti, 'wa "klumu'a nyutɔlu -see 'me yi 'le 'bı 'mnı'a "yri'a 'bı 'ke 'wlu. **XXXV** 'In na, -bho koo yaku -ke 'bhlikpı -sɔ ti, 'an wɔn 'mu'a wlu 'mo-o -ziadı, ε -see 'plı 'kpa yi "kɔmuksomu.

'Kmu'a "yitiincc -Lagɔ c'c'se-ε yibo ne'o

(Maaki 13:32-37; Luuki 17:26-30)

XXXVI I zi'a -kaa, *Zezii "du-o *'c -namu "dı 'mu, ɔ na: -Nɔɔ -ke ti εbe 'mne'ε "yri'a 'bı-ı 'ye'a 'wlu -nı mu, nyu se ı yibo. -Lagɔ gbo'a -dalbhomu -nı'a

'le yaku 'li'a "bhi se ε yibo, 'inm̩, -Lago'c "yu'a "bhuo, se ε yibo. 'An -t̩ta -Lago -n̩ -lue 'tin, 'inm̩ yibo nε'o. [XXXVII](#) -Lago'c lbhvnyi un-v 'la'a *Nve, le-ε zi'a 'bho 'c 'n̩o "yi, 'inm̩ 'ye -zi mu 'bho 'inm̩ *Nyuny̩'c "Yu'a leyincc "yi. A -gblee, -ka ε zi'a a, 'kla-a 'ka-a: [XXXVIII](#) -N̩o -ke ti "ni -see'a -bhla 'bhlvkp̩ -za ke, nyv-v li 'le un-v kpa 'nynvkpakp̩, t̩lv-v "du 'wa "yreetinynvkpakp̩ nyna; 'ka-a un-v nu'o "k̩omv̩k̩omv̩ 'le ε 'ye Nve'a batoo'a 'likpano 'kpi bhla. [XXXIX](#) I zi'a -kaa, 'wa d̩ se i "kpi -n̩, 'le, "ni -za'a 'bhlvkp̩, ε 'ye v 'lbha "fia 'wee, ε 'ye v ti-za. -Ka -lue 'mn̩ 'kla-a ε-ε 'ye 'mu-n̩ mu 'bho 'inm̩ *Nyuny̩'c "Yu'a leyincc 'li. [XL](#) A -gblee, nyv 's̩on-č 'ye-e 'bho -kpaa 'mu -plε -mu, -lue -yo de'a 'inm̩ "gwli-i 'ye-e 'mu"luo-ε -mu 'le -yo -see'a 'inm̩ "gwlide 'ke 'bho -sie. [XLII](#) A "du a'ba "bhi "yrili, -n̩o -ke ti 'inm̩ a'ba -Koyi-i 'ye'a -yi -n̩ mu, a se 'bho yibo.

[XLIII](#) 'C leyie'sε "yi ɔ po'o, ɔ na: -N̩o -ke ti "yriyi 'ka -budu'a -yowl̩ gbo pa, 'le ɔ 'ke ε yibo a, ɔ-č 'ye-e yra -de -mu 'le ɔ -k̩o ɔ "yiti"tayi ɔ -k̩o gbo pa. [XLIV](#) -N̩o -ke ti 'inm̩ *Nyuny̩'c "Yu-u 'ye'a le -yi mu, a se 'bho yibo. 'E d̩ a'ba -boti -le, 'in -kaa amu 'zo'daa.

*Yr̩o 'ke lbhvnyizege "du'a?
(Luuk̩i 12:41-48)*

[XLV](#) A -gblee, *Zezii 'po-o "yi -lr̩εε, ɔ na: Y̩o 'mo-o "yisr̩εelbhvzeyi -ɔ 'bhle'e -naagi'a? 'C ny̩etu 'mo-o ny̩o -yo -ke -koyi -kaa 'likpada-a mu,

ɔ-ɔ sie'a 'ɔ -bolbhvnvnu li 'le ɔ-ɔ "du 'u "yrili,
 'le ɔ-ɔ "nyi 'u lilia. XLVI -Bho 'ɔ -kɔyi -ka le-e yi,
 ɔ-ɔ ye'nu kwa 'mu a, 'ɔ nyɔtu 'wa-a ti! XLVII -
 Ziadi 'in-i za'a amu -bodi 'mu, "bhlegbo'a -yowli
 'mnɔ, li 'wee ɔ 'bhle'a a, ɔ "nyi -ɔ'o 'le ɔ-ɔ "du
 'i "yrili. XLVIII -Bho 'ɔ lbhvnyi 'bhle nyani, ɔ-ɔ
 popo-o -kaa 'gwluti: 'An -kɔyi -see -yi yi -susueyi,
 XLIX 'le, ɔ -bonyunyu -ke ɔ -plɛ'ɛ lbhv -lue "yi, ɔ
 'ke u 'lbha, 'le ɔ -ke nmɔnamu 'ke gbo-po 'le vñ
 'ke -dalue -li -ni 'le vñ 'ke nmɛ 'na. L "Bhlegbo'a
 lifuoyi 'mnɔ -ka 'le-e gbu, zɔ -lue 'zɔ, -da ɔ -see'a
 'ɔ -kɔyi'a leyie "gwlide, 'bho-o ɔ -yi -ni'o 'le ɔ 'ke
 ɔ 'zɔ'daa. LI -Bho ɔ -ye nɔ 'bho, ɔ-ɔ 'kpvn-o nyɔ
 'mnɔ 'le ɔ-ɔ klo 'ɔ nyani 'mu tenyi. -Ka -lue 'mnɔ
 nyɔ -see'a 'bho -Lago'ɔ wlu "du, -Lago'ɔ 'ye -
 ɔ nyani 'mu -kla -mu tenyi 'le ɔ -ke "nyinynidi'a
 nuvu -lrvu 'ke "kɔgwlenemvnu 'mu'bheɛ, 'nɔ
 "vivia -ke 'kleyeeɛ -ni'a!

XXV

'Bhle -a'a yaayaanape

I *Zezii 'po-o 'nynɔkpayi -lue'a "yi, ɔ na: Le -
 ke -Lago'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ gvgɔ'ɔ "yiti, 'inne 'mo-
 o: Nyukpasu -lue 'nynukpakpiyreeti bue'a bha-a
 'ye'a -kpa mu, 'inno vñ mu'o -jeyi. Vñ 'ka mu,
 "jiazɔ ka, -ka vñ -die'a 'mu vñ 'bhle-e "napi. II 'Le
 'wa "klumu -muu 'bhle'e -tɔɔ, -muu se -tɔɔ 'bhle.
 III -Muu -yu se'a -tɔɔ 'bhle, vñ po'a 'wa "nape 'li
 "ni, vñ -see -lrɛɛ 'le kpani 'li po. IV -Tɔɔbhlemu
 -mnvnu-v "yi'a 'wa "napi, vñ 'po-o "nape'ɛ "ni 'le
 kpani 'li 'le vñ -ke i 'ye mu. V Nyukpasu 'mnɔ -see
 yi -susueyi. Glu gwɛ'ɛ ε, "nynɔɔ kpvn -v'o, vñ 'ye

'mu 'wee 'le 'wa "napi-i wan'o 'bho 'wa "troli -lue -lue. **VI** Dodogwia, un 'wɔn-ɔ wezewlu 'bɔ: Nyɔ a-a fuo'a wɔn-ɔ yi-o'o o! A 'da a 'ke ɔ -jeyi mu! **VII** 'Nynɔkpakpıyreetı bue 'mnu gbugbluo'o-o "nyuɔɔ 'mu ti, un 'ye 'wa "napi nmaze. **VIII** -Yu se'a "nape'ɛ "ni kuklo, un na -yu 'bhle'a -tɔɔ, un kuklo'a -bodi: -A'ba "napi -ni'e-e 'mnuñamu. A "nyi -amu "ni gbe! **IX** U-bee 'mnu na: A mu a 'ke -lreɛɛ de, -yeɛɛ -mnɛɛ se 'mugbleɛɛ 'bhɛɛ. **X** U-bu -muu 'mnu 'ye "nape'ɛ "ni tibɔnamu mu. Un -ma 'le nyɔ 'mnu 'ye nyni, 'le, -budu -ke 'li un-u "du ni'a 'nyuɔkpago, 'le -yu -ke "napi 'bhle'a "ni 'li, ɔ -ke un 'ye 'le pa 'le nyu 'ye 'bho "sape po.

XI Un -ka 'le-e gbu, -yrɔzaa, -muu -yu mu 'ka "nape'ɛ "ni denamu yi-o'o. Un 'bhla-a 'bho -buduwɔn "yi, un na: -A'ba -Kɔyi, -a'ba -Kɔyi, kati 'bho! **XII** 'Le ɔ-bo 'nyuɔkpayı 'mnu 'ye u "yrili-gbu na: -ziadı 'in-i za'a amu -bodi 'mu, 'in se amu yibo. **XIII** 'E di 'in-i nu'o: A yaa 'mvti 'le a 'ke 'inmu wɔn-fuo, -ekedımaa, -nɔɔ -ke ti 'in 'ka yi, a se 'bho yibo.

Yiflɔlbhv'a "yiglesɛ (Luukı 19:11-27)

XIV A -gblee, *Zezii 'kɔ-ɔ 'bho "yi -lreɛɛ, ɔ na: -Ka nyukpasu -lue 'ka 'lɪkpa 'mu mu, ɔ 'ye 'ɔ lbhvñamu mɔni "yiti'gblee, 'ka-a -Lagɔ'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ -ni'o. **XV** 'ɔ lbhvñamu -ni tan, ɔ "nyi -lue netemɔni'a -gwli -muu, ɔ "nyi -yu kɔ'ɔ "yi netemɔni'a -gwli 'son, ɔ "nyi tannɔ netemɔni'a -gwli -lue. -Ka nyɔ"o nyɔ 'bhɛɛ'ɛ, 'ka-a ɔ "nyi u'o, 'le ɔ 'ye mu. **XVI** -Yɔ 'ye'a netemɔni'a -gwli

-muu, o -nu 'ni-i lbhu 'le o 'ye 'bho -gwli -muu -lru "kpi 'yee. **XVII** -Yo kɔ'ɔ "yi, -ka -lue 'mno 'ka-a o nu'o 'le ɔbɔ 'ye 'bho 'son -lru "kpi 'yee. **XVIII** -Yo 'ye'a -gwli -lue mu-o'o, o 'ye "bhie "bhlu, o 'ye 'le mɔni 'mnu ti"du.

XIX ε -gwle'a 'mu kplokplokplo, lbhvñvñvñ tan 'mnu'a -klagba 'yi-e le, 'le o na: A yi, -a 'ke mɔni 'in -sie'a amu li'a sɪkpɪ 'tɛ, 'le un 'ye yi. **XX** Lbhvnuyi 'ye'a -gwli -muu na: 'An -Kɔyi, -in "nyi'a 'inmu, 'bho 'ya "kpi 'in 'ye-e 'bho -gwli -muu -lru. 'Inni 'ka-a! **XXI** C -klagba na: -A'a -se! Lbhuzeyi'a -zegenɔ, ε -nmɔ'ɔ-ɔ "yrili. 'Bho lətoope'a damu -in 'sreε'ɛ-ɛ "yi. 'E dì li-i 'bhle'a 'nyni, 'Inni 'in-i 'ye -inmu "nyi mu. Yi, -a 'ke 'bubua li!

XXII 'C lbhvñvñ -yo 'ye'a netemɔni'a -gwli 'son na: 'An -Kɔyi, mɔni -in "nyi'a 'inmu, 'bho 'ya "kpi, 'in 'ye-e 'bho -gwli 'son -lru. 'Inni 'ka-a! **XXIII** C -klagba na: -A'a -se! Lbhuzeyi'a -zegenɔ, ε -nmɔ'ɔ-ɔ "yrili. 'Bho lətoope'a damu -in 'sreε'ɛ-ɛ "yi. 'E dì li-i 'bhle'a 'nyni, 'Inni 'in-i 'ye -inmu "nyi mu. Yi, -a 'ke 'bubua li!

XXIV 'Bho -lebhɔɔnamu 'ɔ lbhvñvñ -yo 'ye'a netemɔni'a -gwli -lue na: 'An -Kɔyi, 'in yibo'o-o -a'a dì, -a 'nɛ-ɛ dì 'muti 'le -in 'bhle'e sate; **XXV** -bho 'in -nu -ni mɔni 'mne lbhu, 'in -see le 'ye yi, 'ɛ -sianyi 'lbha'a 'inmu. 'E dì, 'in 'bhlu'o glu 'in 'ye ε 'le ti"du. -A'a le 'mne, 'inne 'ka-a! **XXVI** 'Le 'ɔ -klagba na: Nyani-e vlanvlancbhuzeyi, -ccnɔ -na 'in 'bhle-e sate 'le 'in-i 'nɛ'ɛ dì 'muti. **XXVII** 'E dì -in 'bhɛɛ 'ko-o'o, -budu -ke 'li nyu-ü de'a mɔni ti, -in 'ke ε 'le kpa, 'le, -bho 'in -ka yi, ε 'ke "kpi'kpa.

XXVIII 'Le -in -see 'to 'na nu'a di a -za o 'bhle'a kwa 'mu, a 'ke ε -yo 'bhle'a -gwli -muu "nyi.

XXIX 'E di'a kpe Zezii de'o 'le o na: -Yo 'bhle'a le, -o nu 'ne lbhu, un-u "nyi -o -lrex, 'le 'o li-i 'piple'e ti. -Yo 'bhle'a -toope, -o de 'ε ti, un-u 'ze -ε o kwa 'mu 'wee 'le o-c b'c'o. **XXX** Nyɔ -yo nu'a bhebheti'a lbhunuyi 'mno ka a, un-u 'ye -o -kpun -mu un 'ke o 'le "kɔgwlekuyre 'mu "vuto, 'nɔc 'kleyeeε -ke "vivia -ni'a.

-Lago-o 'ye-e nyu 'wee -lebhɔczigle -tu -ni -mu

XXXI A -gblee, -ke ti cmu ' *Nyunyuɔ 'Yu -ke -Lago gbo'a -dalbhomu 'wee-e 'ye'a 'nɔo 'bhlukpa "kpi -yi mu, 'le 'an 'nymi'a "yibheεε 'mu 'in-i 'ye -yi -ni mu. 'Bho 'mno, 'bho-o 'in-i 'ye li'a kle -ko mu 'le 'an 'nymi 'ke "yi'bhe. **XXXII-XXXIII** -Ka wliyriliduyi-i ziza 'ka 'o wli 'mu 'le o po'a 'bhlabhlı -lina gbo 'le o po'a -vaki kümna gbo, -ka -lue 'mno 'ka-a 'bhlıkpı 'wee'a nyu-u 'ye 'bho 'an "yigbeyi 'gbuu mu 'le 'in ke u 'mužiza, **XXXIV** 'le 'in 'ke -kaa -yu -ni'a 'le 'an -linasu gbo "yi'lε: Abu 'an -tuta -Lago -wunna'a "niti, a yi a 'ke 'le 'o -kɔmu'a 'klumu 'kpa. O 'ka 'bhlukpa ti-ya, o 'te-ε a'ba -kɔkɔɔ'c -gɔl see. **XXXV** A -gblee, 'mu -ni'a 'inmu 'lbhanamu, a "nyi-e 'inmu lilia; "nitu-u 'lbha'a 'inmu, a "nyi-e 'inmu "ni 'in 'ye 'na; 'in "du'a 'likpayi 'in yi'a amu 'bhli, a kpun'o 'inmu-ε -gli: **XXXVI** 'in se'a le ku li 'bhle, a -pa'a 'inmu -bana 'mu: 'an "lru -ni'a 'bhatinamu, a "gipo'o 'inmu-ε: 'in -ni'a -jie 'mu, a dede'e-e 'inmu "yi.

XXXVII 'Bho-o nyu-u 'sreε'ε "yi 'bho -Lago 'c "yigbeyi 'mnu-u 'ye 'inmu tidede -ni mu: -A'ba -Kɔyi, -bhlaaka 'mu -ke "nitu-u 'lbha'a -inmu,

'le a-bu 'ye -inmu "ni -ke lilia "nyi'a? [XXXVIII](#) - Bhlaaka -in se le 'mu'btle -a 'ye -inmu -bana 'mu -pa'a? -Bhlaaka -in yi'e 'likpa 'mu, 'le -a 'ye -inmu kpun -gli'a? [XXXIX](#) -Bhlaaka -a'a "lru 'bhati'o 'le -in -ni'e -jie 'mu 'le -a 'ye -a'a di zi'a? [XL](#) 'Le 'in 'ke na: -Ziadu 'in-i za'a amu -bodi 'mu, 'an 'lotu'a "nynuu "srii'a 'inmu'a "klumu'a -lue -ke "bhuo 'wa 'la'a le, -bho a nu ε o "lruli, 'inmo a nu 'ε -bodi.

[XLI](#) 'Le 'in 'ke nyu-v -ni'a 'le 'an kumna gbo - kaa "yi'lε: A-bu -Lago -bhla'a tu ti, a po 'inmu le! "Kögwlene -nu-ε'ε le "nyinynidi'a tiyayi -ke 'ε - dalbhomu'a di, a mu 'le ε 'mu! [XLII](#) A -gblee, 'mu -ni'a 'inmu 'lbhanamu, a -see 'inmu lilia "nyi; "nitu -ni'a 'inmu 'lbhanamu, a -bhle'e-e 'inmu "ni. [XLIII](#) 'In yi'a amu "bhli 'likpa 'mu, a -see 'inmu -gli kpun; 'in se'a le 'mu'btle, a -bhle'e-e 'inmu -bana. 'An "lru 'bhati'o 'le 'in -ni'e -jie 'mu 'le a -see 'an di zi.

[XLIV](#) 'Bho-o nyu 'mnu-v 'ye 'inmu tidede -ni mu: -A'ba -Koyi, -bhlaaka -a 'ye'e 'inmu 'le -in 'ye kpli -yu ti-ni 'le -a -see -a'a di zi, -a -see -inmu -kpa'a? [XLV](#) 'Le 'in 'ke na: -Ziadu 'in-i za'a amu -bodi 'mu, 'an 'lotu'a "nynuu "srii'a 'inmu'a "klumu'a -lue - ke "bhuo 'wa 'la'a le, -bho a -see 'ε letu o "lrulinu, 'inmo a -see ε "lrulinu -lreeke. [XLVI](#) 'Wa nyutu 'ke "kögwlakle 'ye 'le nyu-v 'sree'ε "yi 'bho -Lago'ο "yigbeyi 'ke "kögwlentinε 'ye.

XXVI

*Nyukligbi 'pa-a *Zezii fe 'zο
(Maaki 14:1-2; Luuki 22:1-2; 'Zaan 11:45-53)*

I I zi'a -kaa a, *Zezii 'gwε-ε 'ɔ -tɔtɔlɪ "yi. 'Le, *'Zuifu "we'a zvn 'li'a gɔklagba vñ-v 'la'a *'Paakɪ, 'ε 'wɪ -nɪ'e nyninamu. **II** C na *'ɔ -namu -bodi: 'Paakɪ'a 'wɪ 'sɔn-ɔ -sie'e 'bho 'le 'inmɔ *Nyunyɔ'ɔ "Yu 'ke nyu -jeyi "nyɪ-ε 'in 'ke 'bho nyvyrilbhaatu "yri -kɔ-ε.

III -Nɔɔ -ke 'li ɔ 'le -nɪ'a -kaa a, *-Lago'ɔ 'sragazayiklagba vñ-v 'la'a Kayifu, 'le 'bhlibudu 'li -Lago'ɔ 'sragazamuklɪgbɪ -ke 'bho'a 'Zuifu'a -zigletumu -lruv 'gbvʊv'o "lru. **IV** 'Wa 'wee 'po-o wlu -dalue vñ 'ke ɔ 'sre 'li -po 'le vñ 'ke ɔ kpvn, vñ 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'mɛ. **V** Nyu 'mnv na: -A'ba kpvn ɔ 'bho gɔ'ɔ zɔ -le! 'Bho 'mnɔ ɔ, nyunyu -die'e-e "yi, vñ -kaa -amu tu gbo -ya.

*'Nynaakpv -lue 'po-o *Zezii 'cna "lru 'li
(Maaki 14:3-9; 'Zaan 12:1-8)*

VI A -gblee, ε-be -nɔɔ -lue 'mne 'li, *Zezii -nɪ'e-e 'bho Betanii. Nyɔ -lue vñ-v 'la'a Simɔɔ, -ɔ 'pvn'a *lalv wɔn 'mu, 'bho 'ɔ "bhlegbo ɔ -nɪ'o. **VII** Zezii -nɪ linamu 'le 'nynaakpv -lue nv'a -kaa, vñ 'nyni -ɔ li: vñ 'bhle-e kpanatoope -lue -kwa. Svpvñ vñ-v 'la'a *alibaatɪ, 'ε kpana mo'o. 'Cna -lue -gbe -nɪ'e 'le 'ɛ 'limv. Ε-be 'cna 'mne, ε-ε 'po-o ngnezege 'le 'ɛ 'pelv -kmu'o "yi tenyi. Kpana 'mne, 'inne vñ 'bhle'e kwa vñ 'ye yi. Un nyini 'ɔ li, 'ε 'limv'a 'cna -nɪ'a 'le, 'inne vñ 'wlɔ 'ɔ "lru. **VIII** *'ɔ -namu 'ye'a 'na li, ε -see v 'tu nv 'le vñ-v "wvnwan'o 'le vñ-v 'le'ε -kaa: -ɔɔ! A -gblee, 'cna -ε -ke 'pelv-v -kmu'a "yi, 'inne vñ lkvbla'a ti. 'Kla se "yrili-nmɔ. **IX** -Bho ε -po-ε 'kɪ 'pelv, ε 'bhεε'o ε 'ke mɔni -dudu 'ye 'le ε 'ke "pvvanlbhamv "yiti'gble-ε.

X ḡ 'wɪn 'i 'bɔ ɔ, ɔ na: Leedi a sia nɪ nu'a? A'ba nʊ -kaa -le! Lezegə vʊn nʊ'o 'inmʊ "lruli. **XI** -Yv 'ma-a "puanmu a, a -ke vʊn -nɪ'e-e 'cən "kōmʊkōmʊ. -Bho a 'ybha a 'bhεε'ɛ a 'ke v -zɪgɪ "lrulinu. 'Le 'inmɔ -yɔɔ, 'in-i 'ye-e 'le a'ba "klumʊ 'wlu -mu 'in 'ke 'mɛ! **XII** -Bho 'in 'mɛ, -bho vʊn -ka 'inmʊ ti-inmaze, 'cna vʊn 'ka 'inmʊ "lru 'wla, 'inne vʊn 'wla'a -laa 'inmʊ "lru -nalo. **XIII** -Ziadı 'in-i za'a amʊ -bodi 'mu, v-bv 'nynaakpu 'mnu, le vʊn nʊ'a, nyv-v 'ye-e 'ɛ "dɪ -za -mu "kōmʊkōmʊ. 'Nɔɔ 'kmʊ 'mu, -da 'wee vʊn-v 'ye'a -Lagɔ'ɔ "dizigɪ -kpa mu, vʊn-v 'ye-e 'wa "kpidı 'mu-za -mu.

*Zidaa 'po-o Zezii "yrabha li
(Maaki 14:10-11; Luuki 22:3-6)*

XIV *Zezii po'a wlu 'mne ti a, *'ɔ -namu -bue 'yɔ 'ɔnɔs 'ɔnɔs 'klumʊ'a -lue vʊn-v 'la'a Zidaa Isikaliyoo -sɔ'ɔ 'mu-ɛ, ɔ 'ye mu, ɔ 'ye *-Lagɔ'ɔ 'sragazamuklighbi "we -ye, **XV** 'le ɔ na: -Bho 'in "nyɪ amʊ Zezii, leele a 'ke 'inmʊ "nyɪ'a? Un na: Mɔni mo'o. 'Le vʊn 'ye ɔ nətəmɔni'a -gwlu -lue 'yɔ bue zrɛ, vʊn 'ye ɔ "nyɪ 'le ɔ 'ye mu. **XVI** -ɛ 'wlu'a 'bho 'mnu ɔ, -ka ɔ 'ka -nyna 'le ɔ 'ku v Zezii -jeyi "nyɪ, 'ka-a ɔ-ɔ 'bɔ'ɔ ti!

**Zezii -ke *'ɔ -namu 'li-e gɔlili
(Maaki 14:12-26; Luuki 22:7-20; 'Zaan 13:21-30; 1 Kɔ 11:23-25)*

XVII A -glee, 'le, *'Zuifu "we'a zvʊn 'li'a gɔklagba 'mne, 'ɛ 'wɪ 'ye nyni. -Bho 'ɛ -nɔɔ nyni a, **'fɔɔ se'a "fłɔɔbuule gbo'btle, 'inne vʊn-v li'o. 'Wa li

"flcc -lreε. 'Bho g̃o 'mne'ε -antanyuzo *Zezii'a -namu dede 'nɔ-ɔ ti, un na: -A'ba -Tɔyi, -bho -a -ka 'Paaku'a g̃o-ɔ "du, lilili -a 'ka li, doo -in 'ybha'a -a 'ke mu -a 'ke ɔ -pi -ni'a? XVIII 'Le ɔ na: A mu Zelizalεεmu, nyukpasu -lue-e -ni'e 'bho, a 'lɔ ɔ -kaa "yi: -A'ba -tɔyi na 'ɔ -nɔɔ nyni-o'o: -da -in "bhli ɔ -ke 'ɔ -namu 'ke 'Paaku -po -ni! XIX ɔ 'lɛ'ε -kaa, 'le 'ɔ -namu 'ye 'mu-sɔ, un 'ye mu. Un mu'a, -ka ɔ 'lu 'v "yi 'tin, 'ka-a un nu'o 'le un 'ye 'bho go'lili -pi -ni.

XX "Jiazo nyni'a, ɔ -ke 'ɔ -namu -bue 'yo 'son 'ye linamu mu! XXI Un -ni linamu 'le ɔ 'ye v -kaa "yi'le: -Ziadı 'in-i za'a amu -bodi 'mu, a'ba "klumu'a nyɔ -lue, 'in 'ye 'inmu 'an tu'a nyu -jeyi "nyi mu. XXII ɔ 'lɛ'ε -kaa a, 'gwlı -nyni'e -e 'ɔ -namu'a 'wee li. 'Le un-v 'lɔ 'ɔ -kaa "yi zikezikezike: -A'ba -Kɔyi, 'inmɔ 'maae? -A'ba -Kɔyi, 'inmɔ 'maae? -A'ba -Kɔyi, 'inmɔ 'maae? XXIII 'Le ɔ na: Nyɔ -ke 'in -ni'a -laa -zapu -lue kɔ liliɛ 'smanamu, 'in 'mo'o. XXIV Kun, -ziadı mo'o, 'inmɔ *Nyunyu 'ɔ 'Yu-u 'ye-e 'me -mu. 'Ka-a 'an "kpidı 'cnı-ɛ'ɔ 'le -Lago 'ɔ "bɔgɔ 'li. -Yeee! Ngazedı! Nyɔ-ɔ 'ye'a 'inmu 'an tu'a nyu -jeyi "nyi mu, 'ɔ 'kleyeεε-ɛ 'ye-e wɔn-ku -mu tenyi "se! ɔ -bɔ nyɔ 'mnɔ, -bho ɔ se 'ki 'nɔɔ 'kmu 'mu yi a, ε -nmɔ 'ko-o "yrili! 'Ka-a *Zezii 'lu 'v "yi! XXV Zidaa -ɔ 'ye 'ɔ 'ɔ tu'a nyu -jeyi "nyi mu dede 'nɔ-ɔ ti: -A'ba -Tɔyi, 'inmɔ 'maae? 'Le ɔ na: -A'a "bhuo mo'o 'tin!

XXVI Un -ni'a -bhla linamu Zezii "luo'o-o "flcc 'mu, ɔ 'ye 'ɛ dı -Lago 'sεε po, ɔ 'ye ε -jie "yi ticice -ni, ɔ 'ye ε 'ɔ -namu "nyi 'le ɔ na: A kpvn a 'ke li! ε-be "flcc -nεε, 'inmɔ mo'o, 'an ku mo'o.

XXVII 'Le ɔ 'ye duvəen'ε "kɔpu 'mu"luo, ɔ 'ye 'ε dı -Lagɔ 'səe po, ɔ 'ye u ε "nyi, ɔ na: A 'na 'wee!

XXVIII A -gblee, duvəen a-a 'na'a -laa, 'an nymɔ mo'o. 'An nymɔ 'mne, nyu 'wee'a -zegɛ'ε dı ε-ε 'ye ti'wla mu 'le un 'ke 'pvn 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi. -Lagɔ -ke nyunyu 'ke -ybheybhetite bhla 'le ɔ 'ke 'wa "nyinynidi'a dı 'bho 'bho 'ɔ "yigbeyi, 'ε 'muyibole'ε nmɔ mo'o. **XXIX** -Ziadı 'in-i za'a amu -bodi 'mu, -ε 'wlu'a -laa -zian 'in -see 'tɔ 'nɔcɔ 'kmu 'mu duvəen 'na yi. -Da 'an -tita -Lagɔ'ɔ nyu'a -kɔkɔɔ'ɔ "yri'a 'bi-i 'ye'a 'wlu -ni mu a, 'bho 'ɔ "troli, 'bho-o 'in -ke a-a 'ye duvəen -lreε 'na -ni mu. **XXX** ɔ 'le'ε -kaa, 'Paaki'a 'lui-i 'bhεε'ε -Lagɔ'ɔ 'nyni "yi, 'le un 'ye i bhle. Un gwε'ε bhlebhlea "yi 'le un 'ye 'le 'wlu, un 'ye 'le Olivieegɔgɔ "kpi -bhoga mu.

***Zezii na *Pieli 'ye ɔ "yidepo mu**
(*Maaki* 14:17-31; *Luuki* 22:31-34; 'Zaan 13:36-38)

XXXI Un -ni munamu 'le *Zezii 'ye -kaa *'ɔ - namu "yi'le: A -gblee, -zian "matu'a "bhuo, a'ba 'wee, a-a 'ye-e 'an dı -polu "yi -za -mu 'le a 'ke 'inmu kli 'wlu. -Kaa i 'cn̄i-ε'ε -kaa 'le -Lagɔ'ɔ "bɔgvu 'li, ɔ na:

'In-i 'ye-e *'bhlabhlı'a "yriliduyi 'lbha -mu ɔ 'ke 'me 'le 'ɔ *'bhlabhlı 'ke tibuba.

XXXII 'Ka-a i 'cn̄i-ε'ε 'le -Lagɔ'ɔ "bɔgvu 'li. 'ε dı 'in na: -Bho 'in 'me 'le -Lagɔ 'ke 'inmu glu -za, 'le 'in 'ke ti-nı -lreε ε, 'in-i 'ye-e 'le Galileebhlukpa "kpi -nyni -mu -tanyı 'le a 'ke 'le 'inmu -ye.

XXXIII *'Pieli na: -Bho u-bee -yuu -za -a'a dı -polu "yi 'le un 'ke -inmu kli 'wlu, 'ε dı 'inmo -yɔcɔ 'in -see -a'a dı -polu "yi -za yi "kɔmu kɔmu.

XXXIV Zezii na: -Ziadı 'in-i za'a amu -bodi 'mu, -zian "matu'a "bhuo -bhladı zo'o "yri -ka 'le-e yi, 'le -suvun 'ke zro, -inmo 'Pieli, kpe tan -a 'ye 'inmu "yidepo -ni mu -tanyi 'le -in 'ke -kaa 'le: Zezii a-a "si'a -laa 'nyni, 'in se o yibo. **XXXV** O 'le'e -kaa, 'Pieli'a -polu -see bhlu 'le o na: -In na, leelε! -A'a 'le -kaa -le! 'In 'ke -inmu "yidepo 'le 'in 'ke na 'in se -inmu yibo, nu, -gba, 'in se ε 'bhεε. -Bho ε "du -a'a 'menamu 'in -ke -in -ni 'son, -a 'ke -dalue -pa -ni mo'o. 'Ka 'mno 'ka-a Zezii'a -namu 'wee 'le'o.

*'Bho Gesimanee *Zezii 'ce-e kpɔ 'le o-o po'o *-
Lago wɔn gbo*

(Maaki 14:32-42; Luukı 22:39-46)

XXXVI A -gblee, *Zezii -ke *'o -namu nu'a -kaa, un 'nyni-e -da -lue un-u 'la'a Gesimanee. Un nyni'a 'bho 'le Zezii na: A -de -bhla -laa ti a 'ke 'inmu -fuo. 'In-i mu-o'o 'in 'ke *-Lago wɔn gbo po, 'in 'ke le yi. **XXXVII** 'Le o 'ye 'le 'wa "klumu nyu tan -za. *'Pieli -ke Zebedee'a "yreeti 'son, 'innu -ke o mu'o. O -ke un -ni'a munamu, 'gwlv'a linyneis gbuta'a-a 'c -polu 'le 'c 'kpi-t me'sε li, **XXXVIII** 'le o 'ye u -kaa 'tmuu: 'Gwlv'a linyneis gbuta'a-a 'an -polu. A -fuo -laa 'inmu. 'In-i mu-o'o 'in 'ke -Lago wɔn gbo po. A de yra, a'ba 'mu -le"a! **XXXIX** 'Le o 'ye 'bho nya tinityi -se, o 'ye 'o "bhuo 'bhlugbɔ tisro, o 'ye 'bho 'bhlukpa "yi "kwla "jri 'le o 'ye -Lago wɔn gbo po, o na: 'An -tita -Lago, -bho -in 'ybha 'le -in 'ke 'inmu 'kleyeeε gbo-te, -ye 'ma-a -a'a 'gwlvdı, 'inne 'ke -nu-ε, ε se 'an ne -ko.

XL O bhade'a -kaa a, o 'mu-o 'le 'c -namu tan'a "troli le. O -ka nyni, un-u 'mu-o'o 'le o 'ye u "nyncɔ 'mu -za 'le o 'ye -kaa 'Pieli "yi'lε: -In!

A -see -dagbe -gwle ke -a 'mu 'ko-a'a? [XLI](#) 'E dì a de yra, a'ba 'mu -le, a 'ke -Lago libhade. -Bho "nyinynidi'a tiyayi *Sataan 'dùn amu ti, -ye 'ma-a "nyinynidi 'bho -Lago'c "yigbeyi, a -ku i nu, -ekedimaa, nyunyɔpələ -mneεε, ε 'bhεε'ε ε 'ke -zigi nu, nyunyɔ -mncɔ'c "bhuo-o 'fun'e 'mu'a dì mo'o.

[XLII](#) 'Le o 'ye u le po -lreεε o 'ye -Lago libhade, 'le o na: 'An -tita -Lago, -bho -in 'bɔ ti 'in 'ke 'kleyeeεε 'mu -zi -ni, -a'a 'gwludı -nu-ε! [XLIII](#) 'Le o 'ye "yiti"bhitı o 'ye 'bho 'c -namu "troli le mu. O -ka le-e nyni, un-u 'mu-o'o -lreεε, un se yradeε 'bhεε, 'wa "yri 'ku-o -kwa "nyncɔ'c dì.

[XLIV](#) 'E kpε tanne o 'po -u le. -Ka o bhade 'ka 'traamu, o 'ye 'na -Lago libhade, [XLV](#) 'le o 'ye 'c -namu "troli le mu, o 'ye u "nyncɔ 'mu -za, o 'ye u -kaa "yi'le: 'Muμua'a "se'ε lbhu a 'bhle'o 'le a -de'e ti bhubhuyiti'a? Ε -gwε'ε-ε "yi, 'an -nɔc nyni-o'o. A -gblee, 'unmo *Nyunyɔ'c "Yu, 'traamu'a "bhuo un-u 'ye-e 'inmu "nyinynidi'a numu -jeyi "nyi -mu. [XLVI](#) 'E dì, a -so 'mu -a 'ke u -jeyi mu. A -gblee, nyɔ-c 'ye 'u 'inmu -jeyi "nyi mu, o -ni'e-e yinamu.

*Nyu 'kpvn-o *Zezii
(Maaki 14:43-50; Luuki 22:47-53; 'Zaan 18:3-12)*

[XLVII](#) Wlu "sri 'le *Zezii'a wɔn 'mu, *'c -namu -bue 'yo 'sɔn'c -lue, Zidaa nu'a -kaa, o -ye 'nu 'bho-ε. Nyu'a -dadudu -ke o -na'o, ubu 'mnu, un 'bhle-e -blajru -ke gbatui. *-Lago'c 'sragazamukligbi -ke 'Zuifu'a -zigelatumu -lruu, 'innu lbho u'o. [XLVIII](#) Zidaa -yu 'u -jeyi un 'ke Zezii kpvn, o -ke un 'ka yi, -kaa o 'lu 'u -kaa "yi: -Bho -a mu, nyɔ

'in-i 'ye'a -gble mu, 'inno mo'o. A kpvn ɔ, a -ke ɔ 'ke mu. [XLIX](#) Un nyni'a 'bho -nalo, ɔ 'nyni-e Zezii li, ɔ 'ye ɔ -gble 'le ɔ na: -In! -A'ba -Tɔyi, -a gbıgble, -a -tuu! [L](#) 'Le Zezii na: 'In bha, le -mnccɔ yi'a nvnamu, nu ε! 'Bho -gbaa -lue 'mu, nyu 'mnv 'nyni-e Zezii li, vn 'ye ɔ kwa 'mu tikpvn.

[LI](#) Un kpvn 'ɔ, 'ɔ -nayi -lue-e -ni'a 'bho jri'e 'le-e -blajrɛɛ ɔ 'ye -Lago'ɔ 'sragazayiklagba'a lbhvnyi -loku "lru cɛ. [LII](#) Zezii na: "Duu -a'a -jreɛɛ 'le 'ɛ kpla 'li le! Nyɔ-ɔ -kma'a -gbaa'a dɪ, ɔ -ke ε-ɛ 'ne-o'o. [LIII](#) -In se yibo -bho 'in nu 'an -tita -Lago: Yi -in 'ke 'inmu -kpa, 'bho -gbaa -lue 'mu ɔ 'po-o 'inmu 'ɔ "sroja'a -dadudu -jeyi? [LIV](#) -Bho ε -ni -kaa 'mu 'le, koo 'an dɪ 'ke 'mu-ni'a? I 'ka -kaa 'mu-ni, ε -se bhuhuyiti -ko. 'An "kpidi 'cn̩-ɛ'ɛ 'le -Lago'ɔ "bɔgv 'li, 'ya "yri'a 'b̩i 'ke 'wlu'a dɪ mo'o. [LV](#) 'Le Zezii na nyu-υ -ni'a 'bho -bodi: -Blajrui -ke gbatui a 'bhle'ɔ a-a yi'e 'inmu kpvnnamu -ka nyɔ-ɔ yi'a ka 'gbokobhleyi kpvnnamu'a! 'Le *-Lago'ɔ bvbɔbhlegbo 'in -gwle'e-e 'le a'ba "klumu nyu -tonamu, a -see 'le 'inmu -kpvn -ni. [LVI](#) 'Ya 'wee -ni'e -kaa 'mu-ɛ 'le 'an "kpidi -Lago'ɔ wlu'a 'mutizamu 'cn̩'a see, 'le -Lago'ɔ "bɔgv 'li, wlu 'mn̩'a "yri'a 'b̩i 'ke 'wlu. ɔ 'le'ɛ -kaa -nalo, 'ɔ -namu'a kle 'wlu -ɔ kli, vn 'ye ple.

*Zezii -nyna'a-a 'bho *'Zuifu'a -zigletumu wɔnyi ti

(Maaki 14:53-65; Luukı 22:54-55; 'Zaan 18:13-14, 19-24)

[LVII](#) ε-be -nɔɔ 'mne ti, yɔ 'ma-a *-Lago'ɔ 'sragazayiklagba Kayifu, 'le ɔ "bhli, nyu-υ

kpvn'a *Zezii, 'le-e vn kp̩ o'o, 'le, -Lago'c 'sragazamukl̩gb̩-e *'c gba'a yibomu -ke 'Zuifu'a -zigletumu -lr̩vv-v -ni'a 'bho, 'wa kle 'ye 'le "lru'gbvv. LVIII 'Ka-a *'Piɛl̩-i na 'nu 'b̩l -wɔɔ! 'le o 'ye 'le -Lago'c 'sragazayiklagba 'mno'c "bhlegbo pa. Nyv-v suo'a "bhlegbo li'a "klumu o pa'o, 'le, -ka Zezii'a d̩i 'mni-i 'ye'a 'mutizizi mu, o 'ke 'na 'ye.

LIX 'Bho -da -lue 'mno, vn -ni'e-e Zezii -zidle -tunamu. 'Zuifu'a -zigletumu'a kle -ni'e 'bho-ε. Wlu -i 'kɔ o kpvn, 'inne -Lago'c 'sragazamukl̩gb̩-ke 'Zuifu'a -zigletumu -lr̩vv-v 'b̩c'c ti 'le vn 'ke o wɔn "kpitice nyv 'ke o 'lbha o 'ke 'me. LX 'E d̩i nyv'a -dadudu "duu 'nɔ d̩i "kpi. Un nu'a -kaa, wlu -i 'kɔ o kpvn, vn -see i 'ye. 'Le 'ɛ "lruyijranamu, nyukpasi 'sɔn-c 'kɔ o d̩i "kpi "duu, vn -so'c 'mu, -kaa vn 'lɛ'ɛ -kaa: LXI C- bɔ Zezii -noo, o na o 'bheɛ'ɔ o 'ke *-Lago'c bubobhlegbo'a lisaabudu wa. -Bho o we ε, 'le o 'ke -lreenɛ 'w̩i tan ti -po -ni. 'Ka-a o 'lɛ'ɔ. LXII 'Le -Lago'c 'sragazayiklagba 'ye 'mu-so, 'le o na: Zezii, -a'a 'kpidi nyv -nuv-v za'a -laa 'mu, -in se 'bheɛ -in 'ke -a'a n̩i liziza? LXIII C 'lɛ'ɛ -kaa a, Zezii "mu-o wɔn blenyi! 'Le o na: 'Le Tinilago'c 'nyni 'mu 'in-i dede 'ni-e -inmu ti: -Za -ziadi 'mu! -Inmo 'mo-o *-Lago'c 'Bhozayi -c 'puvn'a nyv'a? -Inmo 'mo-o -Lago'c "yu'a? LXIV 'Le Zezii na: Kun, 'inno 'in "du'o. 'Traamu 'tɔ o, 'cmu *Nyunu'c "Yu, 'in-i 'ye-e 'bho -Lago'c "troli ti-de -mu 'le 'in -ke o 'ke l̩i'a kle -ko. 'In-i 'ye-e le -yi -mu. -Bho 'in -ka le-e yi, 'le yaku'a -druku 'mu 'in-i 'ye -yi -ni mu 'le a 'ke 'inmu li'ye!

LXV C 'lɛ'ɛ -kaa a, -Lago'c 'sragazayiklagba -

cna'a-a 'o "bhuo'a -banı. ئ-ئ 'تى-ق nyu -ka Zezii
 nu'a "nyinynidı 'bho -Lago'c damu, 'le ى 'ye -
 kaa nyu "yi'lę: -Ka ى -nyni'a -Lago'c 'nynı wɔn
 'traamu, a 'wɔn'c 'na-a 'bç. Wlu -ئ 'kɔ ى kpvn,
 -a'ba 'bç ئ 'تى ti -le! **LXVI** 'E dı koo a-a 'لە؟ Lee
 -a 'ke 'تى nu'a? 'Le 'wa 'wee na: Wlu -nɛɛ, ئ
 kpvn -ɔ'o. ى 'ke 'lbhe-ئ 'ke 'me mo'o. **LXVII** Un
 nu'a kaa, 'le ۋن 'ye ى "yigbeyi san, ۋن 'ye ى -tutro
 "yriwunna 'le ۋن-ۇ po 'نۇ -kpikpiin, ۋن-ۇ po 'ق
 'kپı wɔn 'mu, ۋن-ۇ nu'o: **LXVIII** -Inmɔ *-Lago'c
 'Bhozayi -ق 'puun'a nyu, nyɔ-ق -po'a -a'a da a, "si
 ى 'nynı!

**'Pieli depo'o-o *Zezii "yi*

(Maaki 14:66-72; Luuki 22:56-62; 'Zaan 18:15-27)

LXIX Un -ni'a *Zezii -zidle -tunamu, *'Pieli -ni'e-
 e -bhla 'bho "bhlegbo 'le lbhvunynynaakpu -lue
 'ye yi. Ubu 'mnı yi'a, ۋن 'ye-e 'Pieli li, ۋن 'nyni
 -ق li 'le ۋن na: -Inmɔ -naa, -ni'mɔ -ke Galileeyi ۋن-ۇ
 'la'a Zezii, -ni'mɔ -ke ى-ق na'o. **LXX** 'Le ى 'ye 'bho
 nyu-ۇ -ni'a 'bho'a "yigbeyi depo -ni, ى na: -Gbaa!
 'In se ى yibo. Dı a-a za'a -laa 'mu'a 'bhuo, 'in se
 'ئ -lue komu yibo.

LXXI ى 'لە؟ -kaa a, 'le ى 'ye 'bho 'wlv, ى 'ye 'bho
 'gbewɔn 'yi mu. 'Nynaakpu -lrıvı nu'a -kaa, ۋن
 -ye 'نۇ 'bho-ئ, ۋن 'ye nyu-ۇ -ni'a 'bho -kaa "yi'lę:
 Nyɔ -ق -ke Nazaleetiyi ۋن-ۇ 'la'a Zezii-i na-o'o.
LXXII 'Le ى 'ye depo -lrɛɛ, ى na: 'In-ى zre-o'o, nyɔ
 a-a "si'a -laa 'nynı, 'in se ى yibo.

LXXIII ى -fɔ'c -daan, nyu-ۇ -ni'a 'bho, ۋن 'nyni
 -ق li, ۋن na: -Ziadı mo'o, Zezii'a -nayi -in "du'o.
 Galileekɔyi -in "du'o -lrɛɛ. -A'a -wluwlu 'tmuu'o

-amu. [LXXIV](#) 'Le o na: -Bho 'in ce sin, -Lago 'lbha 'inmu! 'In-i zre-o'o. Nyɔ a-a "si'a -laa 'nymi, 'in se o yibo.

'Bho -gbaa -lue 'mu -suun zro-o'o. [LXXV](#) -Yrɔzaa! 'le 'Piɛl 'ye 'gwlutipopo o na: "Wii! Wlu Zezii -za 'ka 'mu, o 'ye'a na: -Bhladi -suun -ka zro, kpe tan -a 'ye 'inmu "yidepo -ni mu -tanyi 'le -in 'ke -kaa 'le: Zezii a-a "si'a -laa 'nymi, 'in se o yibo, wlu 'mne, 'ε "yri'a 'bi-i 'wlu'o -laa'a! O popo'a wlu 'mne 'gwluti 'le o 'ye 'da, o 'ye "vi ngazeka.

XXVII

*Nyu 'kpa-a *Zezii *Pilaati wɔnyi*

(Maaki 15:1; Luuki 23:1-2; 'Zaan 18:18-32)

I A -gblee, zo zi'a, 'ε -drumasrin 'le *'Zuifu'a -zigletumu "we 'ye "lru'gbuu. *-Lago'ɔ 'sragazamukligbi -ke 'Zuifu'a -zigletumu -lrubu-υ -ni'a 'bho, 'innu bhete'e gbo, 'le, -ka un 'ka -nyna un 'ka *Zezii 'lbha o 'ke 'me, un 'ye 'na bhaga.

II Un 'gbuu'a 'lru, nyu-υ -ni'a 'bho, 'le un 'ye υ -kaa 'tmuu: A son o! Un son 'ɔ, 'Wlomeeyi -lue -o -ko'ɔ 'wa 'bhlukpa un-υ 'la'a *Pilaati, 'le o gbo un -ke un kpa'a Zezii 'le un 'ye o o -jeyi "nyi.

Zidaa'a 'memee

(Kpli 1:18-19)

III ε-be -nɔɔ 'mne ti a, Zidaa -yɔ -po'a *Zezii 'pɛlu, o 'ye'a li un 'po-o Zezii di ''kpi 'le un 'ke o 'lbha o 'ke 'me ε, -polu 'kpikple 'nɔ-ɔ li 'le o 'ye nɛtɛmɔni'a -gwlū -lue 'yɔ -bue 'le *-Lago'ɔ 'sragazamukligbi -ke *'Zuifu'a -zigletumu -lrubu gbo le -ya. IV 'Le o na: Nyɔ-ɔ se'a "nyinynidi "kpi'bhe, 'In 'in 'cunu -po'o 'pɛlu. 'In

'nu-o "nyinynidı. U-bu nyu 'mnı na: -A'ba dı se 'bho -nı. -A'a "bhuoka'a dı mo'o. **V** Un 'le'ε -kaa a, mɔni -ke ɔ yi'a, 'nnı ɔ "vuto'o 'le *-Lagɔ'ɔ bubɔbhlegbo'a lisaabudu 'li 'le ɔ 'ye mu, ɔ 'ye 'ɔ "bhuo "bhluku -bluu 'zɔ -po, ɔ 'ye 'mɛ. **VI** -Lagɔ'ɔ 'sragazamuklıgbı 'te-ε mɔni 'mnı ti 'le un na: 'Le -a'ba gba 'li, mɔni -nı, nyɔ se 'bhεε ɔ 'ke ı -Lagɔ'ɔ bubɔbhlegbo'a mɔni "kpibhete, 'ya mɔnitu 'mo-o nymɔmɔni. ('ɛ 'zɔ-ɔ 'mo-o mɔni un de'a nyɔ 'mu 'le un 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'mɛ). **VII** 'Wa "se bhaga'o, 'le un 'ye mɔni 'mnı 'mu'luo, 'bhlukpa'a -da lımayi ce'ε me, un 'ye 'bhlukpa 'mne de, 'le un 'ye ε 'lkpv'a zokogwlii 'mu nu. **VIII** -Nɔɔ -ke 'li -a -nı'a 'traamu, ε-be mɔni 'mnı'a dı un-ı 'la'a 'bhlukpa 'mne nymɔkpa. **IX** A -gblee, -Lagɔ'ɔ wlu'a 'mutizayi *Zelemii'a wlu ɔ 'cni'a 'le -Lagɔbɔgv 'li see, 'bho-o 'ε "yri'a 'bı 'wlu -nı'o.

ɔ na: Nətemɔni'a -gwlu -lue 'yɔ -bue, nyɔ-ɔ -ke 'pəlv-u 'bhe'ε "yi, ε -zi'a lı 'wee wɔn 'muti, 'nnı *Izrayεelikɔmvtɔlv 'bhıbhε -nı 'nɔ "yi. **X** Nətemɔni'a -gwlu -lue 'yɔ bue 'mnı, 'nnı un po -nı 'nɔ 'pəlv. Leyamɔni 'mnı, 'bhlukpa'a -da lımayi ce'ε me, 'nnı un de'e 'bhlukpa 'mne 'mu. 'Ka-a 'an -Kɔyi -Lagɔ 'le'ε 'inmu "yi 'le ı 'ke -nu-ε.

'Ka-a Zelemii 'le'o.

***Pilaati 'cre-ε *Zezii ti
(Maaki 15:2-5; Luuki 23:3-5; 'Zaan 18:33-38)**

XI A -gblee, nyu-u kpvn'a *Zezii, un -ke ɔ nyni'a 'bho 'bhlukpayowli *Pilaati gbo, un -nyna 'nɔ-ɔ 'bho Pilaati'a "yigbeyi ti 'le ɔ 'ye ɔ ti'cre, ɔ na: -Inmɔ 'mo-o *'Zuifu'a 'bhlukpayowli'a? 'Le ɔ na:

-Ka -in 'le'ε -laa 'tin, 'ka-a i -ni'e 'mu. **XII** 'Bho wlu 'mne'ε "kpi *-Lago'č 'sragazamuklīgbı -ke 'Zuifu'a -zigletumu -lrvv-u -ni'a 'bho "klč -č'o 'le vn-u "duu 'no dı "kpi, o -see wɔn -wlu. **XIII** 'Le Pilaati na: Zezii, nyu-u "kla'a -laa -inmu, -a'a 'kpidı vn-u za'a 'mu, -a 'wın -i 'bč, -in se 'bhęę -in 'ke -a'a ni liziza? **XIV** O -see o "dapo, o "mu-o wɔn blenyi! 'E dı wɔn ma'a Pilaati ti tenyi.

**Pilaati 'ce-ε *Zezii wlu "kpiti o 'ke 'me
(Maaki 15:6-15; Luuki 23:13-25; 'Zaan 18:39-19:16)*

XV 'Le zvın'a kle 'li, -bho *'Zuifu'a goklagba vn-u 'la'a *Paakı nyni, *Pilaati-i "sii-e -jiekoyı -lue ti. Nyı -yo 'wa 'wee ce'ε wɔn "kpiti, 'in o -o "sii'e ti. **XVI** E-be -zvn -lue 'mne ti, o 'po-o nyu -lrvv -jie 'mu. U-bv nyu 'mnu'a "klumb'a nyı -lue 'mo-o Balabaasi. Nyu 'wee 'wɔn-o 'o "nyinynikplı'a 'nynı 'bč. **XVII** Pilaati dede'e-e nyu 'wee -ni'a 'bho ti, o na: Yıca a 'bč'č ti 'in 'ke ti"sii'a? Balabaasi-ae -ale *Zezii vn-u 'la'a *-Lago'č 'Bhozayi -o 'pvvn'a nyu? **XVIII** O 'ka -kaa 'le, ε -se bhubhuyiti -ko, -ekedımaa, *'Zuifu'a -klıgbı 'bhlee'e-e Zezii 'liti: 'ε dı vn "nyı 'o o -jeyi.

XIX Pilaati "sri Zezii -zidle -tunamu 'le 'o 'nyı -ye o wlu -jeyi po, vn na: Nyukpasu 'mnc, o -see "nyinynile nv. -Zıan'a "matu 'in sia-o'o 'le ya 'mu 'o dı. 'E dı -za 'o dı wɔn "kpi! **XX** Pilaati dede'a -kaa nyu ti a, *-Lago'č 'sragazamuklīgbı -ke 'Zuifu'a -zigletumu -lrvv-u -ni'a 'bho "duu'o-o nyu wɔn 'le vn 'ke nv: 'Lbha Zezii o 'ke 'me! "Sii Balabaasi ti. **XXI** 'Le 'bhlıkpavowli Pilaati 'ye v tidede -lręę: Yıca a 'bč'č ti 'in 'ke ti"sii'a? 'Le 'wa 'wee na: Balabaasi mo'o. **XXII** 'Le o na: Zezii

vn-υ 'la'a -Lago'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pυυn'a nyυ, 'bho 'ɔ
damυ, leele 'in 'ke nυ'a? 'Le vn 'ye -dalue "wɔ
-nι, vn na: ɔ -kɔ-ε 'bho nyυyrlbhaatu "yri ɔ 'ke
'mε ɔ, -ɔ -ke -mε-ɔ, ɔ 'ke 'mε ɔ! **XXIII** 'Le ɔ na:
"Nyinynidi'a 'ce yεε -ke "bhuo ɔ nυ'a? Un 'ye -
dalue "wɔ -nι tenyi -lreεε 'le vn na: ɔ -kɔ-ε 'bho
tu "yri ɔ 'ke 'mε ɔ, -ɔ -ke -mε-ɔ, ɔ 'ke 'mε ɔ!

XXIV Pilaati 'ye'a li vn -see 'ɔ wlu 'wɔon, vn-
υ "wυwɔ'ɔ 'mυti, ε -see 'bhεε yi, 'le ɔ 'ye "ni
'mυ"luo 'le ɔ 'ye kwa po 'bho nyυ 'wee'a "yigbeyi
'le ɔ na: 'Le a 'ke nyukpasu -cυn 'lbha ɔ 'ke 'mε
ε, 'in se 'le a'ba zagbi 'mni 'li -nι. **XXV** 'Wa 'wee
na: 'ɔ 'mεmεε "du -a'ba "bhi -ke -a'ba "nyuu'a
"nyuu'a "lruyidi! **XXVI** Un 'le'ε -kaa, 'le Pilaati
'ye Balabaasi ti"sii, 'le ɔ 'ye -kaa "sroja 'tmυυ: A
"sεen Zezii 'le a -ke ɔ 'ke mu, a 'ke ɔ 'bho tu "yri
kɔ ɔ 'ke 'mε.

*"Sroja -dri'e-e *Zezii 'nyu
(Maaki 15:16-20; 'Zaan 19:2-3)*

XXVII *Pilaati ce'ε *Zezii wɔn "kpiti "gamυ, 'ɔ
"sroja -ke Zezii 'mu-o 'le 'bhlυkpayowli 'mno'ɔ -
buduklagba 'li 'le vn 'ye "sroja -lruυ "we 'la, vn
'ye ɔ "lru'gbυυ. **XXVIII** Un -za'a-a Zezii 'ɔ -banι
'mυ 'le vn 'ye ɔ -vilɔbanazana 'mυ -pa, **XXIX** 'le
vn 'ye "wi'a -kwloo lbha vn 'ye ɔ "lru de, 'le vn
'ye 'le 'ɔ -linakυtagwlu -kɔctu "du 'le vn 'ye 'bho
'ɔ "yigbeyi 'kolri glu po, -ka nyɔ-ɔ "du'a ka 'bho
'bhlυkpayowli 'le vn-υ 'le'ε -kaa: -lιun! *'Zuifu'a
'bhlυkpayowli, -gwle 'mυ "kɔgwlεka! **XXX** 'Le vn-
υ wυnnɔ'ɔ -tutɔ "yri, 'le vn-υ po 'ɔ -kɔctu 'mne
"lru. **XXXI** 'Ka-a vn 'cise 'nɔ kplokplο 'le vn 'ye
ɔ -vilɔbana 'mυ -za 'le vn 'ye ɔ 'ɔ "bhuo'a -banι

'mu -pa. Un -ke ɔ 'ye 'le 'wlu 'le un -ke ɔ 'ye mu un 'ke ɔ 'bho tu "yri kɔ.

*Nyu-v 'kɔ-ɔ *Zezii 'bho nyvyrilbhaatu "yri
(Maaki 15:21-32; Luukı 22:26-43; 'Zaan 19:17-27)*

XXXII A -gblee, un -ke *Zezii -ni munamu 'le un -ke nyɔ -lue 'ye 'gbuu. ɔ-bɔ nyɔ 'mno'ɔ 'nyni 'mo-o Simɔɔ. -Gwlɔ -lue un-υ 'la'a Silεenι, 'le'a "yiyi mo'o. 'Innɔ "sroja kpun'o -glaka, ɔ 'ke Zezii'a "yrilbhaatu 'mu"luo ɔ 'ke ε 'bhle, **XXXIII** 'le un -ke Zezii 'ye -da -lue nyni. 'Bho-o un-υ 'la'a Gögɔtaa. 'ɛ 'zɔ-ɔ 'mo-o "lrukpaan. **XXXIV** Un nyni'a 'bho 'le un 'ye Zezii duvεen "nyi ɔ 'ke 'na. Duvεen 'mne, "nyncɔmupokɔku un-υ 'la'a biili, 'inne un zizia ne'o. 'Inne un "nyi ɔ 'o ɔ 'ke 'na. ɔ 'ye 'ɛ wɔn, ɔ -see 'wɔn ɔ 'ke ε 'na, **XXXV** 'le un 'ye ɔ 'bho tu "yri kɔ, un 'ye 'ɔ -banı -nigbi 'mu po, un 'ye ɔ 'gble. **XXXVI** 'Le "sroja -ni'e 'bho, 'le un-υ suo 'no li. **XXXVII** 'Bho tu -ke "yri un kɔ 'ɔ, wlu-u 'cn̄i-ɛ 'bho 'ɔ 'lru gbo, 'inne 'mo-o: 'Innɔnɔ 'mo-o *'Zuifv'a 'bhlvukpayowli Zezii. -Ka ɔ -nyna'a -ɛ -ke dı un nu'a un 'ke ɔ 'lbha ɔ 'ke 'me, wlu 'mni, 'inni 'tmuu ni'e nyu. **XXXVIII** Un kɔ 'ɔ 'bho tu "yri a, un 'kɔ-ɔ 'gbokobhlemu 'son 'bho tui -lru "yri -lreɛɛ. -Lue -ni 'le 'ɔ -linasu gbo 'le -lue -ni'e 'ɔ kumnasu gbo. **XXXIX** Nyu-v zi ni'a 'bho, un 'ye 'ɔ li, un-υ 'lu-o "lru "yi 'le un-υ "jree nɔ'o. **XL** Un na: -ɛɛ! -Inmɔ -naa, -in see -in 'ke -Lagɔ'ɔ bvbɔbhlegbo'a lisaabudu wa, 'wi tan ti -in 'ke -lreene po, nu! 'ɛ dı, -bho -in "du -Lagɔ'ɔ "yu -ziaka a, 'wlu 'bho tu "yri -in 'ke ti"si, -in 'ke -a'a "bhuo 'puvn.

XLI -Ka -lue 'mno 'ka-a *-Lago'c
 'sragazamukligbi-e *'c gba'a yibomu -ke
 *'Zuifu'a -zigletumu -lruv-u 'cise'ε Zezii 'le vn
 na: **XLII** -Yu 'ma-a 'c "bhlimu, c 'puvn'o-o 'wa
 -dadudu, 'le, -ka c 'ka -nyna c 'ka 'c 'bhuo 'puvn,
 c se 'na yibo! 'Innoco un-u 'la'a *Izrayee'l'a
 'bhlukpayowlklagba, c 'wlu 'traamu 'bho tu
 "yri c 'ke ti"si -a 'ke c li'ye 'le -a 'ke c "gwlide!
XLIII C 'de-e -Lago "gwli 'le c 'ye na: 'inmo 'mo-o
 -Lago'c "yu, nu. 'E d1, -bho -Lago zi 'c d1 -ziaka,
 -a -gbu 'bho, -bho c 'ke c 'traamu 'puvn. **XLIV** A
 -gblee, 'gbokobhlemu 'son vn kɔ'c tui -lru "yri
 'bho 'c "troli, vn-u "jree nɔ-o'o -lreεε.

***Zezii'a 'metmeε**

(Maaki 15:33-41; Luuki 23:44-49; 'Zaan 19:28-30)

XLV A -gblee, 'Yru -ni "duu 'mu, -kuyre
 'ye 'le 'bhlukpa'a 'wee "kpi tikpvn, ε 'ye
 "jiazɔyrulkagba('a "yri tan) "kpi bhla. **XLVI** ε zi'a
 -toope a, *Zezii nu'a kaa, c "wɔ-o'o 'le c na: Elii,
 Elii, lema sabatanii? 'E 'zɔ-c 'mo-o, 'an -tita -
 Lago, 'an -tita -Lago, koo -in -nyna'a -in 'ye 'inmu
 "yrilijra'a? **XLVII** Nyu-u -ni'a 'bho, 'wa "klumu'a
 nyu -lruv 'wɔn -i -nu 'bɔ c, vn na: A po -lokui,
 c-c 'la-a -Lago'c wlu'a 'mutizayi, *Elii! **XLVIII** 'Bho
 -gbaa -lue 'mu 'wa "klumu'a nyɔ -lue 'ye ple c
 'ye mu, c 'ye -fuu'a -tuto 'mu'luo, c 'ye ε 'le -
 geponmo kɔ 'sma 'le c 'ye ε -koɔtu "yitisisan, c
 'ye yi, c 'ye -koɔtu 'mne Zezii "yi-tɔ 'le c 'ke -
 fuu'a -tuto 'mne 'mu'nyɔ c 'ke 'na. **XLIX** 'Le nyu
 -lruv na: A -nyna ti, -a 'ke 'tɔ 'bho -gbu, -bho Elii

'ke yi ɔ 'ke ɔ tu "yri -za. **L** 'Le Zezii 'ye "wɔ -lreɛɛ
'le 'ɔ -fifɛ 'ye 'bho -cɛ.

L1 A -gblee, 'le -Lago'ɔ bvbɔbhlegbo'a lisaabudu
'li, -da -lue-e -nɔ'ɛ 'le, nyɔ'ɔ pa 'le: "yriɛklagba -
lue-e beze'e 'bho 'ɛ wɔn "yi, 'inne "zize'e 'le "yi.
Zezii'a -fifɛ -cɛ'ɛ 'bho, ε-be "yrie 'mne gwia 'mu
-wa'a 'mu-ɛ -bhaoooo! Σ 'kpaa'a-a 'le yayi ε 'ye
'zɔ 'dre, 'le 'bhlvukpa 'ye -tre, tr̄'a -dadudu 'ye
'mu-wa. **L2** Zokoe kati'e-e wɔn 'le -Lago'ɔ nyu'a
-dadudu-u 'mɛ'ɛ 'ye glu -sɔ. **L3** A -gblee, υn 'da'a
zokoe 'li, Zezii -sɔ'ɔ glu 'le 'mɛmu'a "klumu, ɔ
-nɔ'a ti -lreɛɛ, 'le Zelizaleɛemu, -gwłɔ -Lago -za'a
'bho, υn 'ye 'bho 'ɛ 'li pa 'le nyu 'wee 'ye υ 'ye.

L4 "Sroja'a -klagba -ke 'ɔ "sroja-a fuo'a Zezii
li 'ye-e 'bhlvukpa'a -trena -ke li 'wee zi'a 'bho. Un
'ye'a -kaa 'ya da, -sianyi 'lbhv υ'o tenyi 'le υn na:
Nyo -nɔɔ, -Lago'ɔ "yu mo'o -ziaka.

L5 'Nynukpakpi'a -dadudu-u -nɔ'ɛ 'bho -lreɛɛ.
Un -nyna'a 'le-e nya ti 'le υn-υ 'yra'a 'le. υ-bv
'nynukpakpi 'mnu, -nɔɔ -ke ti Zezii -nɔ'a -bhla 'le
Galileebhlvukpa "kpi, υn -ke ɔ-ɔ na'o 'le υn-υ pi'ɛ
'ɔ lilili. **L6** 'Wa "klumu 'nynaakpu -lue υn-υ 'la'a
Malii -υ -sɔ'ɔ -gwłɔ υn-υ 'la'a Madalaa-e Malii -
υ 'ma-a Zaaki -ke 'Zizɛɛfu'a 'lotu -ke Zebedee'a
"yreeti'a 'lotu, 'le-e υn -nɔ'o.

*'Zizɛɛfu nmaze'e-e *Zezii ti

(Maaki 15:42-47; Luukı 23:50-56; 'Zaan 19:38-42)

L7 A -gblee, zɔ -ke ti *Zezii 'mɛ'ɛ, 'ɛ "jiazɔ
nyni'a 'le 'gagayi -lue υn-υ 'la'a *'Zizɛɛfu, ɔ 'ye
'bho 'ɔ 'ku'a da yi. ɔbɔ 'mnu, -gwłɔ υn-υ 'la'a

Alimatee, 'le'a "yiyi mo'o 'le ɔ -ke Zezii-i na'o -lrεε. LVIII ɔbɔ 'mno, 'inno mu'o 'le *Pilaati gbo. ɔ -ye 'nɔ 'le a, 'le ɔ 'ye ɔ -kaa libhade: 'Inmɔ bhade -inmu li, 'in 'ke Zezii'a "ku'a dı mu. ɔ na: Mu -in 'ke Zezii'a "ku 'mu"luo. LIX ɔ mu'a, ɔ "luo 'nɔ-ɔ 'mu, ɔ 'ye "ku "yrięplulre li'fifian, LX 'le ɔ 'ye ε tinmaze. ɔ zokolre vn ce'ε 'le tri 'li, -ka -buduyu, 'le-e ɔ "du ɔ'o, ɔ 'ye sukpumuaaklagba -lue tiklikpe, ɔ 'ye 'bho ka, ɔ 'ye mu. LXI ɔ -ni 'ɔ tinmazenamu, Madalaa'a *Malii -ke *Malii -lrvv -ni'e 'bho-ε, vn-υ 'de-e 'bho zoko wɔnyi ti -daan 'le vn 'ye 'bho 'wlv.

*"Sroja -fuo'o-o *Zezii'a zoko li*

LXII *'Zuifu'a lifɔzɔ nyni'a, *-Lagɔ'ɔ 'sragazamukligbi -ke *Faliziesen "we mu-o'o vn 'ye *Pilaati -ye 'le vn na: LXIII -A'ba -Kɔyi, -a yi-o'o -a 'ke -inmu 'tmvv. -Gblee, sınbhleyi 'mno, -a -see 'ɔ wlu gbo'mate. -Da, ɔ -ni'a ti, ɔ nu 'ko-o 'bho 'ɔ 'mewi tan'a zɔ ɔ-ɔ 'ye-e glu -sɔ -mu'a dı, LXIV 'tmvv -a'a "sroja vn 'ke 'ɔ zoko li-fuo 'le ε 'ke 'wı 'mni 'kpi bhla, 'le *'ɔ -namu -kaa yi, vn -kaa 'ɔ "ku "yri, vn -kaa: *Zezii -sɔ'ɔ-ɔ glu, nu. -Bho ε -se -mneε ε, "lemnı, 'ε sıntu-u 'ye-e ti-wa -mu, 'le, -ye ɔ nu 'ka a ɔbɔ 'mo-o *-Lagɔ'ɔ 'Bhozayi -ɔ 'pvvn'a nyv, ε 'ke ε 'mu-zi. LXV ɔ na: "Sroja 'ka-a, vn 'ke 'ɔ zoko li-fuo. A mu! -Ka a 'bhεε'ε 'le a 'ke -kaa zoko "yrili"du, a nu -kaa -ka -zegeka! LXVI Un mu'a, vn nyni'a bho zoko'a da, sukpumuaaklagba -ε -te'a 'bho zokobhie wɔnyi, 'inne vn sısan'a 'bho ti, vn tri'e 'ε wɔnyi 'le vn 'ye 'bho "sroja sie. 'Ka-a vn "du'o zoko 'mne "yrili.

XXVIII

**Zezii -cs'c'-cs' glu*

(Maaki 16:1-10; Luuki 24:1-12; 'Zaan 20:1-10)

^I A -gblee, **Zuifu'a lifozo zi'a a, 'ε zəbhhibhi 'mu, Malii 'son 'mnu-v 'mu-o 'bho *Zezii'a zoko'a da 'yenamu.* ^{II} *Un -nı 'bho nyninamu 'le 'bhlukpa 'ye -tre tenyi, 'le -Lago gbo'a -dalbhoysi -lue 'ye 'le yaku 'li 'wlu, o 'ye 'dre, 'le, sukpumuaklagba-a -nı'a 'bho zokowon "yi, o 'ye ε tılklikpe 'le o 'ye 'bho 'ε 'kpi -zi, o 'ye ti-de.* ^{III} *O -nı'e-e ngaa -ka "ni 'wla'a "yri ya, 'le 'o -banı "plu'o "buu!* ^{IV} *"Sroja-a fuo'a 'c zokowon, vñ 'ye 'c li a, -sıanyı -ke "bhuo 'lbhu 'v a, ε tıtre 'nñ-v li 'le 'wa nmi 'ye "yicice.*

^V *-Lago gbo'a -dalbhoysi 'mnɔ na: A-bu 'nynukpakpi -yvñ, -sıanyı'a 'lbha amu -le! Zezii vñ kɔ'c 'bho tu "yri, -ka a-a 'bo 'c ti, 'ın yibo nı-o'o.* ^{VI} *-Ka o 'lɛ'ɛ, -Lago -zo 'c-c glu 'le 'memu'a "klumu, o -nı'e-e ti -lree: 'e dı o se 'nɔo -nı. A yi, -da o 'pɛ 'ka ti, a 'ke 'bho 'ye.* ^{VII} *A mu -susueyi, a 'ke *'c -namu wlu kpa. O -so'c-c glu 'le 'memu'a "klumu, o 'ye ti-nı -lree. O 'zi-e 'le Galilee, 'le-e a 'ke o -ye. Le 'ın 'ke amu -bodı 'mu-za, 'inne 'ka-a!*

^{VIII} *U-bu 'nynukpakpi 'mnɔ nu'a -kaa, vñ 'bhe pleplea, 'le vñ 'ye 'le zokowon "yi 'wlu. 'Bvbuaklagba -ke -sıanyı "yi 'v 'mu 'le vñ-v mu'o Zezii'a -namu wlu kpanamu.*

^{IX} *Un -nı munamu 'le Zezii-i yi'e 'le 'wa nya. O -ke vñ 'gbvñ'a, o na: 'Inmɔ 'ye'e amu! 'Le vñ 'ye o linyni, vñ 'ye 'c bhı tikpuñ, vñ 'ye o bvbɔ.* ^X *Un nu'a -kaa a, 'le Zezii na: -Sıanyı'a 'lbha amu -le! A mu, a 'ke 'an 'lotu'a "nynuu wlu kpa vñ 'ke Galilee mu, 'le-e vñ-v 'ye 'inmu -ye mu.*

"Sroja'a -zazadi

XI A -gblee, 'nnyukpakpı-ı -ni'a wlu kpanamu munamu, un -ni -jeyi, 'le "srojatolı suo'a 'c zoko li 'ye Zelizaleemugwı 'mu mu, un 'ye *-Lagı'c 'sragazamukligbi wlu kpa. Le-e zi'a 'bho 'wee, un 'ye 'ε kuna po. **XII** -Lagı'c 'sragazamukligbi 'win i 'bı c, un -ke *'Zuifu'a -zigletumu -lrvu 'ye "lru'gbvv, un 'ye wlu 'mu'bhee, un 'ye "sroja mɔni "nyı. **XIII** 'Le un na: -Bho a mu, a na: -A -ni 'mnamu *Zezii'a -namu 'ye yi, un 'ye 'c "ku "yri "matu. **XIV** -Bho 'bhlukpawolı 'win i 'bı, le -a 'ka nu -a 'ke o 'gate a, 'le -a 'ke amu dı "kpi -za, -a yibo ne-o'o. **XV** "Sroja 'mnı 'luo'o-o mɔni 'mu. Un mu'a, wɔnmupowlu 'mne 'tın, 'inne un kpa'o. 'Wa "dı 'mni, 'nnı -wa'a 'le 'Zuifu'a "klumu ti 'le ε 'ye -zian "kpi bhla.

**Zezii -to'c-c-c-'c "bhuo *'c -namu "yi*

(Maaki 16:14-18; Luuki 24:36-49; 'Zaan 20:19-23; Kpli 1:6-8)

XVI I zi'a -kaa 'wee a, 'le, 'bho -gögö -ke "kpi *Zezii -to'c *'c -namu -bue 'yuε -lue, un 'ye 'bho mu. **XVII** 'Bho-o un -ye no'o. Un 'ye 'c c, un bvbı no-o'o. 'Le, nyutolı -ni'a 'le 'wa "klumu, 'wa -polu-u 'kolu'o. **XVIII** C 'nyni -v li 'le o na: 'In 'bhle-e wɔnkue 'wee 'le yaku 'li -ke 'noč 'bhlukpı "yi. **XIX** A mu, a kpa 'an "dızıgi 'le 'bhlikpı 'wee "kpi 'le a 'ke nyunu *'an -namu 'mu nu. A *batizee nu 'le 'an -tıtä -Lagı-e 'nmı 'c "yu -ke *'c Lissaazuzu'a 'nyni 'mu. **XX** 'Le 'an "dızıgi 'wee 'in-i sie'a amu li a, a 'ke v 'ya 'bhodusε -tı. A yibo na 'in -ke a-a na'o "kɔmukɔmu 'le 'kmu 'mu'a "yitiincc 'ke nyni! -Bho ε nyni a, -ccu -ye

Matiee XXVIII:XX

cxxx

Matiee XXVIII:XX

kɔ'ɔ 'bho, 'in -ke a-a 'ye-e -de -mu "kɔmu. 'E letu
-see "tiinamu 'bhle yi 'bho le. 'Ka-a Zezii 'le'o.

-YBHEYBHETITELRE

**Nyabwa: -YBHEYBHETITELRE New Testament
Nouveau Testament de Nyabwa**

copyright © 1991 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nyaboa (Nyabwa)

Contributor: International Bible Society

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

7657d3f5-7539-5138-b61f-b1ee280646f9